

VSV LICITO PECVNIÆ,

Dissertatio Theologica.

AB AVTORE

R. P. F. EMANUELE M AIGNAN
Ordinis Minimorum, Sacræ
Theologiæ Professore.

Recognita & aucta in hac 2. Editione.

TOLOSÆ,

Apud BERNARDVM BOSC, in
vicô Portæ-Arietis.

M. DC. LXXIV.

Cum Licentiis & Approbationibus.

In hac editione addita est difficultatum præcipue duodecim solutio, ex qua non modo plurimum lucis affertur dictis in priori editione; verum etiam suspicio tollitur, qua putaverant aliqui abusionibus exinde occasionem dari: provt expressius Lectori Autor dicet num. 65.

TYPOGRAPHVS
LECTORI
SALVTEM.

D *Issertationem hanc
Theologicam de
Vsu Licito Pe-
cunie, Optime Lector,
non sine multis amico-
rum precibus obtinui ab
eius autore videlicet Reue-
rendo Admodum Patre
EMANVELE MAIGNAN,*

TYPOGRAPHVS

Ordinis Minimorum in
 Prouincia Tolosa aliàs Pro-
 uinciali, Philosophia ac
 Theologia illustri professore
 vix patiente illam typis
 edi; quippe qui, ut aiebat,
 partim pro se tantum il-
 lam scripsisset studio reti-
 nenda veritatis: partim
 etiam quod non esset igna-
 rus, materiam circa quam
 versatur delicatissima esse
 consequentia maximique
 momenti, quam usque
 nunc grauissimi Doctores

*pene innumeri exacte lices
 discussam, vix in integrum
 soluerunt; proptereaque
 nollet cum iis viris doctis-
 simis calamum mensurare:
 quamvis aliqui existimet
 hac dissertatione tolli omnes
 difficultates, ac sedari scrupulos
 circa usum pecunie
 fructiferum oriri solitos, ac
 talem usum esse licitum,
 etiam ex doctrina Diui
 Thomæ solide comprobari.
 Ne tamen auctoris silen-
 tium & modestia, ratio-*

TYPOGRAPHVS

num ac probationum in illa contentarum priuatione, securitati conscientiarum, ac bono publico praiudicent, illam praelo manifestam reddere curavi; quod & feci eò lubentius quò magis scio autorem nomine quidem magnanimum, professione licet ac sensu proprio minimum, tamen apud doctissimos quosque viros & reipsa maximum esse ac clarissimum, per eximia illius opera diuersis

LECTORI.

*temporibus ac locis in lucem
edita, qualia sunt, perspe-
ctiva horaria, Roma anno
1648. cursus Philosophicus
primum in 8. Tolosa anno
1653. Et denuò in folio au-
ctior Lugduni hoc anno
1673. Philosophiæ Sacræ
prima pars Tolosa anno
1661. eiusdemque secunda
pars Lugduni anno 1672.
aliaque plurima autore
suo digna: cum ergo cuncta
illius opera ab omnibus
eruditissimis viris recepta*

TYPOGRAPH. LECTORI.

*Et approbata fuerint, hanc
paruulam Dissertationem
Theologicam, pariter à
cunctis benigne recipien-
dam ac approbandam spero.
Hæc te volui, Lector op-
time, Vale & frueri.*

LICENTIA SUPERIORVM
Ordinis.

N O s Frater Ioannes Bertrandus Marfaing, fratrum Ordinis Minimorum per Aquitaniam Provincialis Reuerendo Patri Fratri EMANVELI MAICNAN, Prævinciæ nostræ Theologo, salutem.

Visis Reuerendissimi Patris nostri Generalis Sebastiani Quinquet patentibus literis, prout eas nobis exhibuisti, datæ Parisiis anno 1667. die 25. Iulij, quibus idem R. Pater tibi præcipit ac non solum permittit, ut scripta tua omnia typis committas: petitioni tuæ, qua nunc postulas assignari tibi à nobis duos è nostris Theologis, qui sicut iubet prædictis suis literis ipse R^{mus} examinent dissertationē iamdiu à te scriptam Theologicam *de Vsu Licito Pecunie*; libenter annuimus, & ad eum effectum assignamus R. R. Patres Ioannem Vignes, & Bernardum Laroque collegam nostrum. In quorum

fidem &c. Datum in Conuentu nostro
Sancti Rochi ad Tolosam, die 29. De-
cembris, anni 1671.

FR. IOANNES BERTRANDVS
MARFAING, Prouincialis.

Approbatio Doctorum Ordinis.

NOs infra scripti. Fratres Ordinis
Minimorum in Prouincia Aquita-
niæ Theologi accepto R. P. Prouincia-
lis, ut supra, mandato legimus disserta-
tionem Reuerendi Patris EMANVELIS
MAIGNAN, de *Vsu Licito Pecunia*, ni-
hilque in ea reperimus quod sacræ fidei,
aut bonis moribus repugnet. Agnoui-
mus autem opus tum suo dignum autore,
tum prælo etiam dignum. In quorum
fidem &c. Datum in Conuentu Sancti
Rochi ad Tolosam, die 2. Ian. 1672.

FR. IOANNES VIGNES, Theo-
logiæ professor.

FR. BERNARDVS LAROQUE,
Theologiæ professor.

Approbatio Doctorum.

Dissertationem Theologicam *De*
Vsu Licito Pecuniæ, autore erudi-
tissimo, multisque egregiis, tum Phi-
losophiæ, tum Mathematicarum, tum
Theologiæ editis hactenus lucubratio-
nibus, illustri admodum Reverendo
Patre EMANVELE MAIGNAN, Sacri
Minimorum instituti alumno, nos sa-
cræ facultatis Theologiæ Doctores ap-
probamus, ac luce dignissimam, & uti-
lissimam iudicamus ad liberandos à scru-
pulorum anxietatibus animos & ad sta-
tuenda officia Charitas, his temporibus
miseris refrigescens. Tolosæ, die 4.
Februarij anno salutis 1672. in cuius
rei fidem præsens testimonium subscrip-
simus in Conventu nostro Sancti Patris
nostri Augustini.

FR. IOSEPHVS BRUNET
Professor Regius.

FR. G. PARAYRE, Augusti-
nianus Doctor Theologus.

Facultas Ordinarij.

V Iso supradicto Doctorum
Theologorum testimonio
huiusce dissertationis Theolo-
gicæ impressionem permitti-
mus. Tolosæ, die 14. Ianuarij
1673.

DE LAFONT, Vi-
carius generalis.

SERIES

S E R I E S

TITVLORVM
ET SVMMA

Hujus operis.

PRÆFATIO. **S**EV propositum totius operis. pag. 1

PROPOSITIO I. Rem meam, & mihi per meas operas ad lucrum honestum utilem non teneor alteri, cui ex hypothesi, nihil debeo, tradere utendam gratis quoad omnem & adequatam eius utilitatem. 5

Corollarium. Licitum est partem ex fructu sibi servare. 8

Propositio II. Rem meam, & mihi per meas operas ad honestum lucrum utilem, ut alteri tradam utendam hinc non gratis, hinc servato mihi proprietatis in eam dominio, non est illicitum. 10

SERIES

Propositio III. Quod lucrum ex usu rei
meae possum ego licite & per meas ope-
ras habere; non est illicitum, ut per
operas alterius referam deductis dedu-
cendis; nempe deducta potissimum esti-
matione operarum eius. 17

Propositio IV. Quod lucrum ex usu rei
meae possum ego licite per meas operas
habere cum periculo eiusdem rei meae,
velut mihi periturae, si pereat; non
est illicitum ut per operas alterius,
cum periculo eiusdem rei, velut illi al-
teri periturae, si pereat; referam de-
ductis deducendis: nempe deducta
estimatione hinc operarum eius, hinc
periculi; cui se illi exponit, & quo
me ego liberatum volo. 22

Corollarium. Consequentia hinc deducta.
28

Propositio V. Pecunia usus est non sola
eius consumptio; sed etiam negotiatio.
29

Propositio VI. Non est inconveniens ut ego
per meas operas dicar ex natura rei
posse licite lucrari usu mea pecuniae, id
quod licite alius, parvis industria, lu-

TITVLORVM.

- crari solet vsu sue per suas operas. 34
- Corollarium. Quid de pecuniis otiosis? 36
- Propositio VII. Licitum est ex natura rei
cuique hominum, ut vsu sue pecunie,
retentoque sibi proprietatis in eam do-
minio, lucretur quinque per alienas
operas, & cum alieno periculo; dedu-
ctis hinc pro operis quinque; hinc pro
periculo, etiam quinque: si verum est
quod lucrum soleat esse quindecim; &
opera ad id conductæ aliena æstimen-
tur quinque, & periculum similiter
quinque, aut alia quacunque propor-
tione. 37
- Propositionis VII. Vis & summa. 42
- Eadem compendiosius, & expressius. 43
- Obiectio I. Discrimen esse inter pecu-
niam, & rem natura sua vilem; nam
alioqui esset fructus inductustriæ non
rei, solvitur. 47
- Obiectio II. Iniustum esse lucrum, vbi se-
cura manet sors principalis, solvitur. 54
- Obiectio III. Pecunie usum esse eius con-
sumptionem, solvitur. 80
- Obiectio IV. Id esse quasi vendere bis rem
eandem, & rem quæ non est eo quod
e y

S E R I E S

*pecunia consumitur usu sicut panis, sol-
uitur.* 84

Obiectio V. *Hinc quasi dari viam solutio-
ribus opinionibus & quasi nullam futu-
ram esse vsuram, solvitur.* 98

Obiectio VI. *Lucrum hoc esse ex mutuo,
adeoque vetitum; iuxta decretum Ale-
xandri VII. de die 18. Martij anno
1666. solvitur.* 105

Corollarium. *Non tamen ex pecunia lu-
crum sumere licet anticipato.* 128

Obiectio VII. *Hoc lucrum esse ex re con-
sumptibili ipso usu quatenus pecunia non
gignit pecuniam, solvitur.* 129

CONFIRMATIO. *Prædictorum ab autoritate
Canonum.* 140

Effugium. *Quasi facultas Pontificis Inno-
centij III. sit quid peculiare in favo-
rem matrimonij; alias autem casus non
sit licitus.* 146

INSTANTIA I. *Ex verbis Christi Luca
6. mutuum date nihil inde speran-
tes, facta, solvitur.* 152

Instantia II. *Obtentu nimie franande licen-
tie facta, quasi hac sententia sit peri-
culosa, etsi speculative vera, solvitur.*

TITVLORVM.

Instantia III. Ex doctrina D. Thoma facta,
quasi sit corrumpere liberalitatem &
iustitiam, solvitur. 187

Instantia IV. Ex lege Deuteronomij cap.
23. facta solvitur. 201

MONITVM. Occasione trium difficultatum à
quodam eximio doctore propositarum.

213

Prima difficultas, ex disparitate inter
agrum, vineam &c, & pecuniam, illa
enim habent potentiam ad fructifican-
dum pecunia vero solum actum, solvi-
tur. 214

Secunda, ex eo quod erat probandum pecu-
niam habere rationem mercis solvitur.

222

Tertia, ex eo quod erant specificandi casus
in quibus licitum est fructum ex pecu-
nia sumere & è contra, solvitur. 228

Auctor Lectori.

231

Prima difficultas. De dominio proprietatis à
mutuante in mutuatarium vi actus mu-
tuandi non translato; simulque de fun-
damento debiti naturalis, quod est ad
nihil sperandum ex mutuo vi mutui,

238

S E R I E S

Corollarium.

273

Secunda difficultas. De Mutuo & com-
modato indiscriminatim usurpatis ad
res tum usu consumptibiles, tum non
consumptibiles usu: & de Christi ver-
bis Mutuum date, &c.

296

Tertia difficultas. De comparatione pecunia
simpliciter, cum ea que vel conceditur
ad ostentationem, vel ponitur loco pig-
noris.

317

Quarta difficultas. De fructu ex pecunia
ducto à campfore; & de fructu ducto ex
alia quavis pecunia: nec non de limita-
tione ad hanc doctrinam afferenda

325

Quinta difficultas. Quod contractus iste
Commissionis, prout à me expositus est,
coïncidat cum contractu trium.

361

Sexta difficultas. De autoritate D. Thomæ
ex opusc. 73 de quo plurimi dubitant,
an sit vere D. Thomæ, necne.

377

Septima difficultas. De Innocentij III.
decreto prave intellecto; & Panormi-
tani truncata, vt ajunt, autoritate.

388

Octava difficultas. De cap. Nauiganti; &
de Bulla Sixti 5, quæ incipit detesta-
bilis.

403

TITVLORVM.

Nona difficultas. Quod materiae morales non agitentur convenienter arbitrariis, abstractis, & metaphisicis rationibus; sed ex Patrum, & Conciliorum doctrina. 413

Decima difficultas. Quod objectiones initio recensitæ ac solutæ, factæ fuerint ab ipso dissertationis autore. 424

Vndecima difficultas. De pecunia per Commissionem ad negotiandum accepta, & tamen data in dotem filiae: & de viro principe sortiente nomen commissi respectu hominis cuiusdam de plebe. 429

Duodecima difficultas. De similitudine mutui, quæ videtur aliquibus contineri in Commissione. 436

DE
VSU LICITO
PECUNIÆ.

PRÆFATIO.

PROPOSITVM
hic mihi est,
vt promam
explicemque licitum
ex natura rei, ac per
se, pecuniæ vsum ali-
quem non otiosum;
seu non sine fructu
Maig. De usu Lic. A

2 DE VSV LICITO
honesti lucri : eun-
demque tamen inno-
centem ac immunem
ab omni labe vsuræ,
quam omnino & sem-
per, vt vbique vitan-
dam censeo, dam-
nante prorsus eam
non solum Scriptura
Sacra ; sed etiam to-
to Iure tum Canoni-
co, tum Civili, ut
nulli non compertum
est. Quod autem di-
co *usum ex natura rei,*

ac per se licitum ; ideo dico , quia intelligo non esse solum per accidens licitum ; videlicet ratione lucri cessantis , aut emergentis damni : rationem enim eius liciti sumam ex alio tum altiori , tum universaliori principio ; quale est id , quod locum habet in omni contractu conducti , aut locati , aut alio simili.

Atque , vt sit clarior
& efficacior metho-
dus , propositiones
præmittam sex faci-
liores : è quibus in se-
ptima subinde con-
cludam , D. Thoma
patrocicante , id quod
intendo ; idemque plu-
rimum confirmabo
respondens obiectio-
nibus.

6 DE VSV LICITO

Prop. I.

casione teneri hominem, ut
mutuum alteri præbeat ;
mutuum, inquam, stricte
ac proprie sumptum ; sicut
illud ad mentem ipsius D.
Thomæ explicaturus sum
num. 29, & 32. Deinde,
cum dico *utendam gratis*
&c. intelligo quod non te-
near tradere *utendam* tali
modo ; ut concedam simul
rei meæ dominium utile,
quoad omnem, ut dixi, &
adæquatam eius utilitatem,
seu quoad omnem eius fru-
ctum.

*Proba-
tio propo-
sitionis.*

His præmissis probatur
propositio.^b Cum enim ali-
quando saltem, ex dictis,
accidat ut liber sim à debi-
to præstandi mutuum alteri

cuipiam : & ita quoad id quidem nihil ei debeam titulo charitatis ; aliunde vero contingat etiam facile , ut eidem nihil debeam titulo iustitiæ : hinc est , ut propositionem hanc ponam ita circumscriptam , existimenque eo saltem casu (quod solum opto) verissimam hac ratione ex natura rei evidenter : quia cum ex facta hypothese , nihil hic & nunc debeam huic homini ; seu debito , ut dixi charitatis , seu debito iustitiæ ; consequens est , ut neque hoc ipsum illi nunc debeam , quod est rem meam mihi ad lucrum &c. utilem tradere ei sic uten-

8 DE VSV LICITO

Prop. I.

dam gratis, vt ei simul concedam dominium illius utile, quoad eius omnem, ut dixi, & adæquatam utilitatem &c. Et sic patet propositio.

Corollarium.

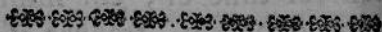
• *Ergo licitum est partem ex fructu sibi seruire.*

PRoindeque (vt clare hinc sequitur) licebit mihi, vt partem saltem aliquam (scilicet mediocrem, Sapientum iudicio determinandam) ex utilitate ac fructu rei meæ mihi seruem, dum alteri, cui nihil, ut dixi, debeo, eam trado utendam. Si namque non id esset mihi tunc licitum;

tenerer tunc ei , cui nihil *Prop. 1.*

tunc deberem , tradere utendam gratis rem meam &c. in quo est contradictio.

Quia in primis idem sonant , idemque sunt *non debere* , & *non teneri* ; nempe non teneri debito : ac deinde nihil hic & nunc debere ; & tamen hic & nunc debere , id quod est rem meam tradere &c. sunt clare contradictoria. Igitur &c.

PROPOSIT. II.

*Rem meam, & mihi per meas
operas ad honestum lucrum
utilem, ut alteri tradam
utendam hinc non gratis,
hinc servato mihi proprie-
tatis in eam dominio, non
est illicitum.*

2

d Prob.
quia do-
mium
utile, &
proprie-
tatis se-
parari
possunt.

ROBATUR, ^d quia pos-
sum alteri dominium
utile rei meæ seu ius utendi
ea concedere; ac simul re-
tinere mihi ius dominij,
quod est proprietatis: sunt
enim hæc iura, & hæc do-
minia separabilia ab invi-
cem; estque ita communif-

sime in praxi. Quod vero
 licite possim ego, concesso
 utili dominio, retinere mihi
 dominium proprietatis erga
 eum, cui (ut in 1 prop. sup-
 posui) nihil debeo; constat
 iam ex eadem 1 prop. qua-
 tenus ex ea constat non te-
 neri me ad ei concedendum
 gratis dominium utile &c.
 hinc enim fit, ut multo mi-
 nus teneam concedere alte-
 rum, quod est proprietatis.
 Adde quod, ^e ius mihi est,
 ut rem meam, quam non
 donavi, sed solum concessi
 utendam; repetam statuto
 tempore; quod nemo nega-
 verit. Atqui non est mihi
 ius tale, si proprietatis do-
 minium in eam rem, aut ei

Prop. 2a

*e Domi-
 nium
 propriet.
 non di-
 mitti, et si
 utile
 transfe-
 ratur.*

12 DE VSV LICITO

similem , five æquivalentem , non mihi retinui ; sed transtuli : Siquidem non stat hoc ius ablato dominio proprietatis ; quatenus eo ablato res non est amplius mea ; & consequenter , si eam repeto , repeto non meam : Istud vero est iniustum , & illicitum. Ergo dum eam concedo utendam , non dimitto (aut saltem non teneor dimittere) ius proprietatis , quod mihi in eam est. Ergo retinere dominium proprietatis concesso utili non est illicitum , ut fuit propositum.

Dices 1. dum do mutuum , dimitto dominium proprietatis ad tempus ;
nempe

nempe ad tempus contractu determinatum ; alioqui is cui mutuum do, non posset re mutuata libere atque ad placitum uti eo tempore. Sed contra primo, quia in his ego profiteor non esse mutui contractum ullum. Contra secundo, quia etsi in his locum haberet ratio mutui ; nihilominus ad facultatem eo tempore ad placitum & libere utendi, sufficit per se dominium utile ; quod nempe totum est, ut tribuat ius eo tempore utendi libere ; & cui tota vicissim eo tempore subditur utilitas. Ergo necessitas nulla est, ut ei facultati adsit, vel in eodem

Maig. De usu Lic. B

14 DE VSV LICITO

Prop. 2.

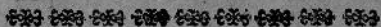
subiecto iungatur domini-
 nium proprietatis in rem
 utendam. Contra tertio,
 quia (ut iam insinuavi)
 rem meam dum trado solo
 mutui titulo, non trado ti-
 tulo donati, etiam ad tem-
 pus; non enim intendo
 eam ullatenus donare, sed
 solummodo mutuare. At
 si traderem cum abdicatio-
 ne dominiij proprietatis;
 hoc ipso eam dono darem;
 quatenus hoc ipso re meam
 facerem tuam. Igitur &c.

Dices 2. imo in hoc est
mutuum, quatenus fit *ex meo*
tuum. Contra, quia id non
 sic intelligitur; neque ita
 sumit S. Thomas opusc. 73
 cap. 3 dum sic ait, *Item hoc*

significatur ratione nominis, Prop. 2.
quia mutuum datur, quando
meum vel tuum, mihi vel ti-
bi datur. At meum tibi da-
ri, seu tradi; vel tuum tra-
di mihi, non est idem ac
fieri ex meo tuum, vel ex
tuo meum. Nisi putes
meum dum tibi à me titu-
lo mutui, vel commodati
(iuxta illud Luc. 11. Amice
commoda mihi tres panes, &
similia) traditur, simul hoc
ipso tibi à me donari; &
eatenus fieri absolute ac
proprie tuum: nempe tuum
non modo quoad usum,
sed etiam quoad proprieta-
tis dominium. Verum ne
id putes, iam habes id quod
dixi ad 1; & obstat mani-

festè debitum quo teneris
reddere in specie, vel in
pretio, aut aliàs in æquiva-
lente (sicut conventum
est) id quod solo titulo mu-
tui seu commodati accepi-
sti : prout etiam D. Tho-
mas expressit opusc. citato,
& referam num. 52, dum
ait *In mutuo, dati* (hoc est
non donati, sed mutuati,
seu commodati) *redditio*
designatur, nempe reddi-
tio facienda. At non tene-
ris unquam reddere id
quod aliquando absolute,
proprieque, ut dixi factum
est tuum. Ergo id quod
est *meum tradi tibi*, seu dari
solo mutui titulo, non est
idem ac *fieri ex meo tuum*,

absolute, inquam, & proprie tuum. Igitur &c. Prop. 3.

PROPOSIT. III.

*Quod lucrum ex usu rei mee
possum ego licite per meas
operas habere; non est illi-
citurum, ut per operas alte-
rius referam deductis de-
ducendis; nempe deducta
potissimum æstimatione ope-
rarum eius.*

NON enim ³ illi alteri ^{f Prob.}
facio iniuriam; si, ^{prop. etiã}
quod illi pro suis operis de- ^{de pecu-}
betur, optime solvam: un- ^{nia, iux-}
de quia deductis eius ope- ^{ta D.}
ris, & industria (quæ sub ^{Thomã.}

nomine operarum intelligitur comprehensa ; quatenus inutiles & nullius pretij forent operæ , si non simul adiunctam haberent industriam) cætera , quæ ex usu rei meæ proveniunt (quanquam nonnisi industria mediante aliena proveniant) mea naturaliter sunt ; quatenus industria illa ipsa , mea est ; utpote pretio à me emptæ. Ergo mihi non est illicitum ea recipere. Porro quod dixi , *ex usu rei meæ proveniunt* &c. intelligo etiam si res illa mea , sit pecunia : nam & ratio , quam dedi , est universalis ; & in specie de pecunia , est hæc D.

Thomæ doctrina expressa *Prop-3.*
 clarissima opusc. 73 cap. 11,
 ubi exponens quomodo in
 his, qui committunt mer-
 catoribus pecuniam, aut
 aliam rem pro certa parte
 lucri, est vitium usuræ, &
 quomodo non: sic ait pau-
 lo post initium. *Et si in com-*
missione aliarum rerum, quæ
ex se fructum pariunt potest
excusatio valere: tamen quia
pecunia de se nihil parit uti-
litatis ultra seipsam; vide-
tur quod saltem in commissio-
ne pecuniæ propter lucrum,
semper sit ThoKos, quod est
vitium usuræ secundum Phi-
losophum; hoc est, partus nu-
mismatis ex numismate; quod
est contra naturam eius. Hæc

est ratio, quam D. Thomas refert ex mente eorum, de quibus initio dixerat, *Videtur quibusdam usura vitium incidere.* Sed ex propria mente subdit statim. *Ad hoc mihi videtur dicendum, quod aut commissio fit pecunie, ita quod transferatur dominium in toto, vel in parte, rei commissæ in potestatem eius cui committitur: aut ita fit commissio, quod non transeat dominium; sed remaneat tota res (qui est casus à me propositus) commissæ in dominio committentis.* Primo modo est vitium usura, eo quod sperat lucrum iam de re non sua; quia iam erat translata per commissio-

nem in dominium alterius.....
sed secundo modo (qui est
casus, ut dixi, meus iuxta
prop. 2) potest sperari lucrum
sine vitio usura : quia tunc
commissa est pecunia, vel res
alia, sicut servo, & mini-
stro, qui de re domini nego-
tiantur ad utilitatem domini
sui ; & de eo committens po-
test sperare lucrum sicut ex re
sua : & sic non accidit sorti,
nec possidetur sine iusto titulo ;
quia sicut rei propria partum
recipit ; non tanquam partum
numismatis ex numismate
immediate ; sed partum ip-
sarum rerum, quæ per numis-
mata sua sunt acquisita iu-
sta commutatione. Hæc D.
Thomas ibi. Et vide insu-

per id quod ex eodem cap.
referam num. sequenti.

PROPOSIT. IV.

*Quod lucrum ex usu rei mea
possum ego licite per meas
operas habere cum periculo
eiusdem rei mea, velut
mihi peritura, si pereat;
non est illicitum ut per ope-
ras alterius, cum periculo
eiusdem rei, velut illi al-
teri peritura, si pereat;
referam deductis deducen-
dis: nempe deducta asti-
matione hinc operarum
eius, hinc periculi; cui se
ille exponit, & quo me ego
liberatum volo.*

PROBATUR quoad *Prop. 4.*
 primum & ex prop. 3; *4*
 quia id non est illicitum; si, *g Prob.*
 quod illi alteri pro eius na- *1 pars.*
 vatis operis, atque industria
 debetur; legitime solvam,
 ut suppono me soluturum.
 Probatur *h* & quoad secun- *h Prob.*
 dum; quia tam non est *2 pars*
 contra iustitiam, redimere *confir-*
 periculum rei meæ, ne mi- *matur-*
 hi pereat, si peritura est; *que ex*
 quam redimere mearum la- *D. Tho-*
 borem operarum: hoc est, *ma.*
 non minus est conforme
 iustitiæ, ut meo me peri-
 culo eximam, dato ad id
 pretio convenienti; quam
 ut, pretio item dato conve-
 nienti, similiter me liberem
 onere operarum mearum,

& meæ impendendæ industriæ. Atqui per prop. 3, istud est mihi liberum, seu non est contra iustitiam; & nullam continet usuram etiam ex D. Thoma : ergo & illud est mihi licitum, &c. Igitur &c. ut fuit propositum.

Confirmatur id ipsum ex eodem D. Thom. opusc. 73 cap. 11, ut iam insinuavi num. 3 : sic enim ait S. Doctor eo cap. circa finem. *Tunc ergo huiusmodi commissiones licite fieri possunt, quando mutuum, vel similitudo mutui non permiscetur in talibus; sed dominium retinetur cum periculo, quod communiter accidere potest....*

& quando secundum iustam ^{Prop. 4.} estimationem taxatur lucrum, per quod iuste recompensatur labor & sollicitudo alūni. Hoc est eius cui velut servo & ministro, (ut aiebat relatus n. 3) facta est commissio. Porro in meo casu nullum intervenit mutuum vel mutui similitudo, ut satis expressi. Et in eodem casu dominium retinetur cum periculo: dominium quidem, ut satis etiam expressi num. 3; periculum vero ut hac prop. dico, retinetur à committente quatenus ab eo non reiicitur in alumnum seu velut servum & ministrum: nempe ideo non in eum reiici-

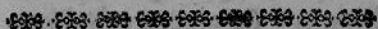
tur, sed consequenter retinetur; quia lucrum taxatur secundum iustam, ut ait, æstimationem; per quod iuste non modo compensatur labor & sollicitudo alumni; sed etiam redimitur periculum, ut naturali iure licitum est illud redimere. Vnde intelliges commissionem hanc quam ego propono, non esse eam quam D. Thom. cap. 14 vocat *commissionem secundum quid.... in quantum committens non retinet periculum super se rei commissæ*: & de qua addit *Et hoc modo propter rationem translationis, quæ debuit fieri gratis sine spe lucri, incidit vitium*

usura. Intelliges, inquam, *Prop. 4.*
commissionem illam, de
qua ego, esse diversam ab
ea de qua hic D. Thomas :
nempe tum ideo diversam,
quia committens redimit
periculum, & eatenus il-
lud, ut dixi, super se reti-
net : tum ideo diversam,
quia cum committens non
faciat, ut dictum est, tran-
slationem dominij ; conse-
quens est ut non eam te-
neatur facere gratis : non
enim teneri potest facere
gratis translationem, quam
neque facit, neque tene-
tur facere, ut iam habetur
ex num. 2.

Corollarium.

*i Confe-
quentia
hinc de-
ducta.*

ITaque, ⁱ si operæ alte-
rius æstimentur v. g.
quinque; ac similiter peri-
culum æstimetur quinque;
ego qui ex usu rei meæ per
meas operas, & meo peri-
culo possum ex hypothesi
lucrari quindecim, quan-
tum & alij solent; licite po-
tero lucrari quinque per
alienas operas cum alieno
periculo, & sine meo.

PROPOSIT. V.

*Pecunia usus est non sola eius
consumptio ; sed etiam
negotiatio.*

RATIO est, ⁵ quia pe- ^{1 Prob.}
cuniæ usus, qui est ^{quia pe-}
eius in commutationibus ^{cunia}
distractio ; non sic est di- ^{relinquit}
stractio ; seu non sic est per ^{post se}
distractionem consumptio ; ^{etc.}
ut post eius distractionem
nihil mihi vi eius rema-
neat : remanet enim eius
æquivalens (imo & maius
ea, ut statim dicam) nem-
pe illud mihi vi eius rema-
net, in cuius commutatio-

Prop. 5.

30 DE VSV LICITO

nem, seu pro quo in eius locum, & vicem, habendo, illa distracta est. Et huc facit relata num. 3 doctrina D. Thomæ, *Recipit non tanquam partum numismatis ex numismate immediate; sed partum ipsarum rerum, quæ per numismata sua sunt acquisita, &c.* vide etiam ex eodem relata num. 4, & utrobique agnosces ex ipso D. Thoma pecuniæ usum, qui est eam committi ministro vel tanquam ministro ad negotiandum &c.

m Ideo. que non est paritas pecunie cum eis, quæ usu consumuntur.

Vnde ^m non est ullo modo paritas quoad hoc inter pecuniam, & id genus rei, quod usu consumitur; seu de quo post eius usum ni-

hil superest; v. g. de pane *Prop. 3.*

post esum, & de vino post
potum. Non ergo sola
consumptio est usus pecu-
niæ: sed negotiatio quo-
que est revera eius usus.

Fit veroⁿ negotiatio vel à

Campforibus arte nummu-

laria; vel à Mercatoribus

arte vendendi, & emendi;

nempe emendi parvo pre-

tio id quod maiori vende-

tur: quo genere pecunia

non sic usu sui consumitur,

quando distrahitur, quin

distracta relinquat loco sui

non modo sibi æquivalens;

verum & se maius, ut dice-

bam; nempe id, quod à

Mercatore vendetur carius;

& præmium Campfori da-

*n Vfus
pecunia
in nego-
tiationi-
bus Cam-
pforum,
Merca-
torū &c.*

Prop. 5.

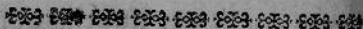
tum (de quo vide num. 24)
pro pecunia locata procul
&c. & ut sic plus pecu-
niæ.

6

o *Quam*
late pa-
teat ne-
gotiatio ?

Et adverto per o nego-
tiationem in genere , quam
dixi esse pecuniæ usum
(seu velis vocare secunda-
rium , seu malis primarium ;
item sive mediatum , sive
immediatum ; nihil refert)
intelligi genus omne con-
tractus , quo intra iustitiæ
terminos , mediante pecu-
nia , res alicuius meliores
fiunt , quocunque modo
meliores fiant ; sive quia
augentur , sive quia libe-
rantur ab aliquo gravami-
ne , puta debitorum , &
violenti creditoris &c. sive

quia in meliori statu ponuntur, ut per nuptias cum tali vel tali initas; aut per acquisitionem officij, & magistratus in rep. &c. Quapropter usus pecuniæ in hæc & similia impensæ non sic est pecuniæ distractio, ut sit eius consumptio; cum relinquat post se aut æquivalens, aut etiam melius.

PROPOSIT. VI.

*Non est inconueniens ut ego
per meas operas dicar ex
natura rei posse licite lu-
crari usu mea pecunia id,
quod licite alius, paris in-
dustria, lucrari solet usu
sua per suas operas.*

CVR namque sim ego
ex natura rei, cæteris
paribus, peioris conditio-
nis? P Nec obest quod sta-
tus, aut officium, quod in
rep. gero, fortassis ex deco-
ro non patiatur, ut per me
ipsum exerceam artem v.
g. nummulariam aut mer-

p Si non
per se
quomodo
per alios
possit
quis ne-
gotiari
cum sua
pecunia?

catoriam &c. Quia licet *Prop. 6.*

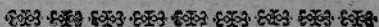
impediat ne per me id præstem ; non tamen impedit ne per alium : sicut non impedit ne per alium senator exerceat agriculturam. Excipio tamen id quod ex hominum speciali receptissima consuetudine , vel iure communi turpe videtur exercere etiam per alium : sed non tale videtur esse quodcunque est ex usu pecuniæ ad negotiationem datæ lucrum honestum ; cum & Magnates ac Principes non pauci non indecore id agitent.

Corollarium.

¶ Quid
de pecu-
niis otio-
sis?

ATque⁹ ita quisquis est
hominum, qui pecu-
nias habet otiosas (nisi ex-
presse is teneatur habere
otiosas) censendus est ea-
rum usu lucrari licite posse
per suas operas id, quod
alius quis paris industriæ
potest usu suæ licite lucrari
per suas operas.

PRO

PROPOSIT. VII.

*Licetum est ex natura rei cui-
que hominum , ut usu sua
pecunia , retentoque sibi
proprietas in eam domi-
nio , lucretur quinque per
alienas operas , & cum
alieno periculo ; deductis
hinc pro operis quinque ;
hinc pro periculo , etiam
quinque : si verum est quod
lucrum soleat esse quinde-
cim ; & opera ad id condu-
cta aliena aestimentur quin-
que , & periculum simili-
ter quinque ; aut alia qua-
cunque proportionem.*

38 DE VSV LICITO

Prop. 7.

8

1. Prob.

quoad

primum,

PROBATVR ¹ primo
quoad pecuniæ usum;
ex quo lucrum honestum,
& licitum esse possit reten-
ta una parte mediocri fru-
ctus, ad quem ille est uti-
lis: id enim iam constat
hinc ex prop. 5, hinc ex
prop. 1, eiusque corolla-
rio.

1. Et quo.

ad 2,

Probatur ² secundo quo-
ad retentionem dominij,
videlicet proprietatis in
eandem pecuniam, cuius
dominium utile in parte al-
teri concessi: id namque
probatum iam est prop. 2.
Ex quo & fit, ut eandem
pecuniam, eâdem scilicet
ac nihil imminutâ summâ
repetere licite possim tem.

pore quo repetendam ac reddendam esse conventum est. Cum enim dominium in eam, quod est proprietatis, nullatenus, (ut habetur prop. 2) abiecerim; remanet illa mihi semper, quoad hoc, mea. Et quia ipsum quoque, quod in eam est mihi, dominium utile (etiam inadæquatum, & parziale, ut dixi prop. 1) non concessi nisi ad tempus; consequens est, ut eo transacto tempore, dominium idem utile totum ad me redeat; proptereaque pecunia tunc sit adæquate, seu modis omnibus, mea. Ergo quod eam tunc repetito, non mihi est illicitum,

40 DE VSV LICITO

Prop. 7.

quippe quia nulli iniurium;
cum rem non repetam, nisi
meam.

*t Et quo-
ad 3.*

Probatur ^t tertio quoad
eam partem, quæ est de-
ducenda æstimatione hinc
periculi &c. hinc opera-
rum, & industriæ &c. sub
debita proportionem &c.
Hæc enim pars probata iam
est prop. 4, eiusque corol-
lario; & de ea vide etiam
num. 15.

*u Et quo-
ad 4.*

Probatur ^u quarto quoad
id, quod est, cuique ho-
minum hoc esse licitum ex
natura rei. Cum enim ex
prop. 3 non sit illicitum;
&, quod idem est, positive
sit ex natura rei; hoc est,
naturali iure licitum, ut ex

usu rei meæ per alienas
 operas (deducta earum
 æstimatione) referam lu-
 crum , quod ex eiusdem
 usu per meas operas habe-
 re licite possem : per prop.
 vero 6, eiusque coroll. cen-
 sendus ego sim usu meæ
 pecuniæ licite lucrari posse
 per meas operas id , quod
 alius paris industriæ , po-
 test licite per suas operas
 usu suæ pecuniæ lucrari.
 Consequens est licitum es-
 se cuique hominum ex na-
 tura rei , seu naturali iure
 &c. ut fuit propositum.

*Propositiones hæ septem
in hoc resolvuntur.*

9
x Vu &
summa
precedē.
tiū propp.

VT sit licitus contra-
ctus, x quo propriam
quis pecuniam, retento
sibi proprietatis in eam do-
minio, proindeque repe-
tendam, tradit ad nego-
tandum non sua, sed alie-
na mediante opera & in-
dustria ad id conducta;
cum pacto vendicandi qui-
dem sibi partem unam lu-
cri mediocrem, iudicio
Prudentum determinan-
dam: cæteras vero conce-
dendi pro idoneo, & iusto

pretio, hinc ad alienæ, ut dictum est, conductæ operæ, atque industriæ valorem compensandum; hinc ad periculum redimendum, quod esse potest amissionis pecuniæ.

*Vel compendiosius,
& expressius.*

VT sit licitus y pecuniæ y *Eadem
breviter*
usus ille, quo quis tum alienam, sibi conducit operam ad negotiandum cum propria pecunia; tum eandem affecurat pecuniam, ne sibi pereat.

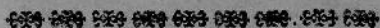
Ad omnem itaque re-

44 DE VSV LICITO
movendam scrupuli ratio-
nem, & è contra statuen-
dam hac in re pacem con-
scientiæ; longe abest, ut
pecuniam suam tradere al-
teri sub lege dicti contra-
ctus, sit idem ac *pecuniam
suam dare*, ut aiunt, *ad in-
teresse*; quod male sonat;
quatenus, nimirum, ut
communiter intelligitur,
suspicionem ingerit hinc
mutui proprie (iuxta di-
cenda num. 29) sumpti;
hinc lucri ex eo petendi;
quod esset usura. Vnde &
multo magis abest, ut sit
idem, ac *pecuniam suam da-
re ad usuram*: quod expref-
sius usuram sonat omnino
vetitam. Sed est primo

idem ac pecuniam suam debite, ne sibi pereat, asscuratam dare ad negotiationem pro se futuram certo quidem, sed non nisi permodice utilem, agendam per operas, & industriam alterius debite compensatas: quod ex dictis omnino est licitum; salvo nimirum, ut satis expressi, stipendio rationabili pro operis & industria illius alterius; & salvo etiam rationabili pretio pro redemptione periculi, quod esse potest amissionis pecuniæ, ut dictum est. Aut secundo (ut ad mentem & verba D. Thom. superius num. 3 & num. 4 relata rem totam clarius expli-

cem) est idem ac facere pecuniae commissionem sine mutuo, vel mutui similitudine, retento dominio, redemptio (ac eatenus retento) periculo; taxato etiam secundum iustam aestimationem lucro; & sollicitudine atque labore alumni iuste compensatis.

Hæc porro melius intelligentur, simulque confirmabuntur uberius, & efficacius in responsione ad obiectiones; & præsertim autoritate pontificia à numero. 41.

O B I E C T I O I.

 BIICTIES primo² contra 1 & 2 prop. non sic efferendum universaliter *rem meam mihi ad lucrum utilem*; sed adhibendam esse limitationem, sic, *rem meam mihi ad lucrum ex natura sua utilem*: quia est adhibenda distinctio; siquidem etsi non tenear agrum v. g. meum, aut vineam alteri gratis utenda concedere; non sic tamen censendus sum non teneri, quando agitur de concedenda utenda pecunia. Et discrimen in eo est, quod

IO

2 Obiicitur, discrimen esse inter pecuniã, & rem natura sua utilem; nõ alioqui esset fructus industria non rei.

48 DE VSV LICITO

Obiect. 1.

ager meus , & vinea habent natura sua ut sint fructifera : pecunia vero id non habet , nisi ex humana industria. Vnde si lucrum ex pecunia , quam alteri utendam concessi , refero ; refero eatenus fructum ex aliena industria ; quatenus refero fructum , qui non est pecuniæ fructus , sed humanæ alienæ industriæ : ut inculcat D. Thom. 2 2 q. 78 art. 3 in corp.

II

a Resp.

*nec agrū,
nec vineā
fructum dare
sine
industria
villici.*

Respondendo. ^a Ego quidem innixus etiam auctoritati D. Thomæ , quam de pecunia retuli num. 3 , universaliter dixi , & sumpsi *rem meam* &c. nec existimavi limitationem vel distinctionem

inctionem in obiectione
propositam , alicuius esse
momenti : quia nec ager
meus , nec mea vinea, quæ
villico ex hypothefi , uten-
da concedo (seu quorum
illi dominium utile partia-
le solum trado , retinens
mihi proprietatis domi-
nium totum cum una so-
lum utilis dominij parte)
fructum referent sine in-
dustria villici. Nam nisi
agrum ille stercoreauerit ,
arauerit , seruerit , nullæ
erunt segetes ; & nisi vi-
neam foderit , putauerit
&c. nulla erit vindemia.
Igitur hoc genere , fructum
à villico pro agro , & vi-
nea dum repeto ; effem

Maig. De usu Lic. E.

b Inde à
simili
ducitur
consequē-
tia ad
pecuniā.

(quod falsum tamen aper-
te est) censendus repetere
ex industria villici ; quate-
nus absque eius industria
nullus esset agri , aut vineæ
fructus. Quia ^b ergo id
non impedit , quin ego pos-
sim ex agro & vinea fru-
ctum à villico licite repe-
re ea moderatione , qua per
consuetudinem aut legem
licitum est : non etiam im-
pediet , quin ex pecunia,
quam tibi similiter , seu
consimili contractu conces-
si utendam ; fructum à te
cum simili moderatione re-
petam licite. Non tanquam
partum numismatis ex numis-
mate immediate ; sed par-
tum earum rerum &c. ut

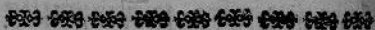
aiebat D. Thom. relatus *Obiect.*
num. 3. 12

Et ratio ^c eadem est u- *c Ratio*
triusque ; si res , ut decet, *eius, cō-*
bene perpendantur : est- *sequētia.*
que ista (cur scilicet utrun-
que sit pariter licitum) quia
vineam, & ager solent mihi,
ex hypothesi , vi feminis
de meo iacti , & per meam
industriam , fructificare
quindecim : dum autem
ego à villico , vi pacti initi,
repeto ex hypothesi solum
quinque ; hoc ipso ei re-
mitto decem , quibus in-
telligor , & iudicio Pruden-
tum censeor eidem ad æ-
qualitatem soluere id, quod
iure ipsi debetur hinc pro
semine quod de suo suppe-

52 DE VSV LICITO
Obiect. 1. ditat , hinc pro industria,
quam adhibet , simulque
pro opera , quam impendit:
quo modo semen illud fit
meum , velut à me em-
ptum ; & industria, operæ-
que fiunt meæ , velut à me
pretio emptæ , seu (quod
eodem redit) conductæ.
Similiter autem industria
tua , & operæ tuæ in hoc
usu pecuniæ , de quo agi-
tur, fiunt meæ , ratione ter-
tiæ v. g. partis lucri , quam
tibi pro his concedo su-
mendam : & sic fructum
non ex tua industria , se-
cundum quod tua est in-
dustria , repeto ; sed secun-
dum quod est à me emptæ,
seu conductæ , & eatenus

facta mea. Igitur non ma- *Obiect. I.*
 gis hic ago contra iusti-
 tiam, repetens ex vi meæ
 pecuniæ simul cum tua à
 me cōducta opera, & indu-
 stria sumptæ, lucrum con-
 suetum rationabile : quam
 repetens ex vi meæ vineæ
 simul cum à me conducta
 villici opera, & industria
 sumptæ fructum pari modo
 rationabilem. Quatenus d
 fructus hic, & lucrum hoc, *d Fructus ex pecunia*
 non tuæ magis industriæ *nō magis est indu-*
 est, in casu pecuniæ à me, *stria, quā*
 (ut dictum est) traditæ ; *fructus*
 quam sit in casu traditæ à *ex vi-*
 me vineæ aut agri. Et è *nea.*
 converso non minus est
 fructus meæ pecuniæ, quam
 agri mei, & vineæ ; quam-

uis utrobique per industriam hinc villici indetuum, sit fructus : eo quod, ut dicebam , non magis mea vinea , quam mea pecunia fructum ferret sine hominis industria ; nec tua magis fructum ferret industria sine mea pecunia ; quam villici, absque mea vinea. Igitur, &c.

OBIECTIO II.

3

QUOD BII CIES secundo contra prop. 4 , eiusque corollarium ; & contra expressiorem illam datam num. 9 propositi contractus definitionem. Con-

tra iustitiam est ^c quidquid
 inæqualitatem importat. At
 vero inæqualitatem impor-
 tat, quod quis præter secu-
 ritatem fortis principalis ut
 sibi non perituræ, sed ad se
 redituræ, habet insuper
 lucrum aliquod certum.
 Ergo &c. Probatur minor.
 Quia in contractu societa-
 tis, lucrum ex pecunia in
 commune posita, sumitur
 cum periculo fortis princi-
 palis, velut hinc inde pro-
 rata perituræ utrique so-
 cio; ac insuper cum incer-
 ta spe lucri, quale fortassis
 nullum erit, etiam si capi-
 tale non pereat.

Respondeo primo ^f ne-
 gandam esse minorem:

*Obiect. 2.
 c Obisc.
 iniustum
 esse lu-
 crum, ubi
 securæ
 manet
 fors prin-
 cipalis.*

*f Re
 non esse
 id verū*

Obiect. 2.

*in loca-
tione
vineæ.*

contra eam quippe eviden-
ter est, quod mea vinea
(ut superius dictum est)
locata, certo mihi reditura
est tempore per contra-
ctum præscripto : & tamen
contra iustitiam nec est,
nec censetur esse, quod
fructum ex ea sic locata
certum percipio. Patet-
que & id ipsum in locatione
equi mei meritorij, & va-
sorum meorum argenteo-
rum &c. de quibus ex D.
Thoma vide num. 19 &c.
Licet enim in his locandis
nullus ineatur specialis ex-
pressus contractus affecura-
tionis ; ius tamen quoad
rem ita clarum est suapte
natura, ut qui sic locatum

*g Item
equi me-
ritorij
&c.*

equum, sic locata vasa sus- *Obiect. 2.*
cipit, primo agnoscat ea
fidei suæ committi curan-
da, & servanda; ac subin-
de bona fide censeat sibi
peritura, si pereant v. g.
furto aut aliter. At vero
^h quodnam est, vel unde ^h *Nec est
in hoc
pecunia
privile-
gium ul-
lum.*
privilegium argenti signati
seu pecuniæ, ut is qui pe-
cuniam suscipit, non de-
beat pari modo censere
eam fidei suæ committi non
minus curandam & servan-
dam sua diligentia, quam
utendam industria; proin-
deque sibi perituram, si
pereat, præsertim affecu-
rationis accepto pretio, ut
dictum est.

Respondeo secundo ad

Obiect. 2. probationem minoris , &
i Discrimē inter sic dico. In ⁱ contractu so-
cōtractū cietatis , lucrum habent u-
hunc, & terque socius æquale pro
eum qui rata hinc pecuniæ positæ,
cōmuni- hinc navatæ operæ ; sicuti
ter sit in pro rata periculum uterque
societati- sibi sumunt æquale. Sed in
bns. isto , quem descripsi , con-
 tractu , is , qui pecuniam
 suam utendam alteri suppe-
 ditat , aut (ut vocat D.
 Thom. num. 4 relatus)
 committit, non nisi partem
 lucri rationabilem sibi reti-
 net ; tertiam v. g. ut dice-
 bam (aut quacunque pro-
 portione alia legitima, iudi-
 cio Prudentum , ut etiam
 dixi, determinandam) cer-
 to sibi obventuram ; con-

ceditque alteri, cui suppe-
ditat, duas tertias; unam
quidem pro eius operis, &
industria (ut ad præceden-
tem objectionem dixi) al-
teram pro periculo, quod
in se ille, ratione eius as-
signati pretij, sumit. Non
est vero nova res, ut pretio
periculum redimere liceat:
alioqui enim illiciti forent
contractus affecurationis
omnes, qui tamen receptis-
simi sunt. Nec est contra
iustitiam ut lucri certitudi-
nem sibi quis comparet per
eiusdem lucri paruitatem
ex ubere tradito fundo.

14

Confirmatur ¹ solutio 1 *Quam-*
hæc primo quia genus *vis &*
quoddam etiam est societa- *est socie-*
tas, in

60 DE VSV LICITO

Obiect. 2.

*qua totū
ab uno
periculū
suscipi-
tur.*

tis , quale facile recipiunt
Canonistæ , in quo lucrum
inter socios diuiditur certa
proportionē ; periculum
vero fortis principalis ab
uno suscipitur. Hostiensis
l. 5 summæ , rubrica de
usuris , § in aliis autem ca-
sibus ; circa medium sic
habet. *Nec moveat te quod
periculum pecuniæ ad reci-
pientem in solidum pertinet,
& non totum lucrum : nam
& contractus ex conventionē
legem accipiunt &c.* Et mox.
*Idem in re locata ex certo sa-
lario , & in multis aliis con-
tractibus idem poteris reperi-
re ; in quibus ad unum perti-
net lucrum in solidum ; & pe-
riculum in solidum ad alte-
rum.*

rum. Et addit *Nec turberis*; Obiect. 2.
 inde multo fortius posset con-
 cedi, quod sic possit societas
 contrahi; quod ad unum, to-
 tum pertineat periculum so-
 ciorum; & lucrum debeat di-
 uidi inter eos. Item ad ma-
 ritum periculum pecunia do-
 talis sibi tradita pertinet in
 solidum, cum sit dominus.
 Mitto alia similia; cum sa-
 tis ex his intelligatur con-
 tractum de quo agitur non
 esse contra canones; proin-
 deque nec contra iustitiam
 ratione certitudinis lucri,
 utpote compensatae per ip-
 sius, ut dixi, lucri parvita-
 tem: nec ratione periculi
 &c. in recipientem reiecti;
 utpote qui simul recipiat
Maig. De usu Lic. F

Obiect. 2. eiusdem periculi compensationem rationabilem.

15

*m Contractus
iste confertur cū
eo, qui
dicitur
annui
redditus.*

Confirmatur eadem solutio secundo, ^m quia ubi datus in fundum perpetuum aureis v. g. bis mille, Petrus velut emens acquirit sibi ius percipiendi à Ioanne centum aureos pro annuo constituto reddito; cum iure ex parte Ioannis, retinendi capitale, quantum voluerit; & reddendi tamen idem etiam cum voluerit; seque onere liberandi; quod est illius annui soluendi redditus. In eo, inquam, contractu, quem nemo dubitat esse legitimum; per id fit æqualitas, per quod hinc amittendæ

quidem fortis principalis *Obiect. 1.*
 periculum sumit in se, at-
 que in sua, Ioannes; ut il-
 lam de suo suppleat, quo-
 cunque casu amittatur: in-
 de vero Petrus non tantum
 exigit pro suo redditu an-
 nuo, quantum ipse posset,
 aut solent alij lucrari; un-
 de & merito redditum
 hunc, utpote sic paruum
 non patitur esse sibi incer-
 tum: nam si esset ipse lu-
 craturus v. g. quindecim;
 exigit solum quinque; &
 condonat decem, ex qui-
 bus ad omnia fit compen-
 satio, & æqualitas. Atqui
 eodem modo fit contractu,
 quem dixi. Igitur &c.

Cæterumⁿ occasione hu-

ⁿ Hinc
 explicat

64 DE VSV LICITO

*Obiect. 2.**tur lucri
partialis
ex pecu-
nia su-
mendi
proportio
ad lucrū
totale.*

ius argumenti , & confir-
mationis , ut dixi, secundæ,
licebit ad maiorem eorum,
quæ num. 4 in coroll. &
num. 8 dixi de proportionē
lucris &c. claritatem , obser-
uare , Mercatores emptis
mercibus , iisdemque ven-
ditis lucrari per annum ali-
quando æquale , aliquando
dimidium , aliquando mi-
nus , v. g. tertiam vel quar-
tam partem ; & sistamus in
hac : certe vero necesse est
ut vniuersim tantum lu-
crentur , quantum satis est
ad familiam omnibus , quæ
victum, vestitum, domici-
lium, aliaque id genus one-
ra respiciunt , sat splendi-
de , ut fit , instruendam ; at-

que insuper ad fructum annuum soluendum ratione fundi, qui sæpe non ipsorum est, sed alterius cui debent: quæ quidem omnia important, ut videtur, lucrum huiusmodi totum non esse ordinarie minus quarta parte. Sit itaque, ex hypothese, summa negotiationi data in fundum, viginti: erit igitur lucrum ordinarie ad minus quinque. Si ergo tu ex propria pecunia lucraris quinque; pari modo ex mea lucraberis quinque. Ego vero à te non exigam quinque; sed pro tuis operis concedam tibi v. g. duo, & pro asscuratione item duo: super-

66 DE VSV LICITO

Obiect. 2.

erit unum, quod solum à te exigam; & sic non tibi iniuriam faciam, dum datis tibi in fundum viginti, unum tantum, quod est modicum, sumam pro parte lucri mea. Nam, ut quam longissime absum ab excessu lucri, secundum quem esset usura; unum tantum sumam, etsi tibi sit fas lucrari multo amplius, quam decem, & sic nullum sit onus tibi, soluere mihi unum illud.

16

o Oppo-
nitur
quasi sit
discrimē
interdi-
ctos con-
tractus.

Dices, Est discrimen, o quia in illo, quem dixi, contractu redditus constituti &c. Petrus ille dominium proprietatis, quod in suos bis mille aureos ha-

bet, transfert in Ioannem; *Obiect. 2o.*
 quod minime fit, ut ego
 volo, in contractu de quo
 disputatur. Respondeo. *p Sed re-*
 dubitari potest an omnino *fellitur*
 proprietatis dominium ab- *oppositio.*
 iiciat, qui dominium utile
 retinet; ut necesse est reti-
 neat saltem in parte is, qui
 retinet ius percipiendi uti-
 litatem saltem aliquam. Et
 reuera summam suam (quã
 nec tradidit sine præde ido-
 neo) totam in iure potest
 repetere; si alter solitum
 annum redditum soluere
 desinat per duos tres-ue
 annos continuos. Non pos-
 set autem repetere, si pro-
 prietatis dominium abie-
 cisset, quia tunc repeteret

rem non suam. Denique non illud sic abiecit dominium, quin ipsummet retinuerit in hypotheca. Sed quidquid sit de hoc; discrimen inde sumptum non officit: quia dominium proprietatis siue retentum, siue abdicatum nihil facit ad æqualitatem, quam iustitia requirit: præsertim quia is, qui pecuniæ summam suscipit utendam ad tempus cum onere mox eandem restituendi; perinde ea utitur, prout voluerit, ad res suas; ac si proprietatis eius dominium accepisset; alioqui contra hypothecam, non vere concessa ei esset utenda.

Dices item p esse aliud
discrimen, videlicet quod
in contractu assurationis,
periculum redimitur præ-
senti, aut infallibiter danda
pecunia: hic vero non
præsenti, sed futura, & so-
lum in spe fallibili. Nam si
perit capitale ante tempus
percepti lucris; perit simul
cum capitali spes pretij asse-
curationis. In hoc autem
est iniustitia; quia non com-
pensatur periculum, stante
compensativi periculo; &
multo minus reali posita
eius amissione.

Respondeo primo q spem
præsentem, esse tum ali-
quid præsens, tum etiam
aliquid pretio æstimabile:

q Respo-

esse hic

spem pra-

sentem

pretio

æstima-

bilem.

Obiect. 2.

præsertim vero spem rei
 quæ vel primo rarissime pe-
 rit, & vix unquam; ut non
 perit pecunia, quam uten-
 dam concessi Petro, si Pe-
 trus eam tradat in dotem
 filiæ; in emptionem officij
 regij, aut publici magistra-
 tus; item domus aut agri,
 &c. Vel secundo non pe-
 rit nisi ex culpa seu lata, seu
 levi eiusdem Petri, qui cu-
 rare ipsam tenetur: unde
 si perit, debet Petrus im-
 putare sibi; existimareque
 compensationem sibi à me
 exhibitam sufficientem es-
 se, per eam spem, ut dixi,
 pretio æstimabilem sibi fa-
 ctam vi pecuniæ, quam à
 me suscepit utendam. Ec

fic est æqualitas inter me & ipsum. *Obiect. 1.*

18

Respondeo secundo^r futuram revera è contra, & meo quidem detrimento, inæqualitatem inter me & Petrum, adeoque iniustitiam; si pecunia illi à me tradita, necnon ab eodem curata, & administrata deberet perire mihi, casu quo periret. *r Resp. item, fore mihi detrimentum si pecunia mihi pereat culpa alterius.* Conditio namque mea melior mihi est, quando non meæ, sed alicnæ diligentia defectu res mea perit. Est vero conveniens rationi atque iustitiæ, ut illi pereat, cuius defectu perit, non è contra; præsertim si pretium ille accepit suæ iam ex debito impen-

Obiect. 2.

dendæ diligentiaë sufficiens
 ut nempe accepit Petrus
 dum saltem accepit spem,
 quam dixi, quæque est
 pretio æstimabilis tunc etiã
 quando non ei realiter suc-
 cedit fructus propositus
 speratus; eo quod rarissime,
 ut dixi, evenit ut non suc-
 cedat, vel desit; atque ea-
 tenus non censetur unquam
 deesse. Adde quod si quan-
 doque forsitan deest, non
 nisi culpâ ipsius Petri deest;
 unde & ille debet id impu-
 tare sibi non mihi.

f Es est
 mihi in-
 iurium
 quod al-
 ter ex
 mea pe-
 cunia

Addo f & fore insuper
 invidiosam aliam inæqua-
 litatem inter me & Pe-
 trum: quod, cum ille di-
 tescat affatim lucris assiduus

ex

ex meo sibi licite paratis ;
mihi nefas interim esse di-
citur , ut ex illo uberrimo
quæstu lucellum aliquod in
me deriuem. Vt si quis di-
ues , agrum pinguißimum
annui redditûs librarum bis
mille empturus pretio li-
brarum v. g. quadragies
mille ; nec habens tamen
in præfenti nißi vigefies
mille , accipiat ad tempus
v. g. decem annorum à vi-
dua , pupillo , aut alio quem
volueris , non aliam unde
vitam tueatur , substantiam
habente , reliquam sum-
mam , quæ est librarum vi-
gesies mille. Habebit di-
ues quidem ex ea fic acce-
pta pecunia emolumentum

Obiect. 2.

*ditescat ;
non pos-
sim autẽ
ego ali-
quid re-
ferre.*

Obiect. 2. annuum librarum mille
 vidua vero seu pupillus &c.
 suam interim egestatem ad
 famem usque patietur; dum
 ille dives pinguia lucra an-
 nua sibi ex viduæ, seu pu-
 pilli bonis congeret? Estne
 id obsecro conforme iusti-
 tiæ? Et Christianus doctor
 id ita fieri iubebit sub ob-
 tentu quod ex mutuo vi-
 mutui lucrum non potest
 esse nisi usurarium? Num
 potius deberet ille, utpote
 vir sapiens, advertere nul-
 lum hic esse mutuum; hoc
 est, nullam gratuitam, seu
 mere liberalem, pecuniæ
 concessionem? Quis enim
 credat, vel rationabiliter
 sibi persuadeat viduam (&

sic de aliis) hic & nunc teneri charitatis vel iustitiæ debito ; aut, licet non sic teneatur , velle tamen sua sponte , gratis omnino , & ex mera liberalitate , cum damno suo & incommodo sic ingenti , concedere homini ditissimo , & amplius ditando totam , quam de sua dote aut aliter habet substantiam , ex qua sola victus ei esse potest ?

Respondeo tertio : esse aliud inter contractum hinc affecurationis , prout is fieri solitus est ; hinc meum istum , discrimen quod nunc pro me facit. Summa namque affecuranda in primo , est ex hypothese inter

19

t Resp

item iustum esse,

ut pecunia illi

pereat,

qui eam

admini-

strat, &

pretium

accepit

pro affe-

curatione

ne.

manus reuertentis v. g. ex indica nauigatione mercatoris; neque ab affecuratore administratur; unde si perit, non ex culpa huius affecuratoris perit: proindeque suadet ratio, præfenti aut aliter certo ipsi obuentura pecunia compensandam esse hanc affecurationem. Non autem ita se habet in secundo; id est, in casu nostro, ubi summam acceptat, administrat, & curat Petrus, sicut recepit utendam: unde cum ipse in ea sibi conseruanda, simulque affecuranda mihi, suæ fidat, cui & ego fido, diligentia; existimare debet sufficere sibi dictam

spem suscipiendi fructus *Obiect. 2.*
pro ea affecuratione, seu
pro eo redimendo periculo
assignati.

Neque^u est hoc novum; *u Nam*
nam si meum equum com- *etiam*
modavi Petro sub pretio *equus*
20 solidorum pro diurna *merito-*
vectura, ut solet; meusque *rius illi*
inter Petri manus, equus *perit qui*
pereat furto aut aliter; cen- *eū uten-*
setur is perire non mihi sed *dam ac-*
Petro: qui propterea tene- *cepit.*
tur mihi pretium integrum
equi solvere; quamvis ego
non ei pretium dederim
pro affecuratione equi; sed
ipse periculum hoc in se
susceperit, solum pro spe
utendi meritorio meo equo
ad suum itinerandi com-

Obiect. 2.

78 DE VSV LICITO
modum : estque hæc spes
ad hoc sufficiens, quanquā
spes ipsa simul cum equo
perierit. Quod totum con-
forme est iis quæ num. 14
ex Hostiensis retuli. Cum
ergo istud nemo existimet
iniustum esse, nec illud in-
iustum existimandum est,
quod est illi omnino simili-
le.

20
x Et si-
militer
vasa ar-
gentea;
quin &
pecunia,
cum ad
ostenta-
tionem
&c. acce-
pta est.

Ac præterea x cum do-
ceat D. Thom. 2. 2. q. 78
art. 1 ad 6, usum vasorum
argenteorum posse vendi
licite seruato dominio rei :
&, ut subdit, si quis conce-
deret pecuniam signatam ad
ostentationem, vel ad ponen-
dum loco pignoris, talem
usum pecunie licite homo ven-

dere potest. Et nemo tamen inficias ibit, quin iste, qui vasa hæc argentea, vel pecuniam signatam hanc utendam accepit (quamvis acceperit sine translatione dominij; quatenus non est ibi contractus, nisi hinc locati, & inde conducti) accepisse tacite vel expresse cum onere securitatis, adeoque soluendi pretium integrum vasorum, & pecuniæ, si apud se pereant: & haud dubie sic tenetur soluere, ut si renuat, cogatur per sententiam Iudicis. Is tamen in pretium eius oneris, cui se obstrinxit; aut periculi, quod in se atque in sua suscepit; nihil aliud

80 DE VSV LICITO

Obiect. 2.

*y Cōclu-
ditur
spē pra-
dictam
ad hoc
sufficere.*

accepit, nisi spem optati
ex vasis illis & pecunia,
commodi. Spes igitur hæc
tum est pretio æstimabi-
lis, tum sufficienter com-
pensat periculum, quod ra-
rissime accidit, rei amittenda
alienæ cum onere eandem in
integrum restituendi. Ergo
nulla est hæc ex parte vis
obiectionis, qua dicitur non
compensari periculum stante
periculo compensatiui &c.

O B I E C T I O III.

21

BIICIIES tertio contra prop. 5. D. Thom.

2. 2. q. 78 art. 1 & aliis do- *Obiect. 3.*
 cet ² pecuniæ usum non ² obic.
 alium esse, quam eius di- *quod pe-*
 stractionem, & distractio- *cuniae*
 ne consumptionem. Ergo *usus sit*
 &c. *eius con-*
sumptio.

Resp. 1. D. ipse Thom.
 art. 1 ad 6, ut iam num. 20
 retuli, ^a fatetur esse pecu- *a Resp.*
 niæ usum alium, ex quo *esse etiã*
 lucrum est licitum quippe *eius usũ,*
 qui vendi potest licite; ut *qui non*
 si quis pecuniam tradat al- *est con-*
 teri usuro illa *sumptio.*
ad ostentatio-
nem &c.

Resp. 2. Caietanus ad
 eundem art. in resp. ad 6
 dicit ^b esse pecuniæ usum *b vsus*
 alium, qui est nummula- *pecunie*
 riæ artis; quem D. quoque *in arte*
 Thomas approbat opusc. 73 *nummu-*
laria; est
eius aug.

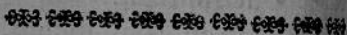
Obiect. 3.

*mentā,
& mul-
tiplica-
tio.*

82 DE VSV LICITO
cap. 13 : & à pari dico ego
esse alium , qui est artis ne-
gotiatoriæ, mercatoriæ &c.
quamuis ille , qui est num-
mulariæ, sufficeret , ut in-
de probaretur id quod in-
tendo , sententiam videli-
cet D. Thomæ circa hoc
negatiuam , non intelligen-
dam esse uniuersaliter: sen-
tentia namque uniuersalis
conuincitur esse falsa , vel
uno solo in contrarium da-
to exemplo. Vfus itaque
pecuniæ in arte mercato-
ria, siue alia negotiatoria,
non modo non est pecuniæ
consumptio ; sed est etiam
eius è contra multiplicatio,
ut ex Diui etiam Thomæ
doctrina explicui num. 5

& 6 : vide num. 24.

Resp. 3. ad rem meam,
 c^o usum illum , qui est pecu- *c Et si-*
 niæ per artem aut merca- *militer*
 toriam aut negotiatoriam; *in arte*
 tam non esse consumptio- *mercat.*
 nem pecuniæ , ac tam esse *& quali-*
 licitum ubi quis (ut num. *bet nego-*
 11 & 12 dixi) per alienam *tatoria.*
 iusto pretio conductam
 operam mercatur , nego-
 tiatur &c. cum propria pe-
 cunia ; quàm ubi per pro-
 priam operam mercatur ,
 negotiatur &c. cum aliena
 pecunia (vide num. 37, &
 38) & istud quidem nemo
 damnauerit ; illud vero fert
 meus casus, ut num. 9 expo-
 sui ; & D. Thomas num. 3
 & 4 relatus approbat.

OBIECTIO IV.

22
dobiic.
quasi id
sit ven-
dere bis
rem ean-
dem, &
rem qua
non est.

OBIICIENS quarto
contra eandem prop.
5. Quærere d^o lucrum ex
usu pecuniæ, est vendere
bis rem eandem; & vende-
re id quod non est. Atqui
hoc est contra iustitiam.
Ergo &c. Quæ ratio est
D. Thomæ citata q. art. 1
in corp. Probatur maior,
quia pecunia consumitur
usu, siquidem eius usus est
distractio: cum autem di-
stracta est à me, ac tibi tra-
dita mea pecunia, iam non
est amplius mea, quatenus
dominium eius in te trans-
tuli,

tuli, cum eam à me distra- *Obiect. 4.*
xi : quæ est doctrina D.
Thomæ ibidem. Imo, quod
est amplius, non solum à
me distracta est pecunia;
sed & censetur tunc non
esse in re pecunia; e quip-
pe quæ usum sui iã habuit,
quo usu illa consumitur: si-
cut panis, usu comedendi
cōsumitur, & ita usurpatus,
non amplius est panis: qui
autē seorsim venderet hinc
panem, hinc panis usum,
venderet bis rem eandem;
quatenus usus panis non
aliud est, quam ipse panis
usui subditus: aut venderet
rem, quæ non est; quate-
nus panis post sui usum non
est; repeteretque duplicem

e Eo
quod pe-
cunia
consumi-
tur usu
sicut
panis.

Obiect. 4. recompensationem , hinc scilicet rem eandem , puta panem ; hinc pretium usus eius. Sic autem est de pecunia, utpote cuius usus est ipsa eius consumptio.

23

f Resp.
usum,
quo D.
Thom.
dicir cō-
sumi pe-
cuniam,
non esse
illum de
quo hic
agitur.

Resp. ad maiorem , f
 eiusque probationem. Quis-
 quis is est usus , quo distra-
 cta pecunia , ex mente D.
 Thomæ , consumitur , &
 non est in re , aut non cen-
 setur amplius esse pecunia;
 is , inquam , usus non est
 ille , quem ego num. 9 sup-
 posui & exposui ; sed est
 alius longe diuersus, de quo
 mihi quæstio non est : illo
 autem usu , quem exposui,
 ostendique num. 21 ve-
 rum esse pecuniæ usum,
 non ita consumitur (ut

num. 5 dixi) pecunia , seu Obiect. 4.

non sic definit esse , ut non
post se relinquat hinc sibi
æquivalens , hinc etiam
amplius valens. Cum ita-

que lucrum & ex usu pecu-

niæ quæro , quæro ex illo

æquivalente &c. seu vi

eius ; quod vere in re est , &

est quid à pecunia distin-

ctum : & ita quæro non ex

re , quæ non est , aut quæ

idem cum pecunia est. Hoc

est , ut verbis utar D. Tho-

mæ relatis num. 4 ; quæro

non tanquam partum numis-

matis ex numismate imme-

diate ; sed partum earum re-

rum quæ per mea numisma-

ta sunt acquisita. Et sicuti

dum ex agro , quem uten-

*g Ex usu
pecunie ,
qui est
negotia-
tio qua-
ritur lu-
crum sicut
ex cultu-
ra agri.*

Obiect. 4. dum concessi, quæro fructum; quæro ex usu qui non est agri consumptio, sed est idonea cultura: ita dum ex pecunia, quam utendam concessi, fructum quæro; quæro non ex usu illo, qui est pecuniæ consumptio; quisquis ille est: sed ex eo qui est honesta negotiatio per alienam operam ad hoc legitime conductam: & sic non pro pecunia duplicem compensationem quæro; neque rem eandem vendo bis, neque vendo rem, quæ non est. Igitur si non alio titulo contra iustitiam est, quærere lucrum ex usu pecuniæ; quam quia est quærere du-

plicem recompensationem
&c. reuera lucrum ex eo
pecuniæ usu , quem dixi,
quærere non est contra iu-
stitiam ; quia in eo nullate-
nus est vendere bis rem
eandem &c. ut ostensum
est.

Quod vero ^h attinet ad ^h Non est
pecuniæ similitudinem cum ^{simile de}
pane , aliisque id genus usu ^{pecunia}
consumptibilibus , dixi iam ^{cū pane,}
ad prop. 5 ; & ex modo di- ^{qui post}
ctis intelligitur non esse in ^{usū sui,}
hoc paritatem , quæ ad ^{nihil re-}
propositum quadret. Ac ^{linquit.}
démum quod hic additur
de dominio abdicato atque
translato pecuniæ , quam
utendam alteri concessi, iam
ex dictis num. 2 & 8 intelli-

90 DE VSV LICITO

Obiect. 4.

i Hinc
etiam in-
fertur
usū istū
pecuniæ
non esse
eum de
quo D.
Thom. lo-
quitur.

gitur quomodo id verum
non sit in isto contractu,
quem exposui num. 9 : pro-
prietatis namque domi-
nium in eo nullatenus ab-
ieci ; cum non nisi domi-
nium utilitatis concesserim ;
& ne istud quidem conces-
serim totum , sed unam so-
lū eius partem , quam lex
aut consuetudo faciunt esse
conuenientem , & rationa-
bilem. Ex quo i magis ad-
huc fit evidens usum illum,
quem translato dominio
pecuniæ D. Thomas illicitum
esse docet , veluti lu-
crum ex usu ; hoc est , usu-
ram ; & illum de quo ego
loquor ; non esse unum , &
eundem : ut me Divo Tho.

mæ esse hac in re contra- *Obiect. 4.*
rium nemo existimet. Igi-
tur &c.

Confirmatur ²⁴ *Confir-*
præsertim ad maiorem fa- *mantur*
ctæ obiectionis; quia Cam- *prædictæ*
pfor (de quo ex Caiet. & *ex eo*
D. Thoma cœpi dicere nu- *quod lu-*
mer. 21) lucrum ex usu *crum ex*
pecuniæ suæ licite (ut non *usu pe-*
negatur) & consequenter *cunia est*
absque eo quod censeatur *Cæpfori*
vendere bis rem eandem, *licitum.*
aut rem quæ non est &c.
quærit, dum pro mea, quam
ex hypothesi à me hic ac-
cepit, pecunia; suam assignat
à me vicissim recipien-
dam v. g. Romæ. Ergo pa-
ri iure non sum censendus
ego, aut quiuis alias, ven-

92 DE VSV LICITO

Obiect. 4.

*m Nam
cum ille
pecuniā
locet pro-
cul, iste
locat
prope.*

dere bis rem eandem &c.
quamvis ex usu simili mea
pecuniæ quæram lucrum;
dum eam mihi mox tem-
pore statuto restituendam,
trado utendam interim li-
bere. Paritatis autem ra-
tio est, ^m quia id, quod in
isto casu ego supra sortem
sum accepturus; non erit
aliud, quam præmium lo-
cantis hic & nunc meos
nummos, seu tradentis eos
contractu locationis, iuxta
dicta num. 9; quemadmo-
dum in illo casu id, quod
accipit Campsor supra sor-
tem suæ pecuniæ, non est
aliud quam (ut solet de-
finiri, & apud autores pro-
batæ Latinitatis, exprimi

id quod gallice dicimus *le change*) Mensarij nummos suos procul locantis præmium. At vero id quod est locare procul, & id quod est locare prope, non sunt differentię quę mutant naturam contractus locationis, ut puto esse evidens. Ergo si ex locatione procul, est licitum accipere præmium; licebit perinde ex locatione prope, siue hic: nec istud erit magis vendere bis rem eandem, vel rem quę non est &c. quam illud.

Dices primo. Non sequitur, ⁿ quia est discrimen, eo quod Campsor præstat ^{n Opp} ^{nitur} ^{quasi} ^{Campsor} ^{præstat} insigne commodum tibi;

Obiect. 4. nempe efficit ut pecuniam,
commodū, quod qua Romæ indiges, habeas
potest Romæ præsentem numera-
vendere. tam, absque molestia fe-
 rendi eam, & absque peri-
 culo quod esse potest à la-
 tronibus in via: commo-
 dum vero illud potest
 Campsor tibi vendere (quæ-
 admodum & illud quod,
 iuxta dicta num. 20, est
 ponendi loco pignoris vel
 habendi ad ostentationem
 &c.) & sic accipere aliquid
 supra sortem suæ pecuniæ,
 quam tibi Romæ numera-
 bit. Non autem sic se ha-
 bet in casu proposito. Sed
o Resp. in^o contrarium est, primo
quod sæ- quia is cui meam ego pe-
pe remo- cuniam trado, sæpissime li-
netur pe-
riculum

beratur periculo amittendi
res suas, quatenus eâ acce-
ptatâ satisfacit violento cre-
ditori, &c. In contrarium
secundo est, P quia simili-
ter ego præsto commodum
ei, cui præsentem trado
meam pecuniam; nempe
efficio ut pecuniam, qua
hic indiget seu mercator ad
mercaturam; seu pater ad
filix dotem in præsentem sol-
uendam; seu quis alius ad
res suas faciendas meliores
&c. habeat hic præsentem
numeratam absque ulla
sua molestia, & absque ul-
lo, ex latronibus, periculo.
Ergo non est in hoc discrim-
en. Ergo q similiter &
pari iure potero ego ven-

Obiect. 4.

amitten-
di res
suas.

p Refel-
litur
discrimē,
quia &
hic præ-
statur
cōmodū.

q Quod
aque vē-
di potest.

Obiect. 4.

dere istud commodum (præsertim cum id sit longe maius , quam illud quod est ponendi loco pignoris , aut habendi ad ostentationem) & sic accipere aliquid supra sortem meæ hic , & nunc traditæ pecuniæ , eiusdemque (aut æquivalentis) mihi statuto reddendæ tempore , vide numer. 30 & 31.

Dices secundo. Est saltem hoc discrimen , quia D. Thom. opusc. 73 cap. 13 circa finem ideo campforiam artem approbat, *Quia* , inquit, *actus campforius non debet fieri gratis ex natura sua , sicut actus mutui.* Resp. 1. Nullam esse mutui

mutui rationem in eo contractu quem exposui numero. 9, iam sæpe contestatus sum ut num. 23 & alibi. Resp. 2. Non magis quam actus campforius, fieri gratis debet actus iste meus, qui est conducendi alienam operam ad negotiandum pro me; aut committendi ministro pecuniam, ex D. Thoma, supra num. 3, & 4; qui solus actus continetur dicto contractu, quem defendo. Igitur vane obtruditur in hoc discrimen.

OBIECTIO V.

25
 iobiic. **Q**UINQUES. contra
 prop. 7 : quia^r si hæc
 propositio stat , sequitur
 viam dari apertam proba-
 bilibus illis moralis in isto
 genere solutioris doctrinæ
 opinionibus ; & revera nul-
 lam de facto usuram esse ;
 hoc est , lucrum ex usu pe-
 cuniæ nullum esse illicitum.
 Atqui hoc est falsum : quia
 passim tum in scriptura,
 tum in iure utroque , civi-
 li nimirum , & canonico,
 tum apud Doctores , usu-
 ram esse supponitur. Ergo
 &c. Minor non eget pro-

quasi
 hinc de-
 tur via
 solutiori.
 bus opi-
 nionibus.
 & quasi
 nulla fi-
 tura es-
 set usu-
 ra.

batione ; probatur vero se- *Obiect. 5.*
 quela maioris. Quia po-
 sito quod modus ille utendi
 pecunia sit licitus ; nullus
 hominum est, qui non eum
 suis in rebus amplectatur,
 quem ita nouit esse lici-
 tum: & eatenus nullum erit
 ex usu pecuniæ lucrum illi-
 citum ; hoc est , nulla erit
 usura.

26

Resp. ^f negando seque- *f Resp.*
 lam maioris; tum quia quo- *neutrum*
 ad primam partem , ego *hinc se-*
 probabilitatem solutiorum *qui.*
 quaruncunque opinionum
 iam, ut puto , reuinxī sa-
 tis ; id est , ad seuerioris
 doctrinæ moralis terminos
 reduxi cap. 27 Philosophiæ
 Sacræ prop. 30 ; tum quia

I 2

obiect. 5. præter eum, quem assignaui pecuniæ usum, quem & licitum esse comprobavi; non desunt alij, qui illiciti sint, in quibus erit usura, si quoquo modo necesse est in mundo esse usuram, ut minor intendit: sunt enim duo præcipue usus pecuniæ illiciti; primo ille qui periculum amittendæ fortis principalis non redimit, aut operas alienas non compensat; ac catenus totum ex pecunia proveniens lucrum repetit. Et secundo ille, qui vel periculum non redimit pretio sufficienti, vel operas alienas non satis compensat; id est, excedit in ea parte lucri, quam re-

petit , exigens nimirum *Obiect. 5.*
 amplius , quam sit rationi,
 aut legibus consentaneum. 27

Et hinc^r patet, quid ad *t Nec*
 sequelæ probationem di- *ideo non*
 cendum sit. Jam enim *esset usu-*
 constat plures esse , ac va- *ra, cum*
 rios pecuniæ usus : & non *alii sint*
 sequitur nullum esse contra *pecunia*
 leges , aut contra rationem; *usus, qui*
 quamvis ille de quo nunc *possunt*
 disputatur , non sit huius- *esse usu-*
 modi , sicut non sequitur *ra;*
 nullum esse furti (seu acce-
 ptionis rei alienæ invito do-
 mino) peccatum ; ex eo
 quod acceptio huiusmodi
 non sit peccatum in casu
 aliquo extremæ necessita-
 tis : item sicut non sequitur
 nullum fore luxuriæ pecca-

Obiect. 5.

u Imo
plures
usurarij
sint con-
tractus,
in qui-
bus nulla
interue-
nit pecu-
nia.

tum, ex eo quod fœminæ
usus intra matrimonij leges
est licitus. Et addo, ^u con-
tractus esse alios non infre-
quenter usurarios, in qui-
bus tamen usus pecuniæ
nullus intervenit; adeo-
que lucrum ex usu pecuniæ
nullum. Exempli causa, si
quis indigenti commodet
hyeme tritici modios duos,
eo pacto ut sibi tres reddat
in messe. Et pari modo si
quis villico tradat ovium
gregem, cum onere ut vil-
licus eum suo & impendio
pascat, & seruet periculo;
integrum quidem quoad
capitale redditurus unâ cum
dimidia parte fructuum
omnium inde provenien-

tium; alteram vero partem
dimidiam eorundem fru-
ctuum recepturus ipse pro
mercede. Mitto alia simi-
lia exempla.

Obiect. 5.

Ex his vero consequens
est primo ^x usuram uniuersaliter sumptam, non esse
lucrum ex usu pecuniæ
præcise; cum, ut iam dixi,
usura sit etiam extra pecu-
niæ usum omnem.

*x Usura
uniuer-
sim non
est lucrū
ex usu
pecuniæ
præcise.*

Secundo inde ^y conse-
quens est usuram verius ef-
se non modo lucrum ex
mutuo proprie sumpto iux-
ta dicenda num. 29; sed
etiam lucrum ex usu cuius-
cunque rei ad utendum
concessæ immodicum, seu
cum grauamine proximi ta-

*y Quid
sit usura
uniuer-
sim?*

Obiect. 5.

li ac tanto, quale vel quantum neque lex, neque recta ratio permittunt; ut esset lucrum ex usu diurno equi meritorij superans, puta duplum vel triplum soliti, quod est v. g. 20 solidorum, cæteris paribus.

*2 Cõcluditur
nullum
esse obiectio-
nis
momentum.*

Tertio ad propositum, 2 inde consequens est non ideo nullam fore usuram, ut obiectio ingerit, quod usus ille, quem dixi, pecuniæ sit licitus. Igitur obiectio ista 5. nihil facit contra prop. 7.

OBIECTIO VI.

BIICIENS 6. contra
 prop. eandem 7. lu- 28
 crum^a ex mutuo, ac vi^a Obiect.
 mutui, est contra iustitiam; *quasi lu-*
 & prohibitum iuxta illud *crum hoc*
 Christi, Luc. 6 *fit ex*
Mutuum date, nihil inde sperantes. *mutuo,*
adeoque
vetitū.
 Et iuxta decretum Alexan-
 dri VII, de die 18 Martij
 ann. 1666; in quo propo-
 sitio ista, quæ inter alias
 damnatas est 42, *Licitum*
est mutuanti, aliquid ultra
sortem exigere; si se obliget
ad non repetendum sortem us-
que ad certum tempus, ut

Obiect. 6.

minimum tanquam scandalosa damnatur, & prohibetur; & is qui eam docuerit, defenderit, ediderit, fertur excommunicatione reservata ipsi Summo Pontifici. Pecunia vero naturalis est, ut usus eius *principalis* (quemadmodum ait D. Thom. art. 1 ad 6) sit *distractio in commutationibus*. Vnde quia, secluso isto usu, qui est commutandi, siue emendi & vendendi; non superest alius, quam is, qui est mutuum dandi: quatenus contractus omnis negotiandi, est contractus, formaliter aut æquivalenter, emendi atque vendendi; ille autem, quem

ego dixi, est negotiandi. *Obiect. 6.*

Consequenter, quia in contractu, quem ego volo, non fit commutatio, neque emptio; ut puta quia, ut dixi, non transfertur dominium proprietatis, ut in emptionibus, & commutationibus fit. Necesse est, ut in eodem contractu sola mutui ratio locum habeat, non autem ratio negotij. Atqui ex mutuo, ut dictum est, non licet lucrum referre. Igitur &c.

Respondeo primo hæc nihil facere ^b contra prop. 7; quia, ut iam satis exposui, contractus de quo est ea propositio, non est contractus mutui, sed condu-

*b Resp. 1
negativa.*

Obiect. 6.

ti & locati ; videlicet alienæ ad negotiandum conductæ ac locatæ operæ : vel (quod eodem redit) contractus commissionis iuxta D. Thom. supra num. 3.

29

*c Resp. 2
explicat
quid sit
mutuum
proprie,
& im-
proprie.*

Respondeo tamen 2, tum
c ut nihil spernere videar,
tum etiam ut res ista fiat
clarior , præsertim quoad
contractum , qui est mutui
& prout is differt à contra-
ctu seu commissæ pecuniæ,
ut dictum est ; seu condu-
ctæ ad pro me negotian-
dum alienæ operæ. Itaque
ad maiorem respondeo cum
D. Thoma , qui in resp. ad
4 sic ait , *dare mutuum non
semper tenetur homo ; & ideo
quantum ad hoc , ponitur in-*

ter

ter consilia. Et addit S. Doctor, *Sed quod homo lucrum de mutuo non quærat ; hoc cadit sub ratione precepti.* Unde & ego similiter dico non licere lucrum sumere ex mutuo. Imo rationem, ut puto, à priori assigno quare lucrum ex mutuo sumere sit natura sua illicitum. Et ratio est hæc, quod nempe contractus mutui proprie sumitur, cum alteri pecuniam meam (& perinde quiduis aliud meum) ea pacti lege trado, ut capitale mihi reddatur solum absque ullo emolumento ex eo consequentis genere ; quod est pecuniam (& simili modo rem aliam quam-

Obiect. 6.

Maig. De usu Lic. K

Obiect. 6.

IIIO DE VSV LICITO

*d Ratio
à priori
cur lu-
crum ex
mutuo
proprie,
sit illicitum.*

libet) gratis utendam tradere; quatenus ita convenit inter nos, ut nec possim ego, qui pecuniam trado, recipere aliquid ultra sortem; nec ille, cui trado, teneatur aliquid ultra sortem principalem soluere: quod idem est, ac mutui actum debere ex natura sua fieri gratis; iuxta doctrinam D. Thomæ relatum. 24. Cum autem hoc ita sit, liquet non alio ex capite sumendam esse iniustitiam lucri ex mutuo; quàm quia vi contractus istius (expresse vel tacite) sic initi, nullum debet esse mihi lucrum ex pecunia, seu alia re, quam sic

tradidi : hoc est , quia lucrum , si quod nihilominus exigere præsumam , erit contra tenorem contractus ; & sic non poterit non esse iniustum ; subindeque illicitum : quatenus agere contra conditionem iusti contractus , est iniustum : iste autem gratuitus mutui contractus , est (ut suppono) hic & nunc iustus : quia suppono nihil esse ex mea vel alterius parte , quo forte impediar ne meam ita gratis utendam , alteri pecuniam , aut rem aliam , tradam. Quoad illud vero Christi , *Mutuum date , nihil inde sperantes* ; quod scilicet non modo secundum priorem

obiect. 6. partem seorsim; sed etiam quoad totum sumptum per modum unius, non contineat nisi consilium; vide inferius à num. 45.

30

*e Hinc
in forma
resp. ob-
iectioni.*

His positis distinguo maiorem. Lucrum ^e ex mutuo proprie; siue ex re prout expresse vel implicite gratis tradita, est illicitum concedo maiorem. Lucrum ex mutuo improprie; siue ex re non gratis tradita, licet alioqui tradita cum pacto & iure eandem (in substantia aut in æquivalente) repetendi; atque insuper tradita cum contractu conductæ alienæ ad negotiationem pro me exercendam operæ; est illi-

citum : nego maiorem. Sic *Obiect. 6.*
 enim licite repeto cum par-
 te fructus aut lucri meam
 vineam , & meum agrum,
 & mea vasa argentea , ut
 concedit D. Thomas art. 1
 ad 6 ; imo (ut ibidem ille
 concedit) pecuniam signa-
 tam meam concessam alteri
 usuro *ad ostentationem , vel*
ad ponendum loco pignoris ;
 de qua & subdit, *Et talem*
usum pecunie licite homo ven-
dere potest. De his vide
 num. 33 , & 37.

Interim vero ^f ut argu-
 mentum hinc ego pro me
 sumam ; aduerte duobus
 modis tantum sumi posse
 verba hæc D. Thomæ *Ad*
ponendum loco pignoris : pri-

f Et sum-
mitur ar-
gumentū
ex verbis
D. Thom.

mo scilicet ut significant pecuniam, quam ex hypothefi ego tradidi Petro utendam; sic à Petro poni loco pignoris, ut illa ipsa secundum rem sit pignus; vel secundo ut significant non illam quidem quoad se esse pignus; sed poni tamen quoad se loco pignoris; hoc est, loco & vice eius rei (nempe ad eam liberandam) quæ vel iam prius posita erat, vel certe ponenda fuerat in pignus: casu v.g. quo Petrus in bellum profecturus emerit equum centum aureis; quos cum non haberet præfentes, tradiderit interim ad securitatem, & eatenus in

pignus, duo iuga boum :
 sed mox animaduertens
 magnum suis agris fore
 detrimentum ex defectu
 boum; sumat à me, pecu-
 niâ numeratâ, centum au-
 reos ad ponendum loco &
 vice dicti pignoris, nempe
 loco & vice boum; hoc
 est, ad boues illos ab obli-
 gatione pignoris liberan-
 dos.

At si dicatur istud secun-
 dum. Cogita Lector num
 ex natura rei sit æque con-
 sentaneum iuri, ut cum li-
 ceat (autore D. Thoma)
 pecuniæ centum aureorum,
 ad ponendum loco & vi-
 ce boum oppigneratorum,
 concessæ usum vendere: pa-

Obiect. 6.

ri modo licitum sit vendere usum concessæ immediate ac simpliciter ad solutionem illius ipsius debiti, pro quo positum fuerat pignus bouum; nempe solutionem pretij pro equo empto; sicut pro eodem debito positum fuerat pignus bouum. Cum autem, ut hinc patet, centum aureos concedere pro liberandis bobus (& sic de aliis) sit in re idem ac aureos illos concedere ad pretium empti equi soluendum; & eatenus ad emendum equum: consequens est non posse non licitum esse vendere usum pecuniæ concessæ ad istud, si est vere lici-

tum vendere usum concessæ ad illud. Et pari ratione, si est licitum vendere usum pecuniæ concessæ ad commodum liberandi pignoris; item ostentationis, in alio casu D. Thomæ. Erit à pari licitum vendere usum concessæ ad aliud simile commodum; imo à fortiori, concessæ ad aliud maius commodum, at ad suppeditandam oportune dotem filiæ, ad alendam familiam; ad sustinendam litem, ex qua plurimū fortunæ pendent; denique ad res suas aliquo modo faciendas meliores.

Si vero dicatur primum; nempe si pecunia ipsamet sit pignus; videlicet (quia

id potest fieri duobus modis) primo tanquam id quod creditori datur ad securitatem aut fidem (ut dicitur) debiti : vel secundo tanquam id quod inter duos contendentes, apud sequestrum deponitur, ut fiat victoris : utroque enim modo dicitur aliquid in pignus dari. At quoad primum quidem non est consuetudo, ut ad securitatem aut fidem debiti, pecunia debito æqualis detur creditori ; sed potius dari hæc solet ad solutionem ipsius debiti. Ergo hoc modo pecunia non solet in pignus dari, aut (verbis Diui Th.) poni loco pignoris : aut igi-

tur non de eo genere pigno- *Obiect. 6.*
ris intelligendus est D. Tho-
mas; vel pro me facit, ob
rationem, quam statim da-
bo. Et quoad secundum, et si
pecunia soleat ita in pignus
dari, non video quæ ratio
esse possit ob quam liceat
vendere usum pecuniæ in
pignus à contendentibus
deponendæ ut fiat victoris
tanquam eius præmium,
& mulcta victi; vel etiam
(si sic optes) à debitore
tradendæ creditori, præci-
se ad securitatem & fidem:
non liceat autem vendere
usum dandæ immediate
hinc ad solutionem ipsius
debiti, hinc ad mulctam
victi, & præmium victoris.

Obiect. 6.

Dices. Ratio est, quia pecunia, quando vel traditur à me, vel conceditur tradenda ab alio in pignus non consumitur illo usu, quatenus ego tunc dimitto eius dominium; & sic illa manet mihi semper mea: non autem ita mihi manet mea, quando illam concedo ut tradendam pro ipsa debiti solutione; tunc enim fit creditoris, desinitque esse mea, & eatenus distrahitur, seu consumitur illo usu.

Sed contra primo, quia perinde fit victoris in secundo casu, ac fit creditoris in primo. Ergo si ad istum ideo censetur consumi usu;
cencenda

cencenda pariter est ideo consumi usu quoad illum : quia pariter in utroque , ut fit alterius , ita desinit esse mea. Ergo vel neuter casus ob hanc rationem est licitus ; vel , eadem nequicquam obstante , licitus est uterque.

Contra secundo ; quia , ut dixi , non solet pecunia , debito æqualis , poni ad securitatem , aut fidem contracti debiti pecuniâ æstimabilis ; sed potius ad solutionem. Sed (quidquid sit de hoc) contra tertio ; quia in contractu de quo agitur , iuxta dicta num. 9 , is qui pecuniam suam alteri tradit utendam , tradit re-

Maig. De usu Lic. L

Obiect. 6. tento sibi dominio proprietatis, quod in eam habet (ut iam toties dictum est) ergo illa hoc usu non consumitur. Ergo &c.

*g. Hic
resp. ad
instantiã
factã ex
decreto
Alexan-
dri VII.*

Et ex his porro, & quæ de mutuo dixi tum num. 29, tum distinguens maiorem initio istius 30, facile intelligitur propositionem illam 42 in decreto Alexandri VII. esse merito damnatam; cum ex dictis num. 29 contra iustitiam sit lucrum quodcunque, ac eatenus quacunque conditione exigitur vi mutui proprie sumpti; quale expresse continetur sub particula *mutuanti* in dicta propositione. Verum (ut obie-

ctioni quoad hoc satisfactiam) in contractu pro quo ego disputo, nullus huiusmodi mutuo locus est; cum ille sit solum contractus conductæ ad pro me negotiandum alienæ operæ &c. adeoque ex eius propositionis damnatione vim ad propositum nullam sumere potest obiectio.

Atque hæc pro responsione ad maiorem sextæ huius obiectionis.

Ad minorem autem dico 31
per^h pecuniæ usum illum ^h Si lucrum sumere licet ex pecunia ad ostentationem locatæ, licebit
principalem non excludi
utrumque istum, quem dixi hactenus ex D. Thoma:
& similiter, imo à fortiori,
non excludi alium, quem

Obiect. 6.

Ex lo-

cata ad

maius

sēmodū.

dixi , conducendi alienam ad negotiandum operam. Nam si licite possum cum spe lucri , commodare , seu locare pecuniam *ad ostentationem , vel ad ponendum loco pignoris* ; quo genere pecunia nihil per se confert utilitatis ei , cui ipsam commodo : quare non liceat cum spe item lucri , quasi commodare , quasi & locare , seu tradere alteri ad negotiandum , conducta mihi in hunc finem eius opera : quo genere illi crescit pecunia , cui eam ita commodo , loco , trado ? Certe à fortiori , ut dixi , propter hoc ipsum licet mihi istud , si licet illud ;

licet vero illud autore D. *Obiect. 6.*

Thoma. Ergo &c.

32

Necⁱ obstat id quod in *i Cōtra-*
 obiectione dicitur contra-
 ctum omnem negociandi *ctus iste*
 esse contractum emendi & *non est*
 vendendi &c. ac eatenus *mutui*
 importare pecuniæ distra- *proprie*
 ctionem cum abdicatione *sumpti.*
 dominij proprietatis ; in eo
 autem contractu , quem
 dixi , retineri hoc domi-
 nium ; ideoque non esse il-
 lum emptionis & venditio-
 nis ; ac propterea non esse
 posse eum nisi mutui con-
 tractum. Non , inquam,
 id obstat ; quia in primis
 non sequitur quod esse de-
 beat contractus mutui pro-
 prie sumpti : quamvis enim

Obiect. 6.

cum contractu mutui con-
ueniat in eo quod fortis
principalis repetendæ im-
portat ius, proindeque pro-
prietatis dominium haud
abdicatum; ab illo tamen
differt in eo quod non gra-
tis utendam pecuniam tra-
dit alteri; sed utendam ei
concedit conductâ ipsius ad
meam negotiationem ope-
râ; vel concedit ut com-
missam in sententia D.
Thomæ relati numero 3,
& 4.

33

1 Cōtra-
ctus iste
est suo
modo cō-
tractus
emptio-
nis, quia
est cōdu-
ctionis.

Præterea vero 1 contra-
ctus iste licet emptionis ra-
tionem non habeat secun-
dum quod capitale ipsum
tempore præscripto repe-
tendum importat; habet

tamen secundum quod integri, ex annuo solito proventu, fructus quem supponebam esse quindecim, partes decem tradit; hinc scilicet quinque pro affecuratione mei principalis; hinc etiam quinque pro pretio alienæ industriæ, atque operarum: & sic tertiam partem dominij utilis mihi vendicat: hoc est, tertiam partem totalis ex ea pecunia ad negotiandum data, seu commissa provenientis fructus, facit meam; videlicet merito meam deductis, ut num. 3, & 4 dicebam, deducendis; nempe hinc pro affecuratione, hinc pro pretio ope-

128 DE VSU LICITO
rarum &c. Vt sic autem
est vere emptio, secundum
quod est operæ alienæ ad
negotiationem pro me a-
gendam conductio : ut sic
enim emo ius, quo tenetur
suam ille mihi operam na-
uandam exhibere ; illaque
ut sic fit mea, iuxta dicta
num. 11 & 12.

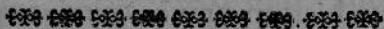
Corollarium.

34

m Non
tamen
ex pecu-
nia lu-
crum su-
mere li-
cet anti-
cipato.

ATque ^m hinc intelli-
ges, tertiam hanc to-
talis annui proventus par-
tem sic posse pro lucro se-
cundum ista principia legi-
time, liciteque accipi ab
eo, qui pecuniam suam eo

titulo ad annum utendam concessit; ut per se loquendo non possit licite recipi anticipato. Et ratio est, quia non alio quis titulo eam recipit licite, nisi quia duabus aliis tertiis datis hinc redimit periculum, hinc emit operas &c. ut dictum est. Atqui duo hæc non præstitit anticipato. Ergo &c.

OBIECTIO VII.

BIICIES 7. contra eandem prop. 7. Nil tamⁿ solenne est in his moralibus, quam quod utro-

35

n Obiect.
quasi
hoc lucrū

130 DE VSV LICITO

*Obiect. 7.**fit ex re
cōsum-
ptibili
ipso usu.*

que iure, nempe civili & canonico, damnetur prohibeaturque usura; id est, lucrum hinc ex usu rei, usu ipso consumptibilis; hinc ex mutuo; quasi pretium usus, & quasi mutui pretium. Atqui lucrum omne, quod ex usu pecuniæ est, est lucrum hinc ex usu rei, usu ipso consumptibilis; hinc ex mutuo, velut pretium huius & illius. Ergo lucrum omne, quod ex usu pecuniæ est, est iure utroque damnatum, atque prohibitum velut per se malum. De maiori non est dubium: probatur minor primo. Quia enim ° pecunia non gignit pecuniã.

° Quatenus pecunia non gignit pecuniã.

niam ; consequenter non *Obiect. 7.*
est ferax lucri. Ergo cum
eam quis alteri tradit, non
alio eam titulo tradere po-
test, quam titulo doni aut
mutui. Probatur secundo
minor eadem, hinc scili-
cet, quia D. Thomas cita-
tus docet & probat pecu-
niam esse usu consumpti-
bilem : hinc quia, cum sit
usu consumptibilis, non est
idonea, ut alteri quis eam
tradat alia conditione,
quam vel donati, vel mu-
tuati. At non traditur hic
titulo donati, ut ex eo pa-
tet, quod facta donatione,
non potest pecunia repeti,
nec exigi lucrum ex ea. Su-
perest igitur ut pecunia

Obiect. 7.

hic tribuatur solo mutui titulo. Ergo lucrum ex ea ductum, est lucrum ex mutuo, & mutui pretium.

36

p Resp.

*vineam
similiter
non gignere vineam.*

Respondeo primo negando minorem; & ad eius probationem primam dico duo; primum p est. Nec similiter vinea vineam gignit, nec ager agrum: & nihilominus opera villici à me iusto pretio conductæ gignit mihi fructus ex agro meo, & vinea mea; quæ is, iure locatæ suæ ad id operæ, pro me, sive in meam utilitatē colit. Hinc autem fit à pari, ut quamvis pecunia non gignat pecuniam, tua nihilominus opera iusto à me pretio conductæ,

ducta , & eatenus facta
 mea gignat mihi lucrum ex
 mea pecunia , secundum
 quod tu cum ea , iure loca-
 tæ ad hoc operæ tuæ , pro
 me siue in meam utilitatem
 negotiaris. Secundum est.
 Pecunia non gignit pecu-
 niam partu immediato ;
 concedo : non gignit pecu-
 niam partu mediato ; id est
 per eas res , quæ per pecu-
 niam seu per numismata
 sunt acquisitæ iusta com-
 mutatione , iuxta doctri-
 nam D. Thomæ citati nu-
 mer. 4. Nego. Cætera, quæ
 sunt eiusdem probationis
 primæ , solvam statim
 ad 2.

Ad 2 itaque eiusdem mi-
Maig. De usu Lic. M

Obiect. 7.

*q Resp.
etiā esse
pecunia
usū, quo
illa non
consumi-
tur, sed
multi-
plicatur.*

noris probationem q re-
spondeo, ut iam dixi nu-
mer. 20, & 21, esse (auto-
re etiam D. Thoma) pe-
cuniæ usum aliquem, &
quidem licitum, quo illa
non consumitur. Et de fa-
cto pecunia usu isto, qui est
negotiatio per alienam con-
ductam operam, non ma-
gis consumitur; quam illo,
qui est negotiatio per pro-
priam operam. Non ergo
minus est eo ex capite li-
citurum negotiari cum pro-
pria pecunia per alienam
ad id conductam operam;
quam negotiari per pro-
priam operam cum aliena
pecunia ad id acceptata, ut
dicebam num. 21, imo

conducta, ut paritas ad
propositum sit maior. At-
qui istud licere, tum ex
natura rei videtur esse per-
spicuum; tum probatur;
quia D. Thoma autore, in-
telligitur licitum esse pecu-
niam (ut non semel retuli)
*ad ostentationem, & ad po-
nendum loco pignoris*, con-
ducere; id est, pro ea sibi
commodata, seu pro illius
usu pretium dare. Hinc
autem infero sic. Ergo à
pari, imo (ut innuebam
num. 31) à fortiori, licitum
est conducere alienam ope-
ram ad negotiandum; vel
(si sic vocare placeat) loca-
re suam pecuniam ad ne-
gotiandum per alienam

Obiect. 7.

*r Licet
vendere
usum pe-
cunie ad
ostenta-
tionē cō-
cessa; igitur à
fortiori
concessa
ad nego-
tiat.*

Obiect. 7.

136 DE VSV LICITO
operam. Et patrocinator
clare D. Thomas relatus
num. 3.

38

f Prob.
quod à
fortiori,
ob maius
et modum.

Dixi à fortiori f ut & su-
perius dixeram (sed sæpius
insinuasse iuvat) quia com-
modum illud ex pecunia
conducto relatum , quod
est ostentatio &c. sine du-
bio multo minus est , quam
illud quod est negotiatio
per pecuniam dicto modo
conductam instituta , vi cu-
ius , seu cuius arte non tan-
tum non consumitur pecu-
nia ; sed etiam augetur , &
multiplicatur. Non est au-
tem ratio cur minoris com-
modi pretium dare liceat,
& non liceat maioris. At si
licitum est dare , licitum

etiam est accipere, quan- *Obiect. 7.*
 tum est ex natura rei; cum
 hæc sint correlata. Ergo si
 mercatori cuiquam licitum
 est pecuniam alienam con-
 ducere ad negotiandum per
 propriam operam, & pre-
 tium pro isto pecuniæ con-
 ductæ usu dare: licitum
 etiam est alteri mercatori
 locare suam pecuniam ad
 negotiandum per alienam
 operam; & pretium pro
 isto locatæ suæ pecuniæ
 usu recipere. Hæc ad prio-
 rem secundæ probationis
 minoris instantiam: nunc
 ad secundam, quæ est de
 mutuo;

Et dico ^t pecuniam, se-
 cundum quod ex dictis,

39

^t Pecunia, prout

*est usu
multipli-
cabilis,
potest da-
ri titulo
non mu-
tui.*

idonea est, ut habeat usum
aliquem sui talem, quali
non tantum non consuma-
tur; sed etiam augeatur &
multiplicetur: secundum
hoc etiam esse idoneam,
ut non modo tradatur ti-
tulo donationis aut mutui;
sed etiam alio, qui est lo-
cationis, aut quasi loca-
tionis ad negotiandum per
alienam operam: vel po-
tius, qui in re est (ut non
semel dixi) conductionis,
alienæ ad negotiandum
operæ; aut commissionis,
iuxta dicta num. 3 ex D. Th.

10 Respondeo 2 distin-
guendo maiorem. Cum

*Resp.
prohiberi
lucrum
ex usu
pecunia,*

enim illud ultro conce-
dam, quod dicitur utroque
iure prohiberi, damnari-

que usuram ; illud distin- *quà est*
guo, quod in maiori subdi- *usu con-*
tur, *id est, lucrum hinc ex* *sumpti-*
usu rei &c. sic autem distin- *bilis, non*
guo. Damnatur, & prohi- *quà est*
betur lucrum ex usu, seu *usu mul-*
pretium usus rei, usu con- *tiplica-*
sumptibilis, secundum *bilis.*
quod hæc res est usu con-
sumptibilis ; concedo maio-
rem. Istud enim est usura
damnata & vetita. Dam-
natur, & prohibetur &c.
secundum quod hæc res
habet usum sui alium, quo
non consumitur, sed è con-
tra multiplicatur ; quemad-
modum ostensum est de
pecunia per artem nego-
tiandi; nego maiorem. Istud
enim non est usura damna-
ta illa, & vetita. Item quoad

Obiect. 7.
 x Item
 damna-
 tur lucrum
 ex mu-
 tuo pro-
 prie, non
 impro-
 prie.

aliam partem, x damnatur
 & prohibetur lucrum ex
 mutuo, seu mutui prætium
 distinguo. Mutui proprie
 ac stricte dicti, ut explica-
 tum est num. 29 & 30; con-
 cedo maiorem. Mutui sum-
 pti improprie, ut etiam ibi,
 (& num. 32) explicui; ne-
 go maiorem: & ratio utrius-
 que ibidem data est.

Cōfir. ex
 Can.

*Confirmatio predicto-
 rum ab autoritate
 Canonum.*

41

y In de-
 cretal.
 Pontifex
 mandat
 fieri con-
 tractum
 omnino
 similem.

CONfirmatur y ista so-
 lutio, simulque om-
 nia, quæ de contractu, vel
 usu pecuniæ proposito dicta
 sunt hactenus; ex eo quod

lib. 4 decretal. titulo 20 de Confirm.
ex Can.
donationibus inter virum

& uxorem cap. 7. Per vestras, ita loquitur Pontifex Innocentius tertius, *Mandamus quatenus dotem assignari faciatis eidem sub ea, quam potest, cautione prestare: vel saltem alicui mercatori committi, ut de parte honesti lucri dictus vir onera possit matrimonij sustentare.*

Vbi annoto contractum, qui cum eo mercatore in eundus est, ut honesti lucri, ex ea (quam sibi commissam suscipit) pecunia dotali, prouenientis partem conferre teneatur in sustentationem onerum matrimonij; quamque proinde lici-

Confirm.
ex Can.

142 DE VSV LICITO
te possunt vir & vxor, ve-
lut sibi legitime ex usu sua
pecuniæ obuenientem re-
cipere : alioqui non id man-
daret Pontifex in eorum
subsidium : contractum, in-
quam, illum, eundem om-
nino esse cum eo, de quo
ego num. 9 &c.

42
z Nam ex
eo man-
dato mer-
cator su-
scipit pe-
cuniam
dotalem
suo peri-
culo.

Nam in primis z pecu-
niam dotalem sibi commis-
sam ita suscipit mercator,
ut eam saluam, & integram
seruare teneatur suo non
viri, aut uxoris periculo.
sic namque docet Hostien-
sis (num. 14 citatus) his
verbis, *Nec enim intelligen-
dum est, quod dos committa-
tur mercatori, periculo viri &
mulieris.* Idemque confir-

mabitur num. 44 ex Pa- Confirmo
normitano, quem refe- ex Can.
ram.

Deinde a pecuniæ dota- a Necta.
lis commissæ dominium men ac-
proprietas non transfertur cipit do-
in mercatorem, cui ea com- minium
mittitur. Nam ea vox Pon- proprie-
tificis *Mandamus committi* tatis.
&c. non importat huius-
modi translationem: nec
similiter alia vox in titulo
Deponetur dos apud mercato-
rem: quod & confirmatur
ex eo quod, ut dictum est,
pecunia hæc dotalis com-
missa fuit, ac deposita sub
periculo non viri nec uxo-
ris &c. Igitur eius pecuniæ
dominium proprietatis ma-
net penes virum & uxore.

Confirm.
ex Can.

b Sed so-
lum uti-
le, saltē
partiale.

Tertio ^b eiusdem pecu-
niæ sibi commissæ, aut
apud se depositæ domi-
nium utile, saltem partia-
le accipit mercator in se
translatum : quatenus vi
contractus, quo eam pecu-
niam suscipit, non tenetur
nisi partem fructus seu lu-
cri honesti dare viro &
uxori. Ergo retinet sibi ius
in reliquam partem.

c Et vi
huius cō-
tractus
operam
suam lo-
cat ad
negotian-
dum pro
viro &
uxore.

Quarto ^c vi huius con-
tractus operam suam locat
mercator ad negotiandum
pro viro, & uxore. Adeo-
que vi eiusdem contractus
eandem mercatoris ope-
ram sibi conducunt vir, &
uxor; ut scilicet mercator
per eam in ipsorum utilita-
tem

tem exerceat negotiationem ex dotali pecunia : & certò reddat partem illam honesti lucri. Conducunt, inquam , sibi mercatoris operam ; ac simul periculum amittendi capitalis (quod est dotalis pecunia) redimunt : quatenus cum honesti lucri non nisi partem unam recipiant ; reliquam , aut reliquas condonant pro pretio eius operæ , simulque pro pretio assecurati capitalis.

Cum itaque ^d conditiones istæ singulæ & omnes in contractu , quem summus Pontifex veluti licitum approbat (utpote quem iniuri mandat) eædem sint , ut

Confirm.
ex Can.

d Cum
eædem sint
utriusq;
contra-
ctus con-
ditiones :
ergo hi
sunt si-
miles.

Maig. De usu Lic. N

Confirm.
ex Car.

146 DE VSV LICITO

perspicuum est, cum illis,
quas ego inclusi in contra-
ctu, quem hactenus expo-
sui, ut videre est num. 9.
Consequens est istum æque
ac illum esse licitum;
cum sit eiusdem cum eo
naturæ, utpote conditio-
nes penitus easdem com-
plectens.

*Effugium quoddam
præcluditur.*

43

Dices. Facultas ista
Pontificis, vel man-
datum, est quid peculiare
in fauorem matrimonij; aliàs
enim casus non est licitus.

At in contrarium est primo, ^e quod vix ullus occurreret pecuniæ, ad partem honesti lucri mercatori committendæ casus, in quo non sit pecunia, vel proprie dotalis; vel improprie saltem; id est, aliquo modo in beneficium, & subsidium onerum matrimonij; aut æquivalentium illis; puta ad onera tuendæ ac sustentandæ vitæ propriæ, aut similia; quæ non minoris momenti sunt, quam onera tuendæ vitæ filiorum &c. ut est in vidua, vel etiam virgine &c.

Confirm.
ex Can.

^e Refellitur prima quod quis dicit id esse particulare in pecunia dotali.

Secundo in contrarium est, ^f quod electio mediij natura sua mali, est mala

^f Refell. 2
idē, quia
electio
medij ex

Confirm.
ex Can.
*se mali
non potest
fieri bona
ex fine.*

148 DE VSU LICITO

& illicita ; neque potest fieri licita & bona , ex bonitate finis intenti ; iuxta dicta in Philos. sacra cap. 27 prop. 21. Ergo electio dicti contractus , quo ex mandato summi Pontificis , pecunia dotalis mercatori committitur &c. in finem subueniendi oneribus matrimonij , non est electio mediij secundum se mali , & natura sua illiciti : alioqui esset ipsa quoque mala , & illicita ; & (quod absurdum est) Pontifex mandasset fieri rem natura sua malam , quando mandauit committi mercatori eam pecuniam ; adeoque fieri eum contractum. Non est

igitur contractus iste solum
ex privilegio matrimonij
bonus, natura autem sua
malus & illicitus; sed è con-
tra, omnino est natura sua
licitus & bonus.

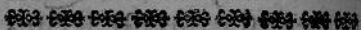
Tertio in contrarium est, 44
g quod ad idem cap. Per g Refell.
vestras, annotatur his ver- 3 ex Pa-
bis, *Hoc dicit secundum in- normita-*
tellectum quem tenet Panor- no &c.
mitanus inhaerendo verbis
literæ. Et est casus notabilis,
& quotidianus. Panormita-
nus vero ipse ad idem cap.
sic ait. Item nota casum sin-
gularem, qui non est alibi de
iure canonico; quod ex pecu-
nia deposita apud mercatores
licite possit capi pars honesti
lucris: & sic ex pecunia cum

Confirm.
ex Can.

150 DE VSV LICITO
ministerio alterius potest per-
ueniri ad honestum lucrum. Et
paucis interpositis, sed qua-
ro, ait, qualiter fiet ista de-
positio apud mercatorem? Et
subdit, Quod mercator pre-
stabit cautionem de pecunia
integraliter restituenda, &
de parte lucri reddenda; ita
quod compensato lucro cum
damno, de eo quod superest
de lucro, solvatur certa pars
pro oneribus matrimonij su-
stentandis. Et mox, Ex hoc,
inquit, infertur unum mira-
bile; ut pecunia possit deponi
apud mercatorem cum hoc,
ut capitale semper sit saluum,
& quod de lucro solvatur cer-
ta pars. Et post aliqua in-
teriecta, Nec est, inquit,

speciale in pecunia dotali, Confirm.
ex Can.
ut quidam somniarunt; quia
etiam pro redimendis capti-
uis non licet fœnerari. Quasi
diceret, si casus iste secun-
dum se contineret usuram;
non esset licitus in pecunia
dotali; eo quod nec esset
licitus pro redimendis ca-
ptiuis, quod est maius:
quandoquidem nusquam li-
citum est id quod vsuram
importat. Vnde est, ut
merito concludam casum
istum, secundum se, ac
non solum ratione dotis,
immunem esse à labe usu-
ræ: adeoque licitum esse
non modo quando fit in fi-
nem subueniendi oneribus
matrimonij; verum & vni-

152 DE VSV LICITO
Inst. I. uersaliter , quando fit in
alium quemlibet finem ho-
nestum.

INSTANTIA I.

*Ex verbis Christi facta
soluitur.*

45
h. Obiic. **D**ICES. Vt quid h. er-
illud go Christus usuram
Christi damnans , mutuum dare
mutuum iuber Luc. 6, *Mutuum date,*
date &c. *nihil inde sperantes ?* Et
quare etiam alibi scriptura
damnans pari modo usu-
ram , eum è contra laudat,
qui pecuniam suam non de-
dit ad usuram ; & munera
super innocentem non accepit

si reuera non usura est id Inst. 1.
quod est pecuniam suam
dare, & aliquid inde spe-
rare ?

Respondeo. Ad illud i i Resp. ibi
contineri
Christi iam num. 29 coepi solum co-
cum D. Thoma dicere, id silium,
quod est *mutuum date*, non sicut in
esse praeceptum, sed so- isto Vo-
lummodo consilium: nunc uete &c.
autem addo ex quo id ip-
sum facile quiuisset intelli-
gat; & simul putet satisfac-
tum isti sic proposito
quæsito: nempe id facile
intelliget in isto simili, Psal-
mo 75, *Vouete; & reddite*
Domino Deo, &c. Nemo
enim est, qui vota non
existimet esse solum de
consilio; quamuis tamen

Inst. i.

De præ-
cepto ta-
men est,
nihil in-
de sperā-
tes, sicut
reddite.

de præcepto sit, ut vota
iam facta reddantur. At
si bene quis hoc atten-
dat, non habebit ille un-
de miretur, aut patiatur
difficultatem in eo quod
D. Thomas docet id quod
est *Mutuum date* (intelle-
ctum de mutuo proprie
sumpto iuxta dicta n. 29)
non esse nisi de consilio
(respectu, inquam, eius
cui nihil debeo, ut num. 1
dixi) quamvis ¹ de præ-
cepto sit id quod est *Nihil
inde sperantes*; prout nem-
pe ex mutuo proprie, sum-
pto nihil sperare licet, se-
cundum vim ipsam, & na-
turam contractus de mu-
tuo; ut dixi numero 29.

Quemadmodum facile qui. Inst. 1.
 uis intelligit, de præcepto
 esse ut reddas, ex hypo-
 thesi quod uoueris; quam-
 uis non nisi de consilio fue-
 rit ut uoueris.

Imo hinc ^m intelligitur 46
 non eam solam partem ^m *Partes*
 priorem, quæ est *mutuum* *illa am-*
ba sum-
pta per
modum
unius nō
continēt,
nisi con-
silium.
date præcise sumptam, de
 consilio solum esse, quam-
 uis posterior ex hypothesi
 prioris, de præcepto sit:
 sed reuera simul ambas
 per modum unius acce-
 ptas, esse solum de consi-
 lio. Vt ex eo patet, quod
 non potest prima seorsim
 à secunda sumi; utpote
 quia non sumitur prima,
 nisi de mutuo proprie dicto;

Inst. 1.

156 DE VSV LICITO

in isto autem mutuo secunda pars illa expresse includitur ex dictis num. 29. Proptereaque impossibile est, quin de consilio sit hoc totum, quod est, *mutuum date, nihil inde sperantes*; hoc ipso quod de consilio solum est obstringere se ad nihil sperandum ad quod non se obstringit, nisi qui mutuum dat proprie dictum. Sicuti hoc totum quod est, *Vouete & reddite* sumptum per modum vnus, non nisi de consilio est, hoc ipso quod ad reddendum non se obstringit quis nisi vouendo. Ergo sicuti de consilio solum est, id quod est obstringere

gere se ad reddendum vo- Inst. 1.
tum (etiam si sit votum ne-
gativum ; ut est de non
manducandis carnibus &c.
simul negativum est, *nihil
inde sperantes*) quatenus
hoc est idem ac vouere :
ita de consilio solum est id
quod est obstringere se ad
nihil sperandum ex data
pecunia ; quatenus ita ob-
stringere se, est idem ac
pecuniam dare titulo &
contractu mutui, qui hoc
importat.

Ac demum ⁿ hinc intel- 47
ligitur sic damnari quidem n Et si
Christus
usuram
damnet,
non ta-
men stri-
cte iubet
à Christo usuram ; ut non
propterea iubeat mutuum
dare. Præsertim, quia si
strictius præcipit Christus,
Maig. De usu Lic. O

Inst. I.

*mutuum
dare vi-
neam, a-
grum, bo-
uem &c.*

& quidem indiscriminatim, cum effert hæc duo simul per modum unius, *Mutuum date, nihil inde sperantes*: consequens est, ut à generali descendendo ad particularia, præcipiat æque mutuum date agrum, & mutuum date vineam ad fructus colligendos, nihil inde sperantes; mutuum date domum ad habitandum, nihil inde sperantes; mutuum date equum ad vecturam, nihil inde sperantes; mutuum date bouem ad arandum, nihil inde sperantes &c. Præcipiat, inquam, hæc & alia similia, æque ac intelligitur, aut potius putatur intelligen-

dus præcipere ; date mu- ^{Inst. I.}
 tuam pecuniam , nihil inde
 sperantes ; nempe date mu-
 tuam volenti emere agrum ;
 date mutuum , volenti com-
 parere sibi dignitatem , &
 gradum alicuius officij pu-
 blici ; volenti sustentare li-
 tem &c. ad eum prorsus
 modum , quo à generali
 quod est *vouete & reddite*
 descendendo ad particula-
 ria ; intelligitur præcipi non
 magis vouete pecuniam , &
 reddite ; quam vouete agrū
 & reddite ; vouete vineam ,
 bouem , agnum , domum ,
 vestem &c. & reddite : vo-
 uete non contrahere nu-
 ptias ; & ad reddendum ,
 nullas contrahite nuptias :

Inst. 1.

vouete non manducare carnes; & ad reddendum, nullas manducate carnes; seu nihil edite carniū; ut non sit discrimen ab eo quod est *nihil inde sperantes*.

Ac præterea suis illis verbis Christus cum limitationem nullam adhibeat, dum ait *mutuum date, nihil inde sperantes*: nulla ratio est, & contra fas est; si quis ea de suo leuit ad mutui speciem aliquam; ut in particulari est pecuniæ mutuum; ita limitare, ut extendi nolit ad vineæ mutuum, ad agri mutuum &c. & fateatur quidem esse solum de consilio *mutuum date agrum, nihil inde sperantes*; & simi-

lia : acrius vero contendat, Inst. I.
 præceptum strictissimū esse
mutuam date pecuniam, nihil
inde sperantes : cum, ut cer-
 tum est, ager & vinea &c.
 possint natura sua non mi-
 nus, quam ipsa pecunia li-
 bero & pure liberali mu-
 tui contractu concedi à
 volente nihil inde spe-
 rare.

Cum ° autem ista Christi
 verba sic uniuersaliter sum-
 pta, & cum descensu ad
 omnia æque particularia ;
 nemo sit qui præcepti le-
 gem strictiorem existimet
 continere ; sicut nec ea,
 quæ Christus idem ibidem
 ante versus tres uniuersali-
 ter dixit, *Omni petenti tri-*

o Sicut
neque in-
bet, ubi
dicit
 Omni
 petenti te
 tribue
 &c.

bue, & qui aufert quæ tuæ sunt, ne repetas. Qui enim dicit, Omni petenti te, tum nullum excludit petentem, tum perinde petitionem nullam: intelligitque adeo, tribue petenti te vineam; tribue petenti te agrum; tribue petenti te equum, bouem, pecuniam &c. indiscriminatim. Dum item ait, Qui aufert à te quæ tuæ sunt, ne repetas; descendendo ad particularia, censendus est dicere, qui aufert à te vineam tuam, ne repetas; qui agrum tuum, qui equum tuum, qui pecuniam tuam &c. ne repetas. Vt & in particulari aiebat
37ⁱ *immediate ante. Qui te*

percutit in maxillam, præbe illi & alteram: & ab eo qui aufert tibi vestimentum; etiam tunicam noli prohibere. Et nihilominus nemo est qui putet in his verbis *Omni petenti te &c.* contineri ad omnes, & quoad omnia tribuenda uniuersale (ut dictum est) præceptum euangelicum rigidius.

Cum, inquam, p simili-
ter nemo sit, qui ista non
absimilia verba, *Mutuum*
date, nihil inde sperantes,
existimet vim habere præ-
cepti rigidi absoluti quoad
ea omnia, & singula, quæ
dixi, ostendique perinde
posse libero & liberali mu-
tui contractu gratis utenda

p Ergo
neque
mutuam
dare pe-
cuniam.

concedi à volente nihil inde sperare : aliunde vero, ut satis haftenus ostensum est, ratio nulla sit cur potius quoad pecuniam, quam quoad cætera debeant præcepti vim ac legem continere, si non continent quoad alia : maxime cum in iis omnibus Christus pecuniam ne nominaueris quidem, aut solum subindicauerit. Consequens est non esse in his verbis, quo probetur, stante eorum sensu optimo, liberum esse cuique ut vineam quidem suã, & agrum suum &c. det si velit, vel non det si nolit, sub contractu mutui : non esse autem similiter cuique

liberum, ut perinde pecuniam suam det si velit, non det si nolit, sub contractu mutui. Sicut in illis verbis *Omni petenti te tribue; & qui aufert* &c. nihil est quo probetur licitum esse non tribuere petenti vineam, vel eam repetere ab auferente: esse vero nefas non tribuere petenti pecuniam, vel repetere pecuniam ab auferente.

Verba igitur 9 Christi *mutuum date, nihil inde sperantes* (ut ex hactenus dictis videtur esse perspicuum) quoad primam partem consilium continent; quoad secundam (supposita prima, & non aliter) præce-

48

9 Expli-
catur il-
lud mu-
tuum da-
te &c.
per hoc
simile,
venete,
& red-
dite.

166 DE VSV LICITO
ptum ; quoad ambas simul
sumptas per modum unius
consilium. Sicut ea , de qui-
bus dicebam, *vouete & red-
dite* ; licet uniuersaliter
sumpta , & in omnibus
præceptum contineant de
reddendo quidquid voue-
ris , ex hypothesi quod vo-
ueris ac non aliter , in radi-
ce tamen , qua licitum est
non vouere , licitum est ut
non te obstringas ad id
præstandum , quod præsta-
re non teneberis , nisi vo-
ueas. Pari namque modo,
licet ista, quæ sunt *mutuum
date, nihil inde sperantes*,
præceptum contineant de
non sperando aliquid ex
mutuo , quidquid illud sit,

quod sub contractu mutui dederis : in radice tamen, qua licitum est non dare mutuum ; seu (quod eodem redit) non dare rem tuam titulo, seu contractu gratuito mutui ; licitum quoque est, ut non te obstringas ad nihil ex re tua sperandum ; quia & quatenus ad nihil ex ea sperandum non teneberis, si non eam dederis titulo, & contractu gratuito mutui. Et sic verba hæc sumpta per modum unius, non continent nisi solum consilium ; eo ipso, quo non nisi consilium est *mutuum date*, præcise.

Quia enim (ut hoc con-

Ias. I.

Ex eo
quod ef-
fectus se-
quitur
debiliore
sua cau-
sa partē;
ideo hoc
totum,
mutuum
date &c.
non con-
tinet, nisi
cōsiliū.

firmem velut à priori) ef-
fectus, ^r quod aiunt, se-
quitur, debiliorem suæ cau-
sæ partem; & eatenus (ut
hinc facile est intelligere)
causæ totalis pars illa, quæ
seorsim esset potentior, mo-
dificatur ac refringitur ab
altera debiliori: hinc est,
ut sententia hæc totalis
*Mutuum date, nihil inde spe-
rantes*, vim non habeat
præcepti; eo ipso, quo pars
eius prior, nempe *mutuum
date*, restringitur (ut di-
ctum est cum D. Thoma)
ad vim solam consilij; ea-
demque sic restricta mo-
dificat posteriorem, *nihil
inde*, (seu nihil ex mutuo)
sperantes; & ipsam ita
restrin

restringit , ut in eius con- Inst. r.
sortio , præcepti minime
habeat vim ; quam tamen
reuera de se ac seorsim ha-
bet.

Atque ex his aliunde fiet
satis quæsito illi per mo-
dum obiectionis proposito,
num. 45. Quamvis enim 49
in his verbis Christus usu- ¶ Quid
is verbis
Christus
intēdat ?
ram (seu quodcunque lu-
crum est ex mutuo) dam-
nauerit ; sic tamen damna-
uit ; ut damnans non tam
de dando mutuo ; seu
(quod eodem redit) de re
sua titulo, & contractu gra-
tuito mutui danda , præce-
ptum ibi fecerit ; quam de
derit de actu hinc pauper-
tatis euangelicæ , hinc &

Maig. De usu Lic. P

charitatis consilium : sicut
ibi *Qui aufert à te quæ tua
sunt, ne repetas, &c.* ut su-
pra. Quemadmodum cla-
rius indicant Matth. 5 ver-
ba correspondentia istis,
quæ ex Luca allata sunt, *Qui
autem petit à te da ei; &
volenti mutuare à te ne auer-
taris.* Imo & in ipso Luca,
citato cap. 6 habetur sic,
*Et si benefacitis his, qui vo-
bis benefaciunt, quæ vobis est
gratia? Siquidem & pecca-
tores hoc faciunt. Et si mu-
tuum dederitis his à quibus
speratis recipere; quæ gratia
est vobis? Nam & peccatores
peccatoribus fœnerantur, ut
recipiant equalia.* Et versu
sequenti subditur, *Benefa-*

cite, & mutuum date, nihil inde sperantes : & erit merces vestra multa, &c. Vbi verbum *Benefacite*, & *merces à Deo pro benefacto retribuenda* significant commendari ibi opus charitatis de consilio, non de præcepto. *obaudi & consequens*

Denique si præceptum rigidius quoad pecuniam specialiter ; etsi non quoad alia , ut vineam , agrum, equum &c. continentur iis verbis , quæ sunt *Mutuum date : nihil inde sperantes ;* consequens primo est non fore (contra quam doceat relatus hactenus D. Thomas) licitum vendere usum pecuniæ concessæ *ad osten-*

tationem, aut *ad ponendum loco pignoris*: eo quod ad id pecuniam suam concedere gratis quilibet præcepto illo teneretur, quod est *mutuum date*, *nihil inde sperantes*: quam tamen iniuriam S. Doctori nullus fecerit. Consequens secundo est non fore etiam licitum contractum ullum conductionis; quia in eo omni speratur id pro quo pretium conductionis, & locationis datur. Consequens 3 est non fore etiam licitum eum contractum, qui vocatur annui redditus constituti (de quo actum est num. 15) siquidem in eo peccaretur contra præceptum (si

esset præceptum) *mutuum* ^{Instr.}
date, nihil inde sperantes;
 speratur enim redditus an-
 nuus ex constituto reci-
 piendus. Consequens 4
 est non fore licitum con-
 tractum ullum emptionis
 quoties quis emit ab eo qui
 non venderet rem unam
 suam nisi indigeret alia.
 Tunc enim emens peccaret
 contra idem præceptum,
mutuum date, nihil inde spe-
rantes : quatenus primo
 non daret mutuum, & 2 vi
 datæ pecuniæ speraret id
 quod per eam emit; sive id
 pro quo habendo illam tra-
 dit. Ergo ne ista (quæ
 aperte absurda sunt) coga-
 mur admittere; necesse est

sic intelligere verba illa Christi, ut per ea non tantum non præcipiatur nihil sperare ex usu pecuniæ, quoties hæc non contractu mutui sed alio quouis utenda conceditur (sicut contractus de quo ago ex dictis num. 9 non est contractus mutui) sed etiam non præcipiatur dare mutuum, & nihil sperare.

Quod si tamen præceptum quis contendat in iis verbis contineri: esto sane contineatur eo modo & sensu, quo Deuteron. 15 in his verbis, *Aperies eam (manum) pauperi, & dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris* : nimirum in

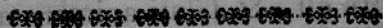
casu necessitatis: aliàs vero Inst. l.
non erit nisi consilium.

Quod porro in scriptu- *Quid
sit lau-
dari in
scriptis.*
ris (ut habet eadem instan-
tia) frequenter laudatur

15, *Qui pecuniam suam non* *eum, qui
pecuniã
suam nõ
dedit ad
usurã?*
dedit ad usuram; & similia;
non obest, neque probat
ullatenus contractum à me

ut supra expositum, usura-
rium esse. Non, inquam,
id probat ullateus, tum
quia perinde laudandus est,
qui vineam suam, qui pe-
cudum gregem suum &c.
non tradit ad usuram; ne
dicas esse quippiam in hoc
speciale de pecunia, quasi
hic specialiter nominata:
tum quia solum iis locis lau-
datur vel primo is, qui non

quæsiuit, aut non exercuit
usus pecuniæ (ac perinde
vineæ & agri &c.) illicitos,
quos num. 26, & 27 indi-
cavi; ex hoc enim laus est
apud Deum; sicut & ex il-
lo quod *potuit* quis *transgre-*
di, & *non est transgressus*;
facere mala & non fecit Ec-
cl. 31: vel secundo lauda-
tur is, qui cum non tenere-
tur mutuum dare (utpote
quod sit solum de consilio)
dedit tamen mutuum pro-
prie dictum, siue in pecu-
nia, siue in equo, siue in
domo &c. & dedit aut ex
liberalitate, aut ex charita-
te &c. At hoc totum est
laudabile quidem, sed non
probat contractum, de quo
agitur, esse vitiosum.

INSTANTIA II.

*Obtentu nimie frenanda
licentia facta ,
soluitur.*

DICES iterum. Quam-
uis u⁵⁰ ista sententia
speculatiue sit vel appareat
vera ; non tamen docenda
est ; quia in praxi est peri-
culosa , quia si semel quis
existimet lucrum ex pecu-
nia esse licitum hoc aut illo
modo ; in procliui est ut
cupiditas humana , quæ est
lucranda , transgrediatur
assignatos terminos , citra
quos res est licita , & ultra

*50
u Obiic.
quasi
hæc sen-
tentia sit
periculo-
sa , etsi
specula-
tiue ve-
ra.*

quos illicita est. Satius vero est, & salutis animarum accommodatius, ut prædictæ cupiditati frænum iniiciatur, id restringendo quod secundum se, ac spectatis omnibus (prout proposita hic sunt, & explicata) potest in conscientia licitum esse; quam ut hoc genere laxioris doctrinæ facultas detur, dicendo id absolute esse licitum.

Sed ad hæc, ut (præter iam dicta à num. 25) reflexendo potius, quam diluendo respondeam; dico in contrarium duo.

x Sed opposita
sententia
iniuriam
facit bo-

Primum est, x contra iustitiam esse, ut sub obtentu coërcendi, nimium cupi-

dos; laqueum iniiciat quis
 viris bonæ ac timoratae con-
 scientiæ, docendo non esse
 eis licitum agere id, quod
 illi vere salua iustitia, libe-
 re ac licite possunt agere.
 Id, inquam, est contra iu-
 stitiam; quia est contra ius,
 quod nullus non habet,
 agendi libere atque ad pla-
 citum id, quod vere secun-
 dum se, salua iustitia, lici-
 tum est agere. Abstraho
 enim à præcepto, quo pos-
 set ex hypothesi superior
 ob bonam rationem id ve-
 tare: sed in proposito inau-
 ditum est esse tale præce-
 ptum aliquod.

Alterum est, y contra iu-
 stitiam item esse, ut la-

Iust. 1.

*nis, dum
 vult co-
 ercere
 nimium
 cupidos.*

*y Et la-
 queum
 iniicit
 nō bonis.*

Inst. 2.

queum iniiciat quis viris etiam non probis, dicendo illicitum esse id, quod vere pensatis omnibus ex præscripto iustitiæ est, adeoque licitum.

Est, inquam, id contra iustitiam; quia etiam non probi, & nimium cupidi ius habent, ut (secluso, iuxta iam dicta, præcepto superioris) liberum sit eis facere id, quod facere est secundum se licitum ex præscripto iustitiæ.

Quod vero dixi laqueum iniicere; ² non immerito id ita dixisse videri possum; & multo quidem magis nunc, quam id antea similiter quoad homines bonæ

² Et quidem duplici titulo.

ac timoratae conscientiae. In R. 2.

Quia si laqueus utrisque est, ubi contra ius, quod hi atque illi, ut dixi, pariter habent; deterrentur ne id libere faciant, quod possunt licite facere: multo magis id ipsum est laqueus, eorum respectu, qui censentur non sic esse probae conscientiae: quatenus istis est insuper occasio peccandi contra conscientiam in re, quam nihilominus faciunt, quamvis putent, (& erronee quidem putent) se contra iustitiam facere. Igitur doctrina illa contraria rigidior, duplici titulo est hominibus istis laqueus: cum scilicet primo per se,

Maig. De usu Lic. Q

quia eis prædicat iniustum
 esse, atque illicitum id,
 quod pensatis omnibus nec
 iniustum reuera, nec illicitum
 est: tum secundo per
 accidens, quia propter pra-
 uam ipsorum dispositio-
 nem, est eisdem occasio fa-
 ciendi contra conscientiam
 erroneam id, quod in bona
 conscientia, ut & salua iu-
 stitia facerent; si non eis
 doctrina illa debito rigidior
 insinuata, & credita con-
 scientiam illis erroneam
 hanc fecisset. Ergo contra
 quam dixeris, ^a perspi-
 cuum est ex istis, quæ ego
 dixi, ut par est pensatis,
 multo fatius esse, atque sa-
 luti animarum accommo-
 datior.

^a Est er-
 go nostra
 sententia
 saluti
 animarū
 accommo-
 datior.

datius, ut uniuersim omni-
 bus prædicetur syncere id,
 quod hac in re, nempe ad
 pecuniæ usum spectante,
 licitum est, ac iustitiæ legi-
 bus conforme: quam ut in
 eadem re dissimuletur, &
 occultetur veritas, quæ
 circa rationem liciti est. Ex
 hac enim occultatione, bo-
 nis quidem id mali accidit,
 quod in detrimentum sua-
 rum familiarum (aut etiam
 egenorum, quibus ita con-
 sularent) non audent id fa-
 cere; quod in earum com-
 modum, & utilitatem ut
 faciant, reuera & secun-
 dum se licitum est. Aliis
 vero, qui cupiditati magis,
 quam dictamini conscien-

Inst. 1.

tia tribuunt, id etiam acci-
dit mali, quod contra con-
scientia dictamen audacter
in suæ salutis perniciem id
faciunt, quod alioqui con-
scientia (ut dicebam) tu-
ta, saluaque iustitia, & sine
salutis dispendio facerent.

b Oppo-
sita fa-
cit etiam
egenis
iniuriã.]

Quin^b & egenis iniuriam
ea opinio facit non leuem;
quatenus in causa est, ut
eorum aliqui, conscientia
tenerioris, patiantur se re-
rum consumi penuria, dum
timent, ita persuasi, diui-
tibus occasionem dare lu-
cri ex eis captandi usurarij.
Ac demum eo ipso explo-
denda est hæc instantia,
quod non potest non inde-
corum esse Doctori verita-

tem speculatiuam, ut ait, *Inst. 2.*

huius sententiæ sic notam
non solum dissimulare, &
occultare; sed etiam im-
pugnare, ut fit, acerrime,
imo damnare. Quod vero
periculosam aiebas esse in
praxi hanc sententiam.

Respondeo. ^c periculum *c Et no-*
omne iam esse amotum eo *stra non*
ipso quo præscripti sunt *est peri-*
cuique seu timoratae, seu li- *culosa.*
berioris cōscientiæ viro ter-
mini certi, citra quos res lici-
ta est, & ultra quos illicita.

Instabis. Non ^d immeri- *d Obiic.*
to dictum fuit fatius id esse *quod Ca-*
atque animarum saluti ac- *nonista*
commodatius; cum insig- *repugnēt*
nes Canonistæ, ut Panorm. *nostra*
supra, num. 44, prædicent *sentētia.*

Inst. 2.

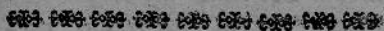
186 DE VSV LICITO

casum esse singularem, qui non est alibi de iure canonico &c. Et mox Mirabile quod pecunia possit &c.

e Sed ostenditur
nō repugnare, imo
constipulari.

Ad primum respondeo primo e non ita ibi prædicari casum esse singularem, ut non etiam (quemadmodum ibidem retuli) prædicetur *notabilis, & quotidianus*. Resp. 2. non sic ab eodem Panormitano prædicari singularem; quin ab eodem ibidem dicatur non esse id *speciale in pecunia dotali* &c. quibus verbis casum eundem extendit clare ad alia; nempe (ut solum ego opto) cum iisdem conditionibus, iuxta dicta numer. 42.

Respondeo ad 2, ideo ^{Inst. 2.}
casum hunc vocari mirabi-
lem; quia casus pecuniæ
depositæ, speciem habet
mutui, talis nempe mutui,
quale descripsi num. 29; id
est, proprie sumpti; quam-
vis non nisi improprie sum-
pti habeat veritatem; qua-
le descripsi num. 30.

INSTANTIA III.

*Facta ex doctrina D. Tho-
ma, soluitur.*

DICES demum. f. D. ⁵² f. obici-
Thomas opusculo 73 ^{etio ve-}
cap. 3 sic habet. *Illā vero* ^{lut ex}
superabundantia, quæ ex mu- ^{doctrina}
ditate ^{D. Th.}

Ist. 3.

tuo ratione mutui procedit, liberalitatem & iustitiam corrumpit : liberalitatem quidem ; quia mutuum , gratuitum fieri debet , de natura mutui : hoc enim significatur Luc. 6 , Mutuum date , nihil inde sperantes. Item hoc significatur ratione nominis ; quia mutuum datur , quando meum vel tuum mihi vel tibi datur. Item iustitiam corrumpit : quia in mutuo , dati redditio designatur : & idcirco ubi plus redditur , inequalitas paritur. Hæc D. Thomas eo loco ; & cap. 7 paulo ante finem sic ait. Corruptum est etiam usura in mutuis debitum finem ; quia accipitur spe lucri & sine recompen-

satione iusta. Ex iis autem sic argui potest. In eo actu est usura, in quo ita corrumpitur liberalitas; ut simul iustitia, & finis debitus corrumpatur. Atqui in actu mutui, dum ex eo sumitur spes lucri, sine iusta recompensatione; corrumpitur liberalitas, & iustitia, & finis debitus. Igitur in actu mutui, dum ex eo sumitur spes lucri sine iusta recompensatione, est usura. Hinc vero potest ita subsumi. Atqui contractus ille meus num. 9, est actus mutui; utpote actus tradendi pecuniam recuperandam eadem summa; & est insuper cum spe

Inst. 3.

190 DE VSV LICITO

lucris, ac sine recompensatione iusta. Ergo in eo contractu est usura.

53

g¹. resp.
concedit
primum
totum
arg.

Respondeo 1, & concesso toto primo argumento, negando id facere ullatenus contra me, in primis, quia (ut iam sæpius contestatus sum) nulla in eo contractu includitur mutui ratio: adeoque non corrumpitur in eius actu liberalitas. Quia liberalitas non intelligitur corrumpi in actu de cuius natura non est, ut in eo sit liberalitas: alioqui contractus emptionis, & conductionis, & similes, defectu liberalitatis dici possent usurarij, quatenus dici posset corrupta in eis

liberalitas. Atqui de natura prædicti contractus non est ut in eo sit liberalitas : utpote quia is est contractus alienæ ad pro me negotiandum conductæ operæ ; qui contractus , ut talis est , non magis potest esse gratuitus , quam contractus emptionis (cum & iste sit emptionis ex numer. 33) adeoque de se non importat liberalitatem. Igitur &c. Deinde nihil etiam id facit contra me , quia in dicto contractu non corrumpitur iustitia defectu re-
compensationis ; cum in eo assignetur iusta re-
compensatio , ut explicatum est num. eodem 9, atque etiam

Inst. 3.

17. Tertio nihil etiam id facit contra me, quia contractus prædictus non corrumpit finem debitum, quantum est de se: nam conducere alienam operam ad negotiandum pro me non magis (quantum est de se) corrumpit finem debitum; quam conducere alienam operam ad pro me laborandum in vinea. ^h Atque ex his demum liquet negandum esse subsumptum; quoad id præsertim quod velut pro eius ratione additur, *utpote actus tradendi pecuniam recuperandam* &c. si enim iste contractus ideo est actus mutui, quia pecuniam traditam
impor

^h Et negat subsumptum.

importat recuperandam
&c. item si vitiosus ideo est
quia simul est cum spe lu-
cri : consequenter actus
committendi pecuniam
seruo & ministro, seu mer-
catori, ac perinde cuius
alteri, tanquam seruo &
ministro; quem actum D.
Thomas num. 3 & 4 rela-
tus approbat; consequen-
ter, inquam, hic actus ef-
set actus mutui, utpote cum
sit actus tradendi pecuniam
recuperandam eadem sum-
ma, & cum spe lucri &c.

Resp. 2ⁱ intentum D. ⁵⁴
Thomæ eo cap. 3 esse, ut ^{i 2. resp.}
per ea quæ relata sunt pro- ^{explicat}
bet id quod immediate sub- ^{intentum}
iungit. *Ex his, inquit, ap-*
Maig. De usu Lic. R ^{D.Th.}

Inst. 3.

paret quod in solo actu mutui circa commutationem rerum primo & per se inest ratio usuræ, secundum quod à Doctoribus proprie accipitur, ut superabundantia ex usu rerum condemnabilis. Ex quibus verbis ego pro me sic argumentor. In actu solo mutui primo, & per se inest ratio usuræ ex D. Thoma. Atqui contractus, ¹ de quo agitur iuxta dicta numer. 9; nec est, nec esse debet, nec esse potest actus mutui, ut iam fatis intelligitur ex dictis. Ergo in eo contractu, etiam per D. Thomam non inest primo & per se ratio usuræ.

¹ Non inest isti contractui ratio usuræ, seu per se seu per accid.

Quod autem neque per

accidens insit ei ratio usurae, iam ostensum est; cum ostensum est non esse in eo iniustitiam defectu iustæ recompensationis; nec etiam finem indebitum; quod & magis constabit ex statim dicendis.

Resp. 3. ^m cum D. Thomas verbis ex cap. 7 relatis ait, *Corrumpit etiam usura in mutuis debitum finem, quia fit spe lucri*; intelligit corrumpi usurâ debitum finem, eo quod accipiatur vel requiratur ex motivo avaritiæ, ut fusius ex Philosopho explicat cap. 4, ubi inter alia sic habet, *Ideo rationabilissime odio habetur talis commutatio, quæ dicitur*

Inst. 3.

55

m Resp. 3

dicit

quare

usura ex

D. Thom.

corrumpat

debitum

finem in

mutuis

Inst. 3.

oboletica; id est ubi datur obo-
 lus, id est paruum pondus, &
 determinatum pro alio eius-
 dem generis ad augmentum:
 & hæc odio habetur, quia ab
 ipsa fit possessio numismatis,
 & usus eius ad aliud, ad
 quod non est factum per na-
 turam: quia factum est tran-
 slationis gratia; id est, ut per
 ipsum fieret translatio alia-
 rum rerum secundum quod ad
 vitam necessaria sunt; & non
 secundum quod ad congrega-
 tionem, & ad affectum sunt
 auaritia. Hæc ex D. Tho-
 ma, ut intelligantur verba,
 ut dictum est, ex cap. 7
 relata, quod nimirum usu-
 ra corrumpat in mutuis de-
 bitum finem, inducendo

finem vitiosum , qui est ^{Iust.3.}
 auaritiæ ad coaceruanda
 numismata ex affectu ad
 numismata.

56

Sed in primis ⁿ non est ^{n Corrū.}
 hic defectus ita proprius ^{pit etiam}
 actui mutui; ut non etiam ^{in aliis}
 alios afficiat : addit enim ^{ex eodē}
^{D.Th.}

paulo post prædicta D.
 Thomas ex Philosopho
*Itaque & maxime præter
 naturam & rationem ista
 pecuniarum acquisitio est ;
 scilicet quæ est per thokos ;
 id est , in mutuo pecuniæ
 pro augmento pecuniæ. Et
 dicit maxime , respectu il-
 lius acquisitionis , quæ fit
 in contractibus aliis , causa
 cupiditatis tantum , quæ ma-
 la est , & contra naturam.*

Inst. 3.

o *Ut in*
emptioni-
buz &
vend.

Hinc vero fit, ut non ° minus in ipsis mercatoribus damnandi sint contractus emptionis, & venditionis; & alij quicunque fiunt *causa cupiditatis tantum*, seu solo avaritiæ motivo, & ad congregandas merces ultra ea, quæ *ad vitam necessaria sunt*. Ergo, quod hinc sequitur, immerito est, p quod eo titulo censet quis damnandum specialiter esse contractum; qui ex dictis num. 9, est alienæ ad negotiandum conductæ operæ; vel pecuniæ (iuxta D. Thom. num. 3 & 4) ad negotiandum commissæ &c. quasi debitus in eo finis modo peculiari cor-

p Ergo
non prop-
ter hoc
damnandus spe-
cialiter
est con-
tractus
ille.

rumpatur *spe lucri*, seu *cau-* Inst. 3.
sa cupiditatis tantum : cum
 sit hic modus communis
 omnibus contractibus ; non
 quidem ex defectu intrin-
 seco ipsorum contractuum ;
 sed solum per accidens ob
 defectum ex cupiditate
 contrahentis.

Deinde 9 contractus ille q^o *osten-*
 conductæ alienæ operæ &c. *ditur*
 vel, quod idem est, pecu- *immunē*
 niæ commissæ &c. prout *eum esse*
 fit à vidua v. g. iuxta dicta *ab hoc*
 num. 18, aut à pupillo, & *vitio e-*
 perinde ab aliis cum iusto *tiam ex*
 moderamine, ut præscri- *parte*
 ptum est ; non fit ut coa- *contra-*
 ceruetur pecunia ob ipsam *hentiū,*
 pecuniam : Sed ob neces- *ut vi-*
 sitates vitæ ; ut in statu va- *dua, pu-*
illi, &c.

Inst. 3.

200 DE VSV LICITO
letudinis pro victu & vesti-
tu conuenienti ; in statu in-
firmitatis , pro idoneis in-
medicos , & medicamenta,
& famularis ministerij ope-
ras expensis &c. in statu
fortunæ prosperæ , pro iu-
uandis honeste amicis , &
pro subleuandis ex charita-
te pauperibus : in statu for-
tunæ aduersæ , puta lite ur-
gente &c. pro defensione
iusta suorum bonorum ,
quin & honoris , & ali-
quando etiam vitæ : in his
enim & similibus , tantum
abest esse vel dari locum
auaritiæ motiuis ad numis-
mata ex affectu & cupidi-
tate numismatum coacer-
uanda ; ut persæpe vix te-

nuia referantur solatia pau- Inst. 4.
pertatis. Igitur hac instan-
tia nihil contra eum con-
tractum concluditur.

INSTANTIA IV.

*Ex lege Deuteron. facta
soluitur.*

AD extremum ⁊ obii- 57
ciet fortasse aliquis ex ⁊ Obie-
Deuteron. cap. 23, ubi sic ctio.
dicitur *non fœneraberis fra-
tri tuo ad usuram pecuniam....
sed alieno.* Atqui nos om-
nes nunc fratres sumus;
iuxta illud Christi, Matth.
23 *Omnes autem vos fratres
estis, & Patrem nolite voca-*

Inst. 4.

re vobis super terram : unus est enim Pater vester, qui in cælis est. Ergo pecuniæ fœnus *ad usuram*, saltem inter Christianos ratione huius fraternitatis, prohibitum est lege ista diuina.

f 1 Resp.

Respondeo 1. ^f Hæc obiectio nihil contra me facit, qui usuram siue ex pecunia, siue ex frugibus, aut alia qualibet re, ut eodem loco subditur; semper damnaui, & nusquam defendi. Obiectio autem, ut perspicuum est, minime probat me aut eam non semper damnassey aut alicubi defendisse. Igitur &c.

t 2 Resp.

Respondeo 2. ^t Qui pe-

cuniam suam utendam sub Inst. 4.
eo contractu, quem hactenus defendi, tradit siue fratri suo ex fide, siue alieno; quamvis lucrum honestum ex pecunia (iuxta doctrinam D. Thomæ num. 3) ad negotiandum commissa, referat; minime tamen censeri potest foenerari *ad usuram pecuniam*: is enim contractus, prout hactenus ostendi, nullam continet usuram; cum non contineat lucrum ex mutuo proprie dicto & vi eius; non enim in eo contractu continetur ullatenus tale mutuum, cum expresse contineatur commissio pecuniæ ad negotiandum. Igitur &c.

Inst. 4.
u 3 Resp.

Respondeo 3. ^o Deus eo loco non sic prohibet specialiter pecuniæ fœnus ad usuram ; quin simul & æque prohibeat simile fœnus frugum , & generaliter cuiuslibet aliûs rei : dicit enim *Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam , nec fruges , nec quamlibet aliam rem , puta vestem , puta equum , puta bouem , puta domum , puta agrum , puta vineam &c.* Ergo si prohibens fœnerari pecuniam ad usuram , intelligitur prohibere lucrum omne proueniens ex usu quocunque pecuniæ , etiam illo qui est negotiatio per pecuniam commissam : necesse est,

est, ut simul & æque intelligatur prohibere lucrum omne proueniens ex usu cuiuslibet alterius rei. At hoc modo non licebit lucrum ullum sumere ex usu sui equi, ex usu suæ domus, ex usu sui agri &c. Quod nihilominus ad mentem non est eius qui hæc obiicit. Ergo is obiectione ista sua nihil contra me facit, aut facit perinde contra se.

59

x Resp. 4.

Respondeo 4. ^x vox *usura* hoc loco non sumitur pro eo lucro quod ex mutuo stricte ac proprie dicto (iuxta num. 29) & vicis repetitur. Cum enim usura (quantum fert vis istius

Maig. De usu Lic. S

Infl. 4.

206 DE VSV LICITO

legis in Deuteron.) sit in primis eadem , eodemque fumatur modo , tum ubi prohibetur erga fratrem, tum ubi erga alienum permittitur , Deo edicante *Non fœneraberis fratri tuo ad usuram.... sed alieno.* Ac deinde ista quæ permittitur , & eatenus fit licita; non sit (ut puto esse evidens) vetita iure naturæ, quasi per se ob iniustitiam intrinsece mala : nam alioqui Deus rem natura sua moraliter malam faceret lege sua esse licitam ; quod est impossibile. y Consequens est ut usura quam hic Deus erga fratrem vetat , non sit ea quæ sic est

y *usura*
hic in-
telligitur
ea qua
repugnat
liberali-

intrinsece mala ; sed alia Inst. 4.
 quæ mala solum est per ac- tati erga
 cidens : videlicet mala, non fratrem
 quod repugnet iustitiæ, sed indigēte.
 quod repugnet liberalitati,
 aut alicui debito eius ut
 exercendæ potissimum er-
 ga fratrem indigentem.
 Nam idcirco de indigente
 fit aperte mentio in eo tex-
 tu dum subditur, *fratri au-*
tem tuo absque usura (hoc
 est absque lucri seu repeti-
 tione , seu spe ; adeoque
 gratis & liberaliter) *id quo*
indiget commodabis. Quod
 idem clarius adhuc patet
 ex aliis locis , quæ subii-
 cio ,

60

Nam² in eodem Deute- z Ut con-
 ron. cap. 15 sic habetur, *si* firmatur
clare ex

Isst. 4.

aliis etiā
locis, in
quibus
precipi-
tur mu-
tuum egēti
concedē-
dum.

unus de fratribus tuis, qui
morantur intra portas ciuita-
tis tuæ....ad paupertatem de-
uenerit: non obdurabis cor
tuum, nec contrahes manum,
sed aperies eam pauperi; &
dabis mutuum (obserua mu-
tuum non eleemosynam
hic dici) quo eum indigere
perspexeris. Et subdit cla-
rius. Caue ne forte subrepat
tibi impia cogitatio, & dicas
in corde tuo appropinquat se-
ptimus annus remissionis, &
auertas oculos tuos à paupere
fratre tuo, nolens ei quod po-
stulat, mutuum commodare....
sed dabis ei, nec ages quip-
piam callide in eius necessita-
tibus subleuandis. Hæc ibi.
Et Leuitici 25 Si attenuatus

fuerit frater tuus, & in-
firmatus manu.... ne accipias
usuras ab eo; nec amplius
quam dedisti (ubi est mani-
festa mutui erga fratrem
pauperem commendatio)
time Dominum Deum tuum;
ut vivere possit frater tuus
apud te; pecuniam tuam non
dabis ei ad usuram, & fru-
gum superabundantiam non
exiges.

Inst. 4.

Igitur, a ut ex his con-
stat, lex ista Deuteronomij
cap. 23, quæ obicitur, ita
posita est, non tam ut usu-
ram illam, quæ per se ma-
la est, & aliunde satis pro-
hibita, prohibeat; quam
ut mutui ad fratrem indi-
gentem gratuiti præstandi,

61

a Lex il-
la est lex
mutui
gratuiti
erga in-
digentē.

Inst. 4.

& liberalis exercendæ misericordiæ debitum statuatur. Cumque hoc ita sit consequens est, ut per eiusdem legis verba nihil contra me concludatur, qui tum usuram illam, quæ per se mala est, prorsus damno; tum gratuiti mutui & misericordiæ erga fratrem ege-
num liberalis debitum ultro admitto. Istud namque debitum nihil facit adversus contractum hactenus à me defensum, aut contra alia in eandem rem dicta; b quatenus mutui debitum non tale esse, ut semper urgeat posui num. 1, & ex doctrina D. Thomæ expressa num. 29 rela-

b Ex D.
Th. lex
mutui
non sem-
per obli-
gat;

ta, confirmaui. Hæc igitur obiectio non mihi obest. Inst. 4.

Imo ex hoc ipsa lege, quæ obiicitur, addo pro me quod non leuiter annotandum est, in hunc modum.

• Cum lex ista sic faueat fratri pauperi, ut ea stante non possit licite diues pauperi mutuum negare, quo pauper indiget; ideo è contra censenda est non sic fauere diuiti ut vicissim frater pauper puta pupillus vidua &c. de quibus num. 18 non possit licite mutuum negare diuiti, mutuum inquam ex dote, ex hæreditate &c. item diuiti non tam indigenti, quam am-

*c Et cum
faueat
pauperi
ne possit
ei diues
negare
mutuum,*

212 DE VSU LICITO

Inst. 4.

*d Fauet
etiam ut
possit ip-
se fœne-
rari di-
uiti pe-
cun.*

*c Quate-
nus fa-
uet ut
possit ne-
gare ei
mutuū.*

plius ditando : ^d sed censen-
da potius est sic favere pau-
peri viduæ , ut dixi , pupil-
lo &c. ut opposito modo
propter oppositas à scriptu-
ra sacra citatis locis datas
rationes fœnerari licite
possint fratri non indigen-
ti , non infirmato , non ar-
tenuato manibus &c. pecu-
niam ad usuram ; hoc est
ad honestum ex pecunia
ad negotiandum commissa
captandum lucrum. Cum
enim hi & similes possint
vi , ut dixi , rationum op-
positarum licite diuitibus
aut similibus negare mu-
tuum ex dote &c. videlicet
mutuum stricte sumptum
non modo agri , vineæ &c.

verum & pecuniæ ; pote-
runt etiam licite , sicuti a-
grum & vineam &c. iusto
pretio locare ; ita pecuniam
ad negotiandum commit-
tere , & sic ex ea lucrum
aliquod honestum videlicet
moderatum sperare atque
exigere ; quod mihi est
propositum. Et quia con-
tra hæc nihil facit prædicta
obiectio ; quin potius plu-
rimum fauet , ut ostensum
est : sequitur &c.

Inst. 4.

Monitum.

TRia solum (ut mihi re-
nuntiaturum est) fue- 62

Monit.
f Tres
difficul-
tates.

runt, ^f optime Lector, ea in quibus vir eximie doctus, idemque similiter pius, perlecto hoc opusculo, hæsit veluti difficultatem, suo iudicio, utcunque continentibus: cuius rei te non immerito volui monitum; ut agnoscas eo liberiorius posse libellum hunc deinceps inoffenso decurri pede, quo scrupulos earum difficultatum (quicunque illi sunt) ego facilius remouero, prout mihi nunc, Deo fauente, propositum est & spes eos remouendi.

Prima itaque difficultas fuit, & quod solutio à me data num. 11 videatur in-

g 1 Dif-
fic. ex in-
sufficien-

PECUNIAE. 215

sufficiens, cum dixi perinde posse me fructum ex pecunia mea referre quamvis non de se fructifera, sed per solam humanam industriam: sicut ex agro meo refero etsi per solam coloni industriam fructifero. Et ratio insufficientiæ visa est duplex; ^h primo quod, etiam secundum Aristotelem, definitiones rerum traduntur per earum potentiam, non per actum. Secundo quia disparitas afferatur ex eo quod ager natura sua potentiam habet fructificandi; pecunia vero non habet eam potentiam, sed solummodo actum.

Ad hæc ut respondeam,

Monit.

ria soluti-
onis
data
num. II.

h Duplex
ratio
pretensa
insuffi-
cientia.

Monit.

216 DE VSV LICITO
suppono me cum dixi agrum
meum non nisi ex industria
villici habere ut ferat fructum;
ut inde argumentum à pa-
ri meum, simulque solu-
tionem idoneam concinna-
rem; sumpsisse *fructum* a-
gri non vage, ac uniuersim
pro rebus quascunque ille
de se referre potest; ut pro
vepribus, ac tribulis, &
similibus, quæ nec vocan-
tur, nec sunt proprie fru-
ctus agri: sed pro frumen-
to v. g. vel alio simili ad vi-
ctum humanum accommo-
dato: prout in specie satis
expressi num. 12, cum ad-
didi *Quod iure ipsi*, colono,
debetur pro semine, quod de
suo suppeditat, &c.

Hoc

Hoc posito ⁱ respondeo ⁱ nullam esse agro de se præcise, quanquam alioqui de se pinguiſſimo, vim & potentiam gignendi frumentum v. g. Nam nec habet ille vim seu potentiam acquirendi sibi actione ulla sua tale semen; quo secluso impossibile absolute est ut referat frumentum: nec si forte grana quædam frumenti in eum deferrentur vi venti, aut aliter; vim habet ille cõdendi ea subtus glebas, & occultandi à volucris, aut irrigandi, aut eximendi à vepribus &c. Et ita quoad hunc fructum, qui est frumenti, non deest idonea paritas

Monit.
i Resp. 1.
nulla est
agro de
se poten-
tia gign-
endi
frumen-
tum.

Maig. De usu Lic. T

Monit.

inter agrum & pecuniam.

l. Resp. 2.

quamuis
haberet
potentiā,
esset ta-
men otio-
sa sine
coloni
indu-
stria.

Respondeo 2. ¹ Quam-
uis ager potentiam de se
habeat (quod non inficior)
fouendi semen ex industria
coloni susceptum; & sub-
ministrandi convenientem
semini succum &c. iuxta
dispositionem debitam ex
idonea cultura item susce-
ptam: hæc ipsa tamen po-
tentia maneret certissime
otiosa, ni conveniens ad-
hiberetur opera coloni se-
minantis, arantis, occantis
&c. unde quia prout otiosa
est ea potentia, potest ea-
dem non immerito censi
nulla: consequenter ma-
net etiam quoad hoc suf-
ficiens agrum inter & pe-

cuniam optata paritas.

Monit.

m Resp. 3

pecunia

est fru-

ctifera

actione à

se manā-

te instru-

mentaliter.

ter.

Respondeo 3^m pecuniam, etsi ad fructum ferendum actiua non sit actione à se immediate principaliter manante; fructiferam tamen esse actione à se manante instrumentaliter: ac eatenus quemadmodum ferra, quanquam non secet actione sibi propria, sed solum actione fabri ut principalis agentis, per ipsam in lignum deriuata; propter eam tamen actionem sic deriuatam dicitur secare, secatque. At non ab-
 similiter pecunia, licet non per se physice; sed solum actione idonea negotiantis, per ipsam prout in ratione

Monit. conditionis aut instrumenti, præsuppositam deriuata in contractus utiles honestos fructum ferat : ob eam tamen actionem sic deriuatam, non improprie dici potest fructifera, & reuera id sufficit ut fructifera sit in contractibus annui constituti redditus. Ex his vero semper mihi superest inter pecuniam & agrum optata paritas, quatenus nec ager ipse frumenti ferax est nisi ut instrumentum coloni, qui agro utitur ad ferendum triticum vel hordeum &c. sicut faber ferra ad secandam quercum vel abietem.

n Resp. 4.
concesso

Respondeo 4ⁿ quod de.

finitiones (v. g. fructiferi) ^{Monit.}
 ut per potentiam , non per ^{pecuniā}
 actum edendas ; & dico sa- ^{habere}
 tis esse mihi , quod pecu- ^{actum}
 niæ ipsi mihi que concedi- ^{fructi-}
 tur actus fructificandi : cum ^{ficandi}
 enim non sit actus absque ^{debet cō-}
 præsupposita conuenienti ^{cedi ha-}
 potentia ; impossibile est , eo ^{bere po-}
 ipso , quin ex concedendis ^{tentiam.}
 pecunia potentiam habeat
 ferendi fructum ; cum ex
 concessis actum habeat fe-
 rendi fructum. Atque ita
 primæ huic difficultati sa-
 tisfactum , ut puto , est ;
 quamuis quoad istud ulti-
 mum responso metaphy-
 sicam oleat ; sed non potest
 non eam olere accommo-
 data responso , cum non

Monit.

nisi metaphysicam spirer
hæc ipsa difficultas ex de-
finitionum fundamentis pe-
tita.

63

o 2. Dif-
fic. erat
prob. pe-
cun. ha-
bere ra-
tionem
mercis.

Secunda difficultas fuit,
° quod meum videbatur es-
se, ut probarem ipsi pecu-
niæ convenire mercis ra-
tionem, ad hoc scilicet ut
ex ea tanquam vendita vel
empta, non secus ac fit ex
mercibus, colligi possit fru-
ctus.

Resp. 1.

is fuit
° in-
° quod
n di-
am est.

Respondeo I P satis hac
in parte fuisse mihi, quod
licet non dixerim ex pecu-
nia prout vendita vel em-
pta referri posse fructum;
dixi tamen cum D. Thoma
referri posse à me fructum
ex mea pecunia prout ad

pro me negociandum com-
missa ; quod solum opto.
Et ita satisfactum puto se-
cundæ difficultati.

Respondeo tamen 2, 9 si
sic agendum est in rigore,
præstitum id à me satis, vel
fane intelligi potuisse veluti
præstitum. Cum enim in
commutationibus, quibus
absque interposito pecuniæ
(ut sæpe fit) vinum exem-
pli causa pro panno ad ve-
stitum sumendo datur ; &
pannus eatenus rationem
habet mercis, utpote hinc
venditus, inde emptus ; ne-
cesse est vicissim ut pannus
ipse pro vino detur (datur
enim vicissim alterum pro
altero) & consequenter ut

Monit.

q Resp. 2.
sicut de
aliis co-
mutatio-
nibus sic
de pecu-
nia qua
venditur
& emi-
tur.

Monit.

224 DE VSV LICITO

vinum quoque quoad se rationem habeat mercis ad victum necessariae ; utpote hinc mediante panno emptum , & inde panno mediante venditum : ac ita uniuersim in quibuscunque commutationibus ; non enim emptio fit aut venditio, sola mediante pecunia, sed quocunque hinc vel inde in commutationem dato. Consequens vero inde est saltem à pari , ut quando pro pecunia datur, seu venditur pannus; necessario vicissim detur seu vendatur pro panno pecunia : id est, ut hinc vendatur pannus, & ematur pecunia ; hinc vendatur pecunia , & ema-

tur pannus : id enim in ri- Monit.
 gore fert commutationis
 propria reciproca ratio ; fit
 autem non minus pecuniæ
 in panum commutatio ,
 quam è contra. Vnde quia
 id quod hinc venditur inde
 emitur , habet (ut dictum
 est) proprie rationem *mer-*
cis ; etsi forte non eius no-

Confirmatur hoc ipsum
 ex proprietate , quæ solis
 mercibus convenit , ' ut est Confirmatur
 esse carius aut minus ca- quia pe-
 rum. Nam sicut ubi est v. cunia eo
 g. frumenti copia exigua , cavrior
 solet eius mensura certa quo ra-
 vendi , adeoque emi , mul- rior & è
 tâ pecuniâ ; paucâ vero pe- contra.

Monit.

cuniâ , quando est magna frumenti copia : ideo scilicet quia in priori hypothesi frumentum , utpote rarius , est carius ; & in posteriori est minus carum eo quod abundantius. Ita quando in regno aut provincia , pecunia rara est , seu parua est eius copia ; tunc certa ut prius mensura eadem , cæteris paribus , tritici venditur , adeoque emitur paucâ pecuniâ ; & è contra emitur multâ , quando est ipsius pecuniæ magna copia ; & utrobique tamen seruatur hic & nunc valoris æqualitas ; adeoque valoris est maioris pecunia rarior , & minoris abundantior.

Cum autem res ita habeat, Monit.

perspicuum est cariorum
esse pecuniam cum est ra-
ra, & minus caram cum
est abundans. Atque ita
simul perspicuum est pecu-
niæ conuenire proprieta-
tem hanc, ut dixi, quæ est
mercium; adeoque condi-
tionem ipsam qua pecuniæ
reuera sint merces, quan-
quam id nominis non eis à
vulgo tribuatur. At non
ex nomine vel defectu no-
minis res pensanda est; sed
nomen à sapiente aptan-
dum est rei secundum ve-
ras eius conditiones. At-
que ita probaui iam, ut op-
tabatur, mercis conditio-
nem & rationem in rigore

Monit.

228 DE VSV LICITO
commutationis conuenire
pecuniæ ; ipsamque pecu-
niam ritu mercium , in eo-
dem rigore , vendi reuera
& emi ; atque eatenus ex
pecunia (etiam , si opus est,
empta & vendita) colligi
posse fructum ; & simul
duabus hisce responsioni-
bus , omnino satisfactum,
ut puto , est secundæ huic
difficultati.

64
1 3. Dif-
fic. erant
expres-
sius as-
signandi
casus li-
citi ad
fructum
ex pecu-
nia, &c.

Tertia difficultas fuit ,
quod ego debuerim expres-
sius assignare casus in par-
ticulari , quibus ex pecunia
licet fructum referre.

Ad istam respondeo i-
eam , ut ita propositam , fa-
uere omnino mihi : quate-
nus dum exigitur expressio
magis

magis in particulari affig- Monit.
nanda casuum, in quibus
ex pecunia fructus esse po-
test licitus: ¹ conceditur Hec dif-
fic. facit
iam dictis.
hoc ipso mihi id quod so-
lum opto; nempe casum
talem aliquem esse in quo
is fructus licitus est; proin-
deque (ut hinc omnino se-
quitur) non omnem ex pe-
cunia ducendum fructum
esse natura sua usurarium
adeoque illicitum.

Respondeo 2° mihi qui- u Resp. 2.
licitum est
in omni
casu fru-
ctum ex
pecunia
referre
quo licitū
est non
dare mu-
tuum.
dem esse visum satis quod
expressi, D. Thoma sic do-
cente, non semper homi-
nem teneri ad mutuum
(videlicet mutuum proprie
sumptum) exhibendum:
satis, inquam, id fuit. Cum

Maig. De usu. Lic. V

Monit.

230 DE VSV LICITO

x Casus
ille ex
tribuentis
egetate,
et pin-
guiori
fortuna
recipientis
aut è
contra,
et c. dig-
noscitur.

enim extra mutui huius
casum, usura locum non
habeat, secundum quod
usura dicit lucrum ex mu-
tuo vi mutui. Sequitur li-
cere ut fructus ex pecunia
referatur in omni casu par-
ticulari, quo licitum est
non dare mutuum; casum
vero istum * satis facile est,
ut quivis determinate ag-
noscat hinc ex tribuentis
egetate, hinc ex pinguiori
fortuna recipientis (aut
è contra) aliisque similibus
circumstantijs. Et ita satis-
factum est difficultati huic
tertiæ.

AVTOR LECTORI.

NON me latuit, 65
optime Lector,
quantus per ora pluri-
morum, tota civitate ru-
mor volitarit, ipso initio
quo Typographus differ-
tationem de quodam in
particulari Vsu Licito
pecuniæ (quam à me vix
obtinuerat precibus &
suis & amicorum) vul-
gavit. Statim namque ex

V ij

primo tituli vel aspectu,
vel auditu (sicut mihi est
ab amicis renuntiatum)
virorum alioqui doctrina
& pietate insignium ani-
mos invasit metus , nes-
cio quis , ne forte disser-
tatio hæc vitium vsuræ
turpissimum illud , ac to-
ti orbi tum Ecclesiastico,
tum Civili odiosum nite-
retur honestare , atque
illustre simulque inno-
cens reddere : Ac ideo
specie zeli pro justitia ,
quasi (contra vsuram , ita
contra dissertationem alij

se ad censuras accersendas, alij ad refutationes edendas comparabant. Non, inquam, id me latuit hætenus. Sed neque nunc latet libellos quosdam contra usuram de novo editos, aliunde ascitos, & iterum Tolosæ etiam cufos, opera & arte (ut par est credere) eorum qui dissertationi meæ adversantur, ut illos eatenus ei opponerent; nimirum (quod solum optant) abolendæ penitus alienis iis scriptis,

quam suis nondum tenta-
runt ; aut saltem , ut apud
vulgus passim jaçtaretur,
esse eam scriptis illis pror-
sus deletam.

*2 Occasio
scribendi,
ac debiti.*

Hac de causa ,^a & oc-
casionē hac in primis
oportuna , cum nempe
secundam Typographus
editionem apparat existi-
mavi pretium operæ fu-
turum non leue ; si horta-
tu præsertim Virorum il-
lustrium quorum hinc
pietati , & hinc dignitati
primariæ debitum istud
obsequiū mei negare ne-

que debui, neque potui;
lucem aliquam afferrem
iis, quæ præcipue (sicut ab
amicis audivi) difficulta-
tem habere aut abusibus
occasionem utcunque da-
re visa sunt adversarijs.
Id vero efficiam eo li-
bentius quo satisfactio
data iis difficultatibus ru-
morem illum antea di-
ctum consopiet, ut spe-
ro, saltem aliquatenus;
& insuper certus etiam
sum^b illa efficacius inde
confirmatum iri, quæ in
superioribus de contractu

*b Ex his
confirma-
buntur
dicta su-
perius, &c.*

*nulla
dein cepr
apparebit
abusionis
occafio.*

dixi commiffionis ; nec
non eadem opera often-
fum iri nullam in eis oc-
cafionem contineri abu-
fionum refpectu certe il-
lius , qui probe intellexe-
rit , & fincere voluerit
fervare conditiones præf-
criptas eius contractus.
Qualis enim in malum
effe poteft occafio abu-
tendi remedio, quod con-
tra mali vim institutum
eft ? Cæteroqui difficul-
tatum capita difponam
& folvam ordine fequen-
ti. Sic tamen folvam

(Deo favente) ut media
solvendi adhibeam non
alia , quam quæ jam in
superioribus exposui, dis-
posuique velut præoccu-
pans futuras earum , quin
& aliarum objectiones.

PRIMA DIFFICULTAS.

De dominio proprietatis à mutuante in mutuatarium vi actus mutuandi non translato ; simulque de fundamento debiti naturalis , quod est ad nihil sperandum ex mutuo vi mutui.

66

*c Obiici-
tur quasi
dominiu
propriet.
in mutuo
transfera-
tur ob 5
rationes.*

DISPLICUIT non paucis id quod ego pluries insinuavi , rei dominium , quod est proprietatis , in mutuo non transferri. Est enim , aiebant , id omnino falsum ; quia in primis eius oppositum docent communi consensu omnes ; ip-

feque D. Thomas, à me-
 citatus num. 22. Ac deinde,
 quia dominia hæc duo, quo-
 rum vnum est proprietatis,
 & alterum est vsus, voca-
 turque vtile, sunt insepara-
 bilia in rebus vsu consump-
 tibilibus; quatenus istarum
 vsus est, earundem com-
 sumptio; rem autem com-
 sumere, seu destruere non
 potest licite, nisi qui vere
 dominus eius est. Tertio,
 quia ratio cur ex mutuo vi-
 mutui non licet citra labem
 vsuræ, fructum recipere, ac
 ne quidem sperare (juxta
 illud Christi *Mutuum date
 nihil inde sperantes*, tota su-
 mitur ex eo quod minime
 licet fructum recipere, vel
 sperare

2 Diff.
cultas.

sperare è re non sua (quidni
enim è contra de re sua li-
ceat aliquid sperare ?) Vn-
de quia res non definit ali-
cui esse sua , nisi per transla-
tionem dominii proprietatis,
per quod erat illi sua: idcirco
censendum est in mutuo ui-
actus mutuandi translatum
esse proprietatis dominium.
Quarto etiam , quia non alia
de causa mutuatarius rem te-
netur suo periculo custodi-
re , ac etiam in integrum
restituere si pereat , nisi quia
si perit , perit ipsi utpote
domino. Quinto demum ex
his ita positis arguebant,
quod cum sententiæ hujus
meæ de usu licito pecuniæ
fundamentum à me statua-
tur

tur in hoc præcipue, quod i. Diffi-
cultas.
in mutuo translatio domini
minime fiat; consequens est
fundamentum à me statui
penitus falsum; adeoque fal-
sam esse meam illam sen-
tentiam.

Respondeo. i. Ad illud
quintum, ^d ut ipso initio d Resp.
supponi
falsum &
nihil per
eam effici.
scrupulum amoveam, qui
videri vtcunque posset obef-
se mihi ex hac falsa hypothe-
si. Et dico fundamentum
hujusmodi sententiæ nullo
modo poni à me in ea trans-
lati per mutuum domini
negatione; sed potius in ip-
sius negatione mutui; qua-
muis neque hæc vllatenus
ponatur loco fundamenti,
sed solum supponitur ut

x. Diffi-
cultas.

conditio ; quatenus nimirum , si ratio mutui quomodo intercederet in contractu , quem exposui num. 9, fateor ultro imo assero non fore eum ab usuræ labe immunem. Et addo sic. Cum in contractu illo , quem hætenus deffendi , & num. 9 exposui , nullus mutuo sit locus , consequenter siue in mutuo transferatur proprietatis dominium (sicut isti doctores volunt) siue non transferatur , (prout ego in contrarium videri possum ex dictis , & mox etiam dicendis , forte non immerito sustinere) nihil contra meam de Vsu Licito , &c. sententiam facit hæc

instantia.

1. Diffi-
cultas.

Respondeo 2. ad primum,
concessum quidem à me
semper, imo affirmatum,
fieri ui mutui, translatio-
nem dominii utilis; & so-
lūmodo negatum fieri trans-
lationem dominii propieta-
tis; nec unquam existima-
tum Autores, ipsumque D.
Thomam de isto velut ab-
solute, seu quoad vim eius
totam vere translato intelli-
gendos; sed solum de illo:
de isto autem non nisi ali-
quatenus quoad modum, ut
ex dicendis num. 68 sta-
tim agnoscetur.

e ad 1
distingui-
tur.

Respondeo 3 ad 2, f quo
volunt inseparabilia esse ista
dominia in rebus usu con-

f ad 2.
prob. do-
minia esse
separabi-
lia ex D.
Th. & In.
nec. 3.

i. Diff.
cultas.

sumptibilibus; & dico primo in contrarium, supponi hæc separabilia esse in usu pecuniæ (quam volunt esse usu consumptibilem) in primis à S. Thoma; ut retuli num. 3, dum ait, *Ita fit commissio pecuniæ quod non transeat Dominium, sed remaneat tota res commissa in dominio committentis*; habetque similia relatus num. 4; deinde ab Innoc. 3, ut exposui à num. 41. Ex his vero liquet pecuniæ dominium quod est proprietatis in committente remanere, dum in servum, aut ministrum, de quibus D. Thomas, aut in mercatorem de quo Innoc. transit utile dominium. § Di-

gitur ex
usu Mi.
norum per
Benefac. 8

co 2, in contrarium similiter
 esse, quod professi pauper-
 tatem religiosam nullum ha-
 bent proprietatis dominium
 in eas res, ut libros, vestes,
 poculenta ipsa & esculenta,
 &c. quorum usus ad con-
 sumptionem usque conces-
 sus est eis, cum jure sic lici-
 te vtendi, adeoque cum do-
 minio usus. Quod ipsum spe-
 cialiter Bonifacius 8, in bul-
 la quam ex eo refert sextam
 Vvadingus in annalibus Mi-
 norum tomo 2, luculenter
 asservit respectu eorundem
 Patrum dum ait, *Ecclesias,*
oratoria, domus, loca, libros,
utensilia, & alia qualibet
mobilia, & immobilia, quo-
rum usum licite habere nos-

246 DE VSV LICITO

1 Diffi-
cultas.

*cimini... in ius & proprieta-
tem Beati Petri, Apostolica
authoritate suscipimus in per-
petuum.*

Porro cum nominat *Quæ-
libet mobilia, libros & uten-
silia*; nominat hoc ipso quæ-
libet usu consumptibilia, ut
sunt vestes, item esculenta,
ut dicebam & poculenta
quorum usus licite habetur,
adeoque dominium usûs,
quod non est aliud quam ius
utendi sub beneplacito con-
cedentis; & quo secluso iu-
re, non esset usus licitus.

Ita igitur se res habet
quoad alterius ab altero do-
minio separabilitatē ex Boni-
facio 8: præter ipsum tamen
Bonifaciū sex alios recenset

in eandem rem Vvadingus ^{1. Diff.} ^{cultas.}
 tomo 3 sub ann. Christi 1322
 num. 58; videlicet Grego-
 rium 9, Innocentium 4,
 Alexandrum 4, Nicolaum
 3, Martium 4, Clementem
 5. Quamuis autem non me-
 lateat successisse Ioannem
 22, qui tot Pontificū decre-
 tales irritas esse voluit, ac
 de facto revocavit in extra-
 vagante sua *Ad conditorem*,
 quæ habetur in 6, titulo 14.
 de verb. signific. cap. 3, &
 quamuis insuper bene norim
 ortam inde non leuem apud
 Doctores materiam contro-
 versæ; istam ego tamen,
 cum non sit huius loci, fa-
 cile prætereo, solum in re
 proposita suffragium Ponti-

7 Diffi-
cultas.

248 DE VSV LICITO

ficiū quærens ; quale,
etiam post Ioannem 22, sup-
petit locupletissimum : nam
Vvadingus eodem Chr. an-
no 1322 num. 61 & sequen-
tibus, non solum S. Bona-
venturæ commemorat ratio-
nes & argumenta ; sed etiam
numerat refertque Pontifi-
ces novem omnino, qui
Bonifacij quidem, & Ni-
colai, &c. decretales reno-
vant verbis expressis. Isti
vero sunt Martinus 5, Euge-
nius 4, Calixtus 3, Nicolaus
5, Pius 2, Paulus 2, Alexan-
der 6, Iulius 2, Leo 10. Ex
his itaque sat constat in ipsis
etiam usu consumptibilibus
dominia hæc esse ab invi-
cem separabilia.

Ad rationem vero, quam
 afferri consuetudo est pro
 inseparabilitate dictorū do-
 miniorum in rebus usu con-
 sumptibilibus probanda, di-
 co eam non valere.^h Quan-
 tumvis enim is, qui rem usu
 consumptibilem concessam
 sibi ui mutui accipit vten-
 dam; accipiat hoc ipso ius
 eandem consumendi; prout
 nimirum vsus eius rei est
 eiusdem consumptio, & ea-
 tenus videatur simul acci-
 pere proprietatis dominium
 in ipsam; hoc est, ius trac-
 tandi eam, ut vere suam,
 & ut verus eius quoad pro-
 prietatem dominus; quate-
 nus rem alienæ proprietatis,
 seu non vere suam non po-

ⁱ Diffi-
 cultas.

68

^h domi-
 nium vti-
 le in usu
 consump-
 tibil. suffi-
 cit absque
 dominio
 proprie-
 tatis.

1. Diffi-
cultas.

test quis licite consumere; eo quod rem consumere, est eam destruere & efficere ut non sit ea res. Nihilominus ex natura rei, si quis bene attendat, quemadmodum in rebus non consumptibilibus usu, concessum ui mutui dominium utile facultatem tribuit vtendi in omnibus ad quæ se naturaliter extendit usus concessus; ita & in iis quæ usu consumuntur, dominium solum utile ui mutui concessum tribuit (aut nihil tribuit) plenum ius vtendi ad consumptionem vsque, prout scilicet non esset usus, nisi esset consumptio; adeoque non esset (contra hypothe-

sim) concessus vsus.

i Diffi-
cultas.

Et hinc i agnosces mo-
dum secundum quem num.
67, dicebam de proprietatis
dominio intelligi quoad mo-
dum in rebus usu consump-
tibilibus, id quod in eis est
soliis utilis dominii. Quia
ergo solum utile dominium
absque dominio propieta-
tis concessum sufficit ut
plenum ius prædictum tri-
buat consumendi; neque ad
hoc requiritur specialiter
proprietatis dominium; alio-
qui ut patet, futurum frus-
tra: sequitur non modo nul-
lam esse vim rationis, quæ
in rebus usu consumptibili-
bus, ex facultate, aut iure
consumendi, destruendi, &c.

i Domi-
nium vi-
le habet
in istis
modis do-
minii pro-
prietatis.

i. Diffi-
cultas.

Concessus vi mutui, ob-
dit proprietatis dominium
perinde, & æque conces-
sum vi mutui: sed etiam se-
quitur vim è contra sumi ex
eadem ratione ad efficaciter
probandum in mutuo con-
cedi solum usûs dominium,
utpote ad id verè sufficiens;
retineri vero dominium pro-
prietatis, eo vel maxime,
quod licet res quoad sui sub-
stantium consumatur; & ita
videatur subtrahi dominio
mutuantis: non tamen con-
sumitur (adeoque nec sub-
trahitur (quoad sui valorem
(ut postea insuper magis di-
cam num. 70) & ita quoad
eius vim totam retinet mu-
tuans totum, quod in ea
habuit,

habuit, proprietatis dominium. Ergo quod optabam, separabilia sunt ab invicem hæc duo dominia in ipsis rebus usu consumptibilibus, perinde atque in cæteris.

1 Difficultas.

69

Resp. 4 ad 3, ¹ fallacem esse, ut videri non immerito potest, rationem illam, quæ ad probandum non licere ex mutuo vi mutui aliquid expetere, vel sperare, sumitur ex dominii translatione: quod scilicet propter eam res mutuata desierit esse mutuantis: ut namque mutuantis præripiatur legitimus omnis titulus expetendi aut etiam sperandi aliquid supra sortem; dicitur ipsum ubi mutuavit, renunciassse

1 Non ideo nefas est ex mutuo lucrum sumere quod in mutuo dominium transfe-
ratur.

254 DE VSV LICITO

i Diffi-
cultas.

sua sponte dominio proprie-
tatis, quod prius in rem mu-
tuatam habebat; & ita deinceps minime esse suam:
vniversim autem è re non
sua fructum aliquem spera-
re sit natura sua illicitum.

Respondео, inquam, non
immerito videri posse ratio-
nem huiusmodi fallacem
esse. Nam in primis (ut
nunc omittam id quod iuxta
dicta numero 16, facile pos-
sum ad hominem sumere;
nempe quod in censu reddi-
tus constituti, similiterque
in censu locorum alicuius
montis, fructus licite reci-
pitur è re non sua) ex na-
tura rei nulla est in mutuo
necessitas dimittendi pro-

prietatis dominium, quando
conceditur vtile; seu facul-
tas vtendi re per vsum con-
sumptibili. Tum primo quia
ista dominia, ut iam osten-
sum est num. 68, natura sua
sunt separabilia in rebus ipso
usu consumptibilibus. Tum,
2º, quia concessa illa facul-
tas non habet hoc ex vi sui,
ut præripiat mutuanti pro-
prietatis dominium, quandiu
ille ipsum vult (ut non est
dubium, quin velit cum pos-
sit) retinere. Tum 3, quia
licet res mutuata, secun-
dum sui substantiam consu-
matur iure prædictæ facul-
tatis mutuatariorum datæ à mu-
tuante; non tamen valor
eius consumitur, prout iam

2 Diffi.
cultas.

insinuavi num. 68; sed manet semper, & ratione eius res ipsa mutuata manet mutuanti sua; sicut manet eidem suum quod habuit, & minime intendit abiicere proprietatis dominium in illam. Tum 4, quia mutuans, nisi rem suam donare velit, atque eatenus ipsam absolute facere non suam; non tenetur, imo non debet, præcise prout mutuatur, dominium suum abiicere; sicuti donando abiiceret. Non enim aliud video fore discrimen inter donationem & mutuacionem, nisi forte dicatur istud esse, quod is qui donat, renuntiet pro semper suo dominio, mutuans

autem renuntiet solum ad ^{1. Dis-} tempus, & isto elapso tem- ^{cultas.} pore resumat: quasi (quod per se absurdum est) proprietatis dominium subultimà mutuante cadat in mutuatarium, & mox ab isto quantumvis renitente, ac etiam (ut sæpe fit) negante debitum, recidat in illum. Tum 5, quia nemo vsquam existimavit eum qui nummos aureos v. g. mille mutuavit, pauperiorem esse factum eo præcise quod mutuaverit; quasi mutuando perinde atque donando sibi subtraxerit id quod prius habebat in eos mille nummos proprietatis dominium, vi cuius habebat eos ut suos:

1. Diffi-
cultas.

necesse autem foret fuisse illum eo mutuandi actu pauperiorem factum, si eo mutuandi actu amisisset vere, sicuti per actum donandi, dominium in illos mille nummos; quatenus hi, ut volunt, solo mutuandi actu sic absolute defierunt esse sui, respectu mutuantis; ut simul cæperint esse absolute sui, respectu mutuatarij.

70

n. *Isdem*
5 *ratio-*
nibus do-
minium
remanere
mutuan-
ti.

Cumⁿ itaque (ut ex his quinque capitibus concludam id quod respondeo) primo separabilia sint ab invicem duo dominia, proprietatis nimirum & usûs: & 2 sufficiat mutuatario dominium usûs, ut eo solo accepto habeat ius consu-

mendi rem sibi mutuata: i Diffi-
cultas.
 Ac 3, manente, ut semper
 manet, rei mutuatae, etsi
 consumptae, valore, ma-
 neat mutuanti res ipsa sem-
 per sua, saltem ratione va-
 loris; adeoque maneat eius
 in ipso dominium: & 4, mu-
 tuantis à donante discrimen
 esse debeat aliud, quam do-
 minii velut ambulatorii, hinc
 nempe ad certum tempus,
 hinc pro semper translati:
 & 5, mutuans non fiat pau-
 perior, sicut intelligitur fa-
 ctus is qui donavit, sequi-
 tur veram rationem cur ex
 mutuo non liceat aliquid
 ultra sortem recipere, pri-
 mo non debere necessario
 sumi ex translatione domi-

260 DE VSV LICITO

1 Diff.
culcas.

nii, quatenus nulla necessitas est, ut ea in mutuo fiat; nec 2, sumi eam necessario debere ex eo quod mutuans fructum illum reciperet ex re non sua, quatenus ex dictis constare sat potest rem illi manere semper suam, saltem quoad valorem; qui, re licet per usum actuale consumpta, manet semper in æstimatione prudentum.

71

o Manet
scilicet
moraliter.

Neque ° vero nova res est, ut proprietatis dominium (quo solo stante res est alicui vere, ac proprie, atque absolute sua; & quo è contra non stante res est absolute non sua) sicut non est, nisi quid morale, maneat perinde moraliter, ma-

nente etiam suo modo moraliter & in æstimatione prudentum re ipsa mutuata, quatenus eius quanquam realiter secundum substantiam consumptæ manet valor. Non, inquam, est id res nova quia saltem ^p nemo negabit, quin mutuanti maneat semper ius repetendi condicto tempore pecuniam, seu rem quamlibet à se mutuatam; non quidem repetendi eandem secundum substantiam, cum sit hoc impossibile facta iam eius consumptione, sed repetendi secundum valorem, siue in æquivalente: quamvis (ut num. 5, & alibi dixi) pecunia non sic usu

^r Difficultas.

^p Nam
[&] manet
 illi ius
 ad repetendum.

1 Diffi-
cultas.

¶ Et istud
ius est
quid ana-
logum do-
minio, &
vim ha-
bet can-
dem. Cur
ergo non
et nomē?

consumatur, quin post sui
usum relinquat loco sui, non
solum sibi æquivalens, ve-
rum etiam amplius valens,
ex quo sumi potest fructus,
juxta illud. D. Thomæ
num. 3 citati, *Sicut rei pro-
pria partum recipit, non tan-
quam numismatis ex numis-
mate immediate; sed partum
ipsarum rerum quæ per nu-
mismata sua sunt acquisita
iusta commutatione.* ¶ At si
manet revera ius istud, quod
est repetendi rem, &c. quæ
ratio est, ut non perinde ma-
neat proprietatis dominium
in rem, saltem secundum
valorem? Certe vero ius
istud est aliquid necessario
per se analogum dominio;

quidni ergo vocetur dominium? Aut num in hoc sola est quaestio de nomine; sicut in eo quod piaculum existimatur, si quis dicat esse partum numismatis ex numismate immediate; quamvis facile permittatur dici ac esse partum numismatis ex numismate mediate? Praesertim quia vi iuris illius res est, manetque mutuanti sua perinde ac vi dominii; alioqui dum eam repetit, repeteret non suam, sed rem mutuarii, quod est contra iustitiam.

Ac ne quis putet commentum esse meum id quod dixi rem titulo mutui concessam suam semper manere

264 DE VSV LICITO

2 Diff.
cultas.

mutuanti, & minime fieri mutuatarii: adeoque proprietatis dominium nec in istum transferri, nec ab illo dimitti: juvat authenticum & omni exceptione maius promere, huius rei testimonium. Sic itaque habetur digestorum lib. 50 titulo 16 de verborum signific. lege 213 cedere diem, circa finem. *Aes alienum* (glossa; id est, nummi quos debemus) est quod nos aliis debemus: *es suum* est, quod alij nobis debent. Quibus positis ita subsumo. Atqui nullus, ut puto, est, qui negaverit usquam deberi mutuanti à mutuatario *æs*; vel dicas, pecuniæ pondus, quod

quod iste ab illo accepit sub titulo mutui. Ergo istud æs vel istud pecuniæ pondus, licet mutuo iam traditum, est suum respectu mutuantis. Et quia non potest res vna & eadem, ac eodem tempore, esse sua respectu duorum : consequens est, ut illud æs, &c. non sit saltem nunc suum respectu mutuatarii, qui debet illud mutuanti, à quo accepit. Et quia nulli est proprietatis dominium erga rem, quæ non est sua, dum non est sua; consequens est, ut erga istud æs mutuatarius quandiu eius est debitor, minime habeat proprietatis dominium, sed mutuans, cui

Difficultas.

r. Diffi-
cultas.

æst est suum, utpote debi-
tum ipsi: per id enim erga
rem aliquam constat alicui
proprietas dominium, per
quod res est illi sua.

6

r. Ar-
guitur
contra do-
minijs trās-
ferendi
allatam
rationem
2

Præterea contra dominii
translationem illam, addo
rationem, cuius existimo
vim non facile posse ab ad-
versariis eludi. Certum est
usurarium fore contractum,
quo gregem suum dives ali-
quis villico traderet ea pa-
cti lege, ut non modo fru-
ctus ipse perciperet, sed
etiam capitale semper sibi
maneret saluum, absque eo
tamen quod præter merce-
dem operarum convenien-
tem, assignaret simul pre-
tium sufficiens pro redimen-

do periculo, quod esse potest ne capitale pereat. Contractum, inquam, huiusmodi fatentur omnes usurarium fore. At fatentur æque omnes, gregis dominiū semper manere penes divitem; cum saltem nemo, censeat gregem esse de numero rerum usu consumptibilem. Ergo eatenus necesse est ut fateantur pariter omnes, fructum quem iste dives refert ex eo grege, referri ex re, quæ eidem diviti est vere sua. Ergo ratio cur iste dives sit hic & nunc usurarius, non est quod fructum referat ex re non sua. Ergo à pari ratio cur mutuans pecuniam, & referens ex ea fructum sit

*Diffi-
cultas.*

usurarius, non est quod fru-
ctum referat ex re non sua,
quia perinde atque ille di-
ves, erit usurarius etsi fru-
ctum referat è re sua, & con-
sequenter, dicitur pecuniæ
mutuatae dominium sibi re-
tinere, adeoque non trans-
ferat.

72
*1. Affer-
tur ad ef-
fugium
distinctionis
sed resolu-
tur mo-
do argu-
menti ad.*

Dices, quamvis ista ratio
non sit vniversaliter ad usu-
ram constituendam necessa-
ria; sed esse possit usura sine
eâ, ut patet in exemplo gre-
gis, & similium: ubi tamen
illa reperitur, sufficit, ut
usuram se sola constituat;
quia non potest, non usura-
rium esse lucrum, quod ex
usu rei non suæ quis perci-
pit. Sed contra, quia licet

istud ultimum esset verum, 1. Diffi-
cultas.
 (de quo paulo post) nihilominus pro dominii translatione hac probanda, prave dicitur in mutuo transferri dominium eo quod fructus è re mutuata, est fructus è re non sua; quod non esset, si dominium traslatum non esset: prius enim translatio ipsa probanda fuerat velut mutuandi actum necessario consequens; ut ea probata constaret fructum ex re mutuata, esse fructum è re non sua, & eatenus usurarium; non autem è converso dicendum fuit, ut in objectione fit, fructum è re mutuata esse fructum vsurarium, utpote sumptum è re

Diffi-
cultas.

non sua ; ut inde constet in
mutuo transferri dominium.
Iste , inquam , ratiocinandi
modus est pravus , quia præ-
posterus & petens princi-
pium , supponit enim in an-
tecedente id quod in con-
clusionem ponit. Conclusio
namque est , dominium in
mutuo transferri , & in an-
tecedente ponitur fructum
ex usu rei non suæ sump-
tum , esse usurarium. At quis
non videt in eodem antece-
dente supponi translatio-
nem ipsam dominii factam
in mutuo ; quatenus non ni-
si per eam fieri potest ut res
mutuata incipiat esse non
sua respectu mutuantis.

Dixi paulo ante , licet

istud ultimum esset verum,
 quod quidem non immerito
 potest in dubium vocari. Si-
 quidem in censu redditus
 constituti, in censu loco-
 rum alicuius montis (ut
 Romæ fit passim) ducitur
 (si quis ut jam num. 69 mo-
 nui bene advertat) fructus è
 re non sua ; nimirum è fun-
 do à se prius posito. Et
 (quod amplius est, mihi-
 que, ut puto, licebit hac
 occasione, velut per digres-
 sionem commemorare) po-
 test ille, qui sic fructum è re
 non sua ducit, recuperare si-
 mul absque vsuræ vitio fun-
 dum ipsum seu capitale ;
 quatenus licite potest ex vi
 contractus de hoc initi fun-

1. Diffi-
cultas.

¹ Diffi-
cultas.

dum recipere si sibi reddatur
(juxta dicta num. 15) vel
potest censum illum ipsum,
utpotè, perpetuum, vende-
re, atque pro eo tantundem
recipere pecuniæ, quantum
dederat prius. v. g. si mille
nummos aureos prius dede-
rat, recipiet iterum mille:
unde quia, ut supponitur,
annuatim ex more pro red-
ditu recepit quinquaginta;
& eatenus mille intra annos
viginti; consequenter, ven-
ditione census post viginti
annos facta, recepit in sum-
ma omnino bis mille; hoc
est, recompensationem du-
plicem: & quidem recepit
legitime, ac sine usura
(adeoque potest licite possi-

dere absque obligatione ad restituendum.) Quin & haberet similiter absque usura triplicem recompensationem ; si non nisi post annos quadraginta venderet. Id vero in via mutui foret plane usurarium (uide num. 22.) est enim discrimen, quia contractus mutui non est ad negotiandum & proficiendum, sed ad nihil sperandum.

1. Difficultas.

Corollarium.

EX his porro clara res est) quam & opto præcipue notari) modos aliquos agendi honestos esse in genere negotiandi, qui-

73

Idem specie & quantitate lucrū ex pecunia uno agendi modo est licitū alio usurarium.

Diffi-
cultas.

274 DE VSV LICITO
bus absque vfura, & licite
potest cum fructu recipi ca-
pitale; quod aliis quibus-
dam agendi modis non lice-
ret; eo quod modi illi vfur-
am de se inferunt. Istud,
inquam, obsecro te, mi Le-
ctor, ut observes diligenter;
nam subinde merito poteris
mirari, si quem videris qui
deinceps; idest, re ista ipsa
debite perpensa mihi utcuñ-
que succenseat propter assi-
gnatum à me modum effu-
giendæ vfuræ, qui est ut ex
pecunia licitè referatur pri-
mo fructus, & mox capita-
le. Quisquis enim id mo-
leste feret, hoc ipso convin-
cetur odium habere (quod
revera mirum est) non ad-

versus vsuræ vitium ; cum ^{Diffi-} ibi nullum tale sit ; sed so-
^{cultas.} lummodo adversus commo-
dum , quod ibidem est , li-
cite ut dixi , referendi ex
pecunia & fructum & capi-
tale : quamvis commodum
istud ipsum sit natura sua
quid innocens , & licitum ,
sicuti patuit in iis quæ dixi
de censu redditus constituti,
& de censu locorum mon-
tis , eorumque venditione.
Si namque foret istud com-
modum natura sua malum
& vsurarium ; non posset
non tale esse in ea venditio-
ne dictorum censuum ; qua-
tenus naturam suam ubique
gerit , nec eam potest exue-
re. Necessitas igitur cuique

i. Diff.
cultas.

est, ut vel contra sententiam
omnium, vsunque ipsum
communem, negat licitam
esse venditionem, &c di-
ctorum censuum; vel fatea-
tur commodum illud refe-
rendi, &c esse innocens
de se, atque immune à labe
vsuræ. At cum sit ibi; hoc
est, in iis venditionis, &c
contractibus, ita innocens,
& ab vsuræ vitio prorsus im-
mune; erit perinde sic im-
mune in alio quodam con-
tractu, dummodo hic ex in-
trinsecis suis nihil habeat vel
inferat vsuræ. Atqui con-
tractus commissionis cum
assecurationis pretio, &c
est huiusmodi; ut & pro-
batum iam est abunde in
superioribus

superioribus, & hic proba-
 bitur vberius præsertim à
 num. 95, & iterum num. 99.
 Igitur ui commissionis cum
 assecurationis pretio, &c.
 potest ex pecunia commis-
 sa, &c. licite fructus duci,
 & capitale haberi certum;
 quamuis id ui contractus
 mutui sit illicitum & pror-
 sus vsurarium.

Vt vero nunc post hanc
 digressiunculam redeam ad
 caput; clare potest ex dictis
 num. 71, prout ad 3 respon-
 debam num. 69, non im-
 merito videri fallacem esse
 rationem illam 3 num. 66
 relata: quamuis idipsum
 constare magis poterit ex eo
 quod statim addo circa id

i Diffi-
cultas.

quod in eadem ratione 3 ha-
betur; *Quidni enim è contra
de re sua liceat aliquid sperare?*
Istud inquam, addo & dico
non esse bonam consequen-
tiam, si quis ita forte argumē-
tetur, antecedente ex modo
dictis dato non concessio. ^u

^u Non
propterea
non licet
sperare
de re non
sua, quod
semper li-
ceat spe-
rare de
sua.

Non licet mihi ex re non
mea fructum recipere. Igitur
vniversaliter ex re mea licet
mihi fructum recipere. Non
est, inquam, bona ista con-
sequentia sic vniversalis, &
in omni hypothesi; quia po-
test impedimentum aliquod
incidere quo posito fiat, ut
ex re mea, quamquam vere
& realiter mea, non liceat
mihi fructum repetere. Nam
si ego liberali voluntate ac

benefico mere gratuito
meum equum itineranti tra-
didi promittens expresse vel
tacite nolle me quicquam
ab eo expetere mercedis,
propter hoc beneficium :
certum est iam , seu posito
eo voluntatis actu liberali,
& promissione , &c. non
posse me , salva iustitia, fru-
ctum aliquem recipere pro
mercede ex meo equo ; etsi
revera sit ille meus , & ne-
mo neget manere penes me
semper id quod in equum
habui prius , proprietatis
dominium. Ergo quod res
maneat alicui vere sua per
verum proprietatis domi-
nium ; non ideo bene asse-
ritur , vel infertur vniversa-

280 DE VSV LICITO
liter posse licite ex ea fructum sumi.

1 Difficultas.

2 Ratio
cur ex
mutuo nō
liceat fructum re-
ferre.

Atque, * ut hoc ipsum applicem ad rem meam, ab equo scilicet aut alio simili gratis, ut dixi, commodato, ad pecuniam, aut rem aliam quam libet mutuata: Simulque ostendam rationem veram cur ex mutuo minime liceat fructum referre, sumi optime posse aliunde, quam siue ex dominii translatione, siue quod eo translato fructus ille referretur ex re non sua, sic dico. Actus mutuandi est natura sua liberalis & gratuitus ex doctrina D. Thomæ, tum num. 24, tum præsertim num. 52 citati, & omnium

fensu. Is ergo qui titulo mutui sponte rem suam alteri tradit vtendam; ni sibi repugnet, simulque ipsi naturæ mutui, tradit rem illam suam liberaliter, & vtendam gratis; adeoque sine vlla spe mercedis ex eo beneficio percipiendæ; imo sic tradens tacita saltem, si non etiam expressa promissione testatur nihil se mercedis velle inde percipere. Atqui stante ea voluntate liberali, positaque, ad ampliorem eius firmitatem, dicta promissione, seclusisque omnibus aliis, manet mutuans naturæ iure obstrictus ad nihil expetendum, vel solum sperandum ex beneficio mu-

i Diff.
cultas.

1 Diff.
cultras.

tui à se præstito. Igitur ad eam obligationem in mutuante probandam, non est necesse recurrere ad illam abdicationem dominii (de qua supra) quæ faciat primo ut res mutuata, non sit mutuantis sua; & 2 ut fructus ex ea supra sortem ductus, eo ipso sit è re non sua, & consequenter eidem illicitus. Cum ergo dicunt adversarii, *Quidni enim è contra de re sua liceat aliquid sperare?* Non aduerterunt (ut par est credere) ad rationem, quam attuli, quæ revera per se solam, ac seclusis alijs quibuscunque impedit hic & nunc ne quid liceat sperare de re sua. Estque ra-

tio hæc sic intrinseca natura mutui, ut obligationem importet se sola naturalem omnimodam abstinendi ab omni mercede aut fructu supra sortem; quemadmodum natura voti se sola invehit obligationem reddendi quod votum est: & sicut non esset votum, obligatione hac seclusa; ita nec mutuum.

Præterea tamen rationem hanc assignatam à me veram esse facile agnosces mi Lector, si prout opto, attendas accuratius alteram, quæ sola superest, falsam esse, licet communius existimetur vera. Nimirum sententia, ut animadverto;

v. Diffi-
cultas.

plurimorum est, rationem
cur minime liceat ex mutuo
vi mutui aliquid recipere
ultra fortem, esse quia, ut
ipsi putant, per se ac natura
sua malum est, recompensationem ex eadem re duplicem recipere vel habere, videlicet fructus capitalis, & insuper capitale ipsum. At vero istud non esse per se ac natura sua malum agnitum est, ut puto evidenter num. 73, ibi enim constitit, facile ac sæpius accidere ut eiusdem rei liceat non solum duplicem, verum etiam triplicem & quadruplicem, &c. recompensationem, hoc est fructus ipsum capitale bis terque superantes

ipsumque insuper capitale.
 At quidquid aliqua occasio-
 ne licitum est , certissime
 non est ex natura sua ma-
 lum ; alioqui necesse foret
 ut ea occasione innatam il-
 lam deponeret malitiam :
 hanc autem si deponeret ,
 evidenter naturam quoque
 suam deponeret , seu muta-
 ret ; id est , desineret esse id
 quod est , inciperetque esse
 aliud quid. *Istud vero est im-*
possibile ex dictis loco suo in
Philos. Entis , de veritate
cujusque rei, trascendentali.
 Ergo , &c.

Circa id vero quod dice-
 bam duplicem , triplicem-
 que , &c. recompensatio-
 nem esse quandoque licitam

1. Diffi-
cultas.

286 DE VSU LICITO
ex eadem re ; adeoque non
esse id per se malum : nolim
ut putet quis esse me vllate-
nus contrarium D. Thomæ,
qui (ut numero 22 obiice-
batur) ex eo tanquam ab-
surdo & falso & injusto dam-
nat id omne quod vi mutui
accipitur supra sortem. Res-
pondeo enim, id esse revera
injustum, &c. in contractu
mutui, prout infert D. Th.
propter huius contractus ra-
tionem specialem : sed idip-
sum tamen in aliis contracti-
bus ob specialem eorum ra-
tionem licitum esse posse
non negavit D. Th. & revera
id ita licitum esse posse res
est ex dictis manifesta.

Dicent forte. y Ergo si

mutuans vellet mutuando non promittere tacite vel expresse, ut dixi; & simul non haberet animum liberalem ad concedendam rem suam, gratis vtendam; posset præstare mutuum ex quo liceret ei referre aliquid supra sortem; liceret, inquit, id illi ea hypothesi, quatenus ea hypothesi non se obligaret. At si sic esset; consequenter non ex natura mutui, sed ex voluntate mutuantis penderet quod non liceat ex mutuo fructum referre. Ergo (ut hinc præterea sequitur) quod fructus ex mutuo sit usurarius, vel non sit, penderet à mutuantis arbitrio. Quod repugnat

i Difficultas.

75
y Obiic. quod ita dicendo id penderet à voluntate mutuantis.

1 Diffi-
cultas.

sensui omnium. Igitur ad al-
tiorē causam aliam est re-
currendum, quæ mutuan-
tem obliget ex natura rei ad
nihil ex mutuo sperandum;
vel etiam ad rem suam tra-
dendam sub lege usus gra-
tuiti.

2 Resp. id
esse falsū,
sicut in
voti obli-
gatione.

Sed 2 Respondeo primam
consequentiam repugnare
in terminis clare, quemad-
modum repugnat ista ei si-
milis de voto, quod cœpi
commemorare: si nimirum
quis posito hoc anteceden-
te, obligatio voti provenit
ex actu liberali, quo vovens
promittit Deo, se quippiam
facturum in eius gloriam;
concluderet, sic, ergo si vo-
vens vellet vovendo non
promittere

promittere tacite vel expresse, ac simul animum haberet ad non se obligandum, &c. posset ea hypothesi facere votum, quo non teneatur Deo reddere id quod vovisset: utque eatenus non ex natura voti, sed ex voventis arbitrio pēderet quod ipse vovens facto voto reddere teneatur vel non teneatur; & quod infractio voti sacrilega sit vel non sacrilega. Est, inquam, ea consequentia, &c. similis isti; & pari modo implicantiam importat suis terminis.

Ratio^a autem cur ista sic implicet, est quia votum ex propria intrinseca natura sua est promissio facta Deo, &

i. Difficultas.

a Expeditur mensura & votum ad praepositum comparatio.

r Diffi.
cultas.

290 DE VSV LICITO

quidem, ut dixi, liberalis, &c. Promissio vero si est promissio infert jure naturali debitum præstandi id quod promissum est, & modo quo promissum: adeoque implicat in terminis qui supponit esse votum quod non obliget. At simili modo mutuum ex propria mutui natura dicit mutuantis animum liberalem & voluntatem tradendi rem suam vten- dam gratis (eo vel maximè, quo ex D. Thomæ doctrina, supra num. 29, *dare mutuum non semper tenetur homo, &c.*) & cum dico *voluntatem*, intelligo voluntatem efficacem, nam inefficax in moralibus non censetur vo-

luntas, sed ad summum vel-
leitas: voluntas autem vera
efficax in proposito casu,
vel se sola, prout vere est
efficax, importat certitudi-
nem & vim tacitæ promif-
sionis, vel etiam adjungit si-
bi promissionem expressam.
Promissio vero sive hæc, si-
ve illa, præsertim acceptata
(prout scilicet à mutuata-
rio tacite vel expresse accep-
tatur) debitum in promit-
tente importat iure naturali,
præstandi fideliter id quod
promisit & modo quo pro-
misit. Nempe in mutuante
importat jure, ut dixi, na-
turali debitum nihil speran-
di ex mutuo. ^b Pender qui-
dem à voventis voluntate

^b Quo-
modo m-
tui & vo-
ti vis p-

1. Diffi-
cultas.

deat &
non pen-
deat à vo-
luntate?

quod votum faciat vel non faciat; sed facto voto, non ab eius voluntate jam ulterius pendet, quod ipse sit ad reddendum obligatus vel non. Et similiter à mutuantis voluntate pendet quod rem suam tradat vtendam gratis; sed posita ea voluntate, ac præsertim acceptata, non amplius à voluntate pendet, quod inde aliquid sperare liceat vel non liceat. Ergo, quia sic habemus ex propria præcisa natura tum ipsius mutui, tum actus mutuandi, naturale debitum ad nihil sperandum ex mutuo; superflua est, & nullo modo requisita ad hoc debitum fundandum conditio illa seu

suppositio translata, ut dicitur, in mutuo dominii; quasi semper & omni hypothesi liceat è conuerso de re sua sperare aliquid. Et sic patet solutio tertiæ rationis pro 1 difficultate.

Hæc porro, quæ in ea solvenda ratione sic deduxi, proderunt, ut puto, non minime, ut intelligatur non prorsus immerito dicta à me fuisse ea quæ in superioribus dixi (etsi non multum ea curem, nec magnam in eis vim faciam; cum sit non tam de re quam de nomine quaestio) hinc circa dominium in mutuo non translatum, hinc circa fundamentum debiti, quod est nihil sperandi

1 Difficultas,

c Ad quid procedentia profint?

x Diff.
cultas.

ex mutuo : adde & vel maxime id quod ad 5 rationem dicebam num. 66, videlicet non obesse mihi vel prodesse ad Commissionis contractum, quem hactenus defendi ; siue dominium in mutuo transferatur, siue non transferatur, eo quod in eo commissionis contractu nullus (ut sæpe contestatus sum) locus mutuo est.

à Quo tñ
in lo mu-
tuatarius
tenetur
suo peri-
culo ser-
vare ac
reddere
id quod
mutuo ac-
cepit ?

Respondeo.^d 5 ad 4 sicut mutuans vi solius efficacis liberalis voluntatis, addita etiam promissione, & absque dimissione domini tenetur nihil sperare ex mutuo supra sortem : ita mutuarius absque domini acquisitione, vi solius fidelitatis,

quam expresse vel tacite
(nisi summe sit ingratus)
promittit; poterit sufficien-
ter ex iustitia obstringi ad
rem titulo mutui accep-
tam tum custodiendam suo
periculo, tum restituendam
integre tempore condicto,
etiam si illa perierit absque
sua culpa: quod non ita est
in rebus acceptis titulo con-
ductionis, propter datum
conductionis pretium.

2. Diffi.
cultas.

SECUNDA DIFFICULTAS.

*De mutuo & commodato in-
discriminatim usurpatis ad-
res tum usu consumptibi-
les, tum non consumptibi-
les usu: & de Christi ver-
bis mutuum date, &c.*

76

e. Occasio
obicien-
di.

Displicuit^e etiam haud
mediocriter, quod
ego, praesertim à num. 47,
volens probare, verba illa
Christi Luc. 6 *mutuum da-
te, nihil inde sperantes si-
mul quoad vtranque partem
sumpta, & intellecta seu de*

pecunia , seu de aliis usu
 consumptibilibus , non ma-
 gis importare vim præcepti,
 quam intellecta de non con-
 sumptibilibus; eo quod si di-
 xisset Christus , mutuam ,
 v. g. date vineam ad colli-
 gendos fructus , nihil inde
 sperantes , & similia , con-
 suluisset non vero præcepis-
 set , ut est omnium sensus :
 pari modo non censendus
 esset præcipere , etiam si
 dixisset mutuam date pecu-
 niam. ^f Arguebant enim è
 contra ; verba illa Christi
 merito intelligenda esse so-
 lum de pecunia , & aliis usu
 consumptibilibus : primo
 quia hæc tantum dicuntur
 mutuari : Atque adeo non

2. Diffi-
 cultas.

f Tripli-
 ci ratione
 firmatur
 objectio.

2. Diffi-
cultas.

posse ea verba intelligi de vinea, de agro, de domo, de bove, &c. quia hæc utpote non usu consumptibilia, dicuntur ad discrimen (usu loquendi apud omnes receptissimo) non certe mutuari, sed commodari: secundo quia harum rerum quæ commodantur, dominium proprietatis manet semper penes commodantem, non sic vero manet pecuniæ mutuatæ dominium penes mutuantem: unde cum locari possint ea quæ non consumuntur usu, propterea merito Christus, dum non censetur voluisse prohibere locationem eorum, quæ locari

possunt, minime intelligendus est iussisse, commodate bovem, domum, &c. nihil inde sperantes: sed solum intelligendus est iussisse, *mutuam date pecuniam*, quæ locari non potest, eo quod usu consumitur; & cujus ob id ipsum non manet in mutuante dominium. Tertio quia cum, ut aiebant, non aliter ego probaverim verba illa Christi de pecunia & similibus esse solum ad consilium, non vero ad præceptum; quam per eas ambiguitates, quibus nomina hæc duo *mutuum*, & *commodatum* eorumque proprietates confudi: sequitur à me nihil quoad hoc fuisse

a Diffi-
cultas.

se probatum ; & ita superesse vt in eis Christi verbis revera præceptum contineatur.

77

g Resp.
ad 1 ra-
tionē, &
in contra-
rium af-
fertur
scriptura.

Resp. ad 1 g haud equidem latuisse me quod apud autores passim distinctio illa sit in usu , quæ hic obiicitur inter voces *mutuum* & *commodatum*, & similes, ut mutuare, commodare, &c. sed non existimasse necessitatem absolutam esse ut in rigore distinctioni illi me astringerem, tum quia in hoc (ut & in alio de quo dicebam num. 75 sub literula) est quæstio nonnulla de nomine, vt videri potest, potius quam de re: tum quia in scriptura sacra (ex qua potissimum

potissimum in rebus istis
modos loquendi sumere de-
cet) usurpantur indiscrimi-
natim hæ voces absque tali
distinctione. Vt enim in
hanc rem loca promam ali-
qua , sic habetur expresse
Deuteron. 15, *nolens ei quod
postulat mutuum commodare:*
vbi clare *mutuum* ipsum di-
citur *commodatum*, adeoque
hæ voces indiscriminatim
usurpantur, altera pro altera,
velut synonymæ. Exodi
22, *qui à proximo suo quip-
piam horum (nempe asinum,
bovem, ovem, & omne
jumentum, quæ paulo ante
commemoraverat) mutuo
postulaverit ; vbi mutuum di-
citur de rebus non usu con-*

sumptibilibus, oue, bove,
&c. mihi vero fas est cum
scriptura sacra loqui, ut &
sentire. Deuteronom. 23,
fratri autem tuo absque usura
id quo indiget (nimirum
pecuniam, fruges & quam-
libet aliam rem, ut imme-
diate ante dixit) *commoda-*
bis; vbi denuo de rebus usu
consumptibilibus, ipsaque
pecunia dicitur *commoda-*
tum. Et Lucæ II. *Amice*
commoda mihi tres panes;
vbi cum certum sit panes de
genere esse rerum usu con-
sumptibilium, de his tamen
dicitur *commodare*. Quid er-
go nunc vetat, ne post scrip-
turam sacram, ego explicans
verba Christi *mutuum date*,

&c. mutui vocem ego tribuam, & agro & domui & vineæ ac similibus; ut meum inde argumentum conficiam ad propositum? & in quaestione, quæ, ut dicebam, tota fere de nomine est, quid juvat hominem laceſcere, qui in iis vſurpandis nominibus cohæret, conſentitque modo loquendi ſcripturæ ſacræ: præſertim cum ipſum Chriſti verbum quod eſt *mutuum date*, poſſit quantum de ſe eſt, non minus, quam alia ſimilia relata (niſi obſtet autoritas aliqua infallibilis, qualem circa hoc nondum vidi ullam, ad res etiam uſu non conſumptibiles, ut & ad pe-

3 Diſſi-
cultas.

3. Diff.
cultas.

78

h Resp. ad
2^a rat.
Quid
Christus
intende-
re dicens
mutuum
date?

cuniam, &c. referri, prout
ex dicendis ad 2^a intellige-
tur, ut puto multo magis.

Resp. ad 2^h verba ista
Christi *mutuum date nihil
inde sperantes*, à me sic ex-
tensa fuisse ad ea quorum
censetur manere dominium,
perinde atque ad ea, quo-
rum censetur transferri, quia
præter dicta superius de non
translato per mutuum do-
minio, haud quaquam exi-
stimavi (nec putavi debere
ab aliis existimari) Christum
dominum in eo Christianæ
tum charitatis, tū liberalita-
tis & misericordiæ insinuan-
do & commendando con-
silio fuisse præcipue sollici-
tum; ut quantum ad fratrem

v. g. indigentem spectat, procuraret ei ex me translationem dominii proprietatis in rem, quæ illi futura est utilis: & non potius procuraret gratuitam liberalem eiusdem rei concessionem ad liberum usum, siue illa foret in genere pecuniæ, siue in equo, & bove, aut in agro, & vinea, &c. Aut, quod ad me spectat, beneficentiam doceret, & suaderet provt colendam à me translatione dominii potius, quam ipsius rei concessione gratuita. Nunquid de bobus cura est Deo? Et à pari nunquid in suadenda virtute beneficentiæ, cura Deo est ut id præcipue suadeat quod

3 Diff.
cultas.

minus, quin & minime pertinet hinc ad sublevandam fratris indigentiam, hinc ad laudem virtutis? Quis vero dubitet, quin ad beneficentiae laudem spectet gratuita & liberalis à me instituta in proximum translatio commodi omnis, quod alioqui poteram ego è re mea libere captare; potius quam translatio domini, quod mihi in eam est? Nam non minor ex me, cæteris paribus, beneficentia est, concesso gratis equo meo ad iter agendum, aut boue meo ad arandum, &c. in quibus dominium non dimitto; quam concessa pecunia, cujus dicor dimittere proprietatis

dominium, ex quo præcise ^{3. Diffi-} spectato nulla mihi est utili-
 tas, nullum commodum, ut ^{cultas.} eius dimissio in concessione
 pecuniæ, putetur esse mihi
 magis ad virtutem; quã non
 dimissio in equo aut bove,
 &c. concedendis. Et aliun-
 de proximo egenti haud du-
 bie prodest multo magis
 translatum cōmodum, trans-
 lata utilitas, &c. quæ sunt
 ex equo, bove, pecunia,
 &c. quam translatum pro-
 prietatis dominium: imo
 istius præcise translatio inu-
 tilis illi penitus est; quia si-
 cut ex equo, & bove, &c.
 totam, quæ ex illis est, uti-
 litatem captat absque do-
 minio proprietatis cum solo

3 Diffi.
cultas.

usus dominio, ita & capta-
bit ex pecunia (ut dictum
est à num. 67) liberaliter
ad vtendum concessa cum
pleno vtendi iure : quatenus
translatum proprietatis do-
minium nullius per se solum
subsidiū est. Dimissio itaque
dominii huius neque virtu-
tis augeret meritum in mu-
tuante, neque sublevandæ
in mutuatorio indigentia
ferviret.

79
i Christus
minime
restrinxit
illud mu-
tuum ad
sola usu
consumpt.

Christus i ergo (ut ex his
concludam) qui suo confi-
lio in his verbis *mutuum da-
te*, &c. id sine dubio præ-
cipue attendit, quod hinc
præcipuum est in virtute be-
neficentia, quam docet;
hinc utilius proximo; cen-

sendus est (ut mihi quidem ^{3 Diffi-} videtur certissimum) intel-
 cultas.
 lexisse *mutuum* illud non
 modo prout restringitur ad
 ea, quæ usu consumuntur
 gratis & liberaliter ex moti-
 vo charitatis, atque miseri-
 cordiæ concedenda; sed pe-
 rinde prout extenditur in
 ratione beneficentiæ ad ea
 etiam ita concedenda quæ
 supersunt post usum. Nec
 ideo tamen (ut illi timent)
 censendus erit prohibere lo-
 cationem eorum, quæ lo-
 cari possunt; sed solum cen-
 sendus est per modum con-
 filii suadere eorundem sine
 locatione concessionem li-
 beralem ad usum gratuitum;
 sicuti solummodo per viam

consilii suadet quoad pecuniam sive sumptam absolute, sive sumptam quoad illos eius usus, secundum quos locari ea potest, ut magis intelligetur ex dicendis à num. 81.

Idipsum porro clarius intelligitur si sensus eorum verborum Christi attentius perpendatur. Est vero iste ut puto sensus germanus, quasi diceret Christus docens charitatis puræ virtutem in beneficiis liberaliter præstandis proximo, rem vestram quamcunque & qualemcunque sic liberaliter tribuite vtendam, ut omnino gratis vtendam tribuatis, adeoque nullam inde

postuletis ac nequidem spe-
retis retributionem ultra, seu
præter eandem ipsam rem
quam sic vtendam tribueri-
tis. Id enim, ut puto, for-
malissime idem est ac, *mu-
tuum date nihil inde speran-
tes*. Nimirum sumendo *mu-
tuum* in ea latitudine qua
juxta scripturæ phrasim ex
dictis amplectitur simul ip-
sum *Commodatum*.

3 Diffi-
cultas.

80

Resp. ad 3, hoc est ad con-
sequentiam, & dico eam
esse negandam. ¹ Primo quia
supponit falsum, nempe sup-
ponit non fuisse à me pro-
batum id quod proposue-
ram; nisi per eas quas vo-
cant *amphibologias*; quasi
amphibologiae sint proprii

¹ Ad 3
rat. resp.
falsum in
ea suppo-
ni.

3 Diffi-
cultas

loquendi modi sumpti ex scriptura sacra. Quod autem hac ex parte falsum ea consequentia supponat : pater, quia neque defuit ad hoc mihi autoritas D. Thomæ; neque defuerunt rationes aliæ, quibus ad instantiam à num. 45, probavi Christi verba illa quoad primam partem solam, quæ est *mutuum date*, non continere nisi consilium; quamvis quoad posteriorem, quæ est *nihil inde sperantes* contineant præceptum. Et addo^m negandam secundo esse eandem consequentiam, quia id ipsum propositum hac etiam ratione quam hactenus defendi, probatum abunde foret,

m Et quia
Christi
verbum
mutuum
date, &c.
potest ac
debet ex
eius men-
te sic ex-
sandi.

foret, quamvis ea fuisset ² Diff-
sola; jam enim ex dictis cultas.
constat sufficienter verbum
Christi, quod est, *mutuum*
date, posse optime iuxta
phrasim scripturæ num. 77,
expositam (nisi obftet au-
toritas, ut ibi dicebam, ali-
qua infallibilis, qualem cir-
ca hoc nondum ego vidi ul-
lam) extendi ad ea quæ usu
non consumuntur, perinde
atque ad pecuniam, &c.
Imo sic extendi debere sat
constat ex dictis num. 78,
de sensu & motivo Christi,
quod est docere ac suadere
beneficiæ, charitatis, &
misericordiæ virtutes erga
proximum, & in bonum
proximi: quod quidem mo-

314 DE VSV LICITO

2. Diffi-
cultas.n Et hoc
facile of-
fenditur
ex casu
proposito
bovis, &c

tivum, sicuti beneficentia ipsa non minorem, seu non minoris momenti materiam habet in his, quæ post usum supersunt, quam in his, quæ usu ipso consumuntur. ⁿ Præsertim, quia ex natura rei, omniumque judicio prudentum, casu quo proximus indigeat bove meo ad arandum, quo ego nunc ex hypothesis non egeo: non minus ex charitate habeo debitum concedendi gratis illi bovem, quam concedendi gratis pecuniam, qua sibi ille bovem alium locatione aut emptione comparet. Quis enim oppositum censeat esse potius verum? Ergo si ex verbo Christi, *mutuum*

date, velut continente re-
vera præcepti vim rigidio-
ris, est mihi debitum, quo
in conscientia tenear mu-
tuare pecuniam indigenti ad
bovem, vt dixi, comparan-
dum, est etiam æque debi-
tum *immediate commodan-*
di ei (absque circuitu am-
phibologico illo) bovem
meum: & è contra, si de-
bitum non est, nec præcep-
tum quoad bovem imme-
diate; non est etiam quod
pecuniam (quod quidem est
evidens, mihi saltem) & sic
de alijs. Ergo non per am-
phibologias ego, ut aiebant,
sed optimo ratiocinio proba-
veram Christi verba illa non

2. Diffi-
cultas.

o Hæc diffi-
cultas ni-
hil facit
ad propo-
sitū quid-
quid sit
de mutuo
& com-
modato.

continere præceptum quoad pecuniam, cum ex omnium sensu non contineant quoad bovem. Igitur secunda hæc difficultas carvit rationabili fundamento. ° Imo (quod non abs re sæpius commemoro) quamvis forte haberet illa maxime rationabile fundamentum ; nihil tamen propterea efficeret adversus contractum, quem defendo velut licitum in usu pecuniæ, quatenus ea non nisi de mutui & commodati conditionibus instituitur, cum ego mutui (& perinde commodati) rationem, ut semper dixi, penitus arceam ab eo contractu qui non mu-

tui vel commodati est, sed ³ Diff.
commissionis. ^{cultas;}

TERTIA DIFFICULTAS.

De comparatione pecuniæ simpliciter, cum ea quæ vel conceditur ad ostentationem, vel ponitur loco pignoris.

81

DIxerunt p aliqui non ^{p Occasione huius ob-}
bene quadrare com- ^{ject.}
parationem (à me institu-
tam num. 20) eius quod
est, pecuniæ ad ostentatio-
nem, aut ad ponendum loco
pignoris traditæ vsum licite

D d iij

3 Diffi-
cultas.

¶ *Eius-
que ratio.*

posse vendi (quod est D. Thomæ ibi citati) et eius quod est fructum simpliciter ex pecunia referre. Difficultatis ⁹ autem circa eam comparisonem ratio fuit ex eo quod pecunia , quæ traditur ad ostentationem , aut ad ponendum loco pignoris , non consumitur eo usu , sed perstat integra quoad substantiam , & manet eatenus sub dominio tradentis ; atque ut sic ab eo est locata , non vero mutuata , prout ego videor ibi sumpsisse : quamvis autem non liceat rei mutuatae usum vendere ; vendere tamen licet usum locatae . Ergo est eatenus in proposito disparitas ; & mea

minime idonea est conse- 3 Diffi-
cultas.
quentia vi eius comparatio-
nis ducta ab ista pecunia ad
illam.

Resp. 1.^r putant isti, ut r Resilli-
tur quia
falsum
tribuit
mihi sen-
sum.
reor, pecuniam simpliciter
ex qua ego fructum referri
posse dico, tradi à me gratis
& mutuo, esseque mihi de-
bitum sic tradendi: cum ta-
men is qui pecuniam loco
pignoris ponendam, aut ad
ostentationem concedit,
non teneatur concedere ti-
tulo mutui, neque de facto
tradat gratis. Verum (ut hoc
pace dicam) aberrant illi
quoad primum toto cœlo à
mea mente: neque enim in-
tentio mihi fuit unquam, ut
vel pecuniam gratis & mu-

3 Diffi-
cultas.

• *Compa-
rationis
mea ve-
rus sen-
sus.*

tuo traditam comparem cum illis alijs ; vel proposuerim licitum esse ut ex pecunia mutuata fructus referatur, sed institi semper in contrarium. • Imo vero solum volui (estque in hoc optima comparatio , & omnimoda paritas) ut quemadmodum ex pecunia , quæ ad ostentationem , aut ad ponendum loco pignoris tradita est ; ac simul (quod licet non expresserit , intellexisse tamen censendus est D. Thomas) non gratis vel mutuo data, licitus est fructus ; ita licitus quoque sit , dum est ex pecunia (juxta ipsius D. Thomæ doctrinam) commissa, prout ego dicebam ad nego-

tiandum in meam vtilita-
 tem : quia perinde tunc da-
 ta est à me pecunia tum non
 gratis , tum absque ratione
 vlla mutui. Ergo quoad hæc
 nullum est huius 3 difficul-
 tatis fundamentum ratio-
 nabile.

82

Resp. 2, ut aliquid hac
 etiam occasione de non
 translato per mutuum domi-
 nio breviter addam iis , quæ
 fufius dixi ad 1 diffic. in pri-
 mis pecunia ipsa mutuata
 non minus quoad sui sub-
 stantiam physice in usu &
 post vsum durat in manu ali-
 cuius ; quam ea dureret , quæ
 concessa dicitur ad ostenta-
 tionem , aut ad ponendum
 loco pignoris. Deinde pe-

Eiusdē
 compara-
 tionis vis
 contra do-
 minium
 in mutuo
 translatō.

cunia ista, nimirum ita concessa, non minus (modo nempe suo morali) consumitur ipso usu concedendi; quatenus per eum usum non minus ponitur extra potestatem concedentis, pro eo toto tempore, pro quo conceditur; quam consumatur usu mutuandi pecunia mutuata; quatenus ipsa non magis ponitur extra potestatem mutuantis pro eo tempore, pro quo mutuata est. Ergo (quod hinc sequitur) concedens ille pariter atque iste mutuans, dicendus esset amittere proprietatis dominium, si valeret ea ratio, quæ est dominii propter pecuniam ipso usu, etsi non phy-

fice, moraliter tamen, con- 3 Diffi-
cultas.
sumptam amissi atque trans-

lati: & ita vel neuter posset
vsum suæ pecuniæ vendere;
vel perinde posset vterque,
si non alia impediret ratio.

Quod quidem addo, non
quod velim à mutuante pos-
se vendi pecuniæ mutuatæ
vsum; absit: sed quia ne id
mutuanti liceat, obstat spe-
cialis ratio, quam exposui
num. 73 & 74. Vnde vlte-
rius infero, quod si specialis
ista ratio secluderetur, non
esset vlla disparitas; & vale-
ret comparatio etiam in sen-
su, quem impugnant adver-
sarij, & falso putant esse
nunc meum. Quia ergo in
primis res omnino certa est

Diff
cultas.

non posse licite vendi usum pecuniæ mutuatae; sicuti ex opposito certum est posse vendi usum concessæ ad ostentationem, &c. ac deinde quia nemo est qui putet istius ita concessæ dominium dimitti à concedente: dicendum est primo non magis à mutuante dimitti dominium, quam ab isto ita concedente dimittatur: secundo dicendum est, etiam si à mutuante dimitteretur dominium non inde tamen, sed ob rationem à me expositam specialem illam, fieri ut mutuanti nullatenus liceat usum rei mutuatae vendere. Atque ita non modo satisfactum est difficultati huic

huic 3, eiusque rationi; sed etiam ex ea non nihil derivatum in meum commodum.

4. Difficultas.

QUARTA DIFFICULTAS.

De fructu ex pecunia ducto à campfore; & de fructu ducto ex alia quavis pecunia: nec non de limitatione ad hanc doctrinam afferenda.

Conquesti sunt etiā aliqui tum ob eam consequentiam, quam ego num. 24^a duxi à fructu ex pecunia licito in campfore ad

Ec

83

u Obiectio circa conseq.

4 Diffi-
cultas.

*ductam à
campore,
&c. dis-
plex.*

alium, &c. tum ob non satis
limitatam meam doctrinam.

Aiebantque primo conse-
quentiam huiusmodi nimis
late patere ; quatenus ego,
cum velim referri licite pos-
se fructum ex pecunia tradi-
ta prope , non secus ac ex
pecunia procul tradenda ;
videor simul velle ut vbi
nullus est labor, sit fructus
licitus perinde ac vbi mul-
tum est laboris, plurimum-
que industriæ. Secundo ad-
debant nimis late vagari id
quod videor dixisse fructum
esse licitum ex omni re, ac in
omni casu, quibus non im-
miscetur mutui ratio ; idque
non fuisse à me satis restri-
ctum.

Resp. ad 1^x quoad id ^{4 Diffi-}
 quod est de pecunia hinc ^{cultas.}
 tradita prope, hinc pro- ^{x Resp.}
 cul tradenda; & dico il- ^{ad 1.}
 lud cum circumstantiis à me
 appositis non modo perinde
 & æque licere, ac licet istud;
 sed etiam à fortiori, & mul-
 to magis. Dixi enim expref-
 se num. 34, primum illud
 non licere fumendo fructum
 anticipato: cum tamen im-
 pune, seu nemine reprehen-
 dente, campfor passim su-
 mat fructum anticipato.

Resp. y etiam quoad id ^{y Item}
 quod est, vbi nullus est la- ^{aliud.}
 bor, &c. & dico. Sicut la-
 boris aut industriæ magnitu-
 do, quantacunque illa foret,
 non elueret vsuræ labem in

1 Diff.
cultas.

fructu, qui referretur ex mutuo ui mutui ; pari modo, negotiandi facilitas quantumvis labore vacans, & industria, non inducet vsuræ noxam honesto moderato fructui proveniente ex pecunia nullatenus mutuo data, sed solum vt sæpius dixi, commissa ad negotiandum.

2 Resp. ad
2.

Resp. ad 2, ² in quo duæ sunt partes : & ad primam dico non latiore campum à me tribui, quam à D. Thoma tribuatur dicente sic (prout retuli num. 54) ex his apparet quod in solo actu mutui, circa commutationem rerum, primo & perse inest ratio usuræ, secundum quod à doctori-

bus proprie accipitur, ut superabundantia ex usu rerum condemnabilis. ^a At ex his clara

4 Difficultas.

res est, quod secundum D.

a In solo actu mutui est per se usura.

Th. fructus non est primo

& per se usurarius, nisi sit

ex mutuo vi mutui: Cum

autem sit certissime licitus,

vbi non est usurarius; quæ

ratio est, ut obtrudatur mi-

hi propositionem à me posi-

tam exporrigi nimium, at-

que à me limitandam fuisse,

quam D. Thomas non res-

trinxit, adeoque censuit non

restringendam? Addo ta-

men, ^b ut parti etiam secun-

b In aliis potest esse per accidens.

dæ satisfaciam; & dico sic

ad mentem D. Thomæ ver-

bis modo relatis expressam.

Quamuis primo & per se ra-

tio usuræ non insit nisi in actu mutui ; per accidens tamen inesse potest in aliis actibus , quibus non modo ex pecunia , sed etiam ex aliis quibuscumque rebus fructus exigitur excedens moderamina inculpatae negotiationis , qualia præscribit vel receptissima consuetudo, vel principis aut reipublicæ lex , vel recta ratio. At facile fuit , ut quilibet statim agnosceret hæc à me satis commemorata , atque insinuata fuisse num, 15, sub literula, n , adde & num. 64. Non fuit ergo , ut videtur, sat idonea ratio , quod quis reprehenderet velut à me prætermissum id quod abun-

de prætiteram.

Nihilominus ^c ut eidem isti 2 parti magis in particulari satisfaciam ; dico, dissertatione hac tota de usu licito, &c. nunquam id mihi fuisse propositi, ut (quemadmodum animadverto suspicatos esse aliquos) vellem omni casu licitum esse lucrum ex usu pecuniæ, dummodo nulla intercedat ratio mutui : aut etiam ut vellem committenti licere non modo ut fructum ex pecunia commissa referat, sed etiam ut habeat semper capitale sibi certum vi contractus nudæ commissionis ; ita, inquam, nudæ ut in ea committens præcise reti-

E e iij

4. Diffi-
cultas.

c Non
fuit mens
auctoris ut
diceret lu-
crum &
capitale
haberi si-
mul posse
licite vi
nuda cõ-
missionis.

4 Diff.
cultas.

d Id nam
que mini-
me im-
portant
conditio-
nes com-
miss.

neat hinc dominium com-
missæ pecuniæ, hinc simul
periculum, quibus duabus
conditionibus D. Thomas
docet commissionem esse li-
citam. Non, inquam, id
propositi mihi fuit vllatenus.
Quia^a quoad primum qui-
dem fieri per accidens po-
test, ut casu aliquo usura-
rium sit lucrum, quantumvis
alioqui non ex mutuo, sed
alio contractu, v. g. si non
moderatum sit, sed eccedens
&c. ut paulo ante dicebam.
Quoad secundum vero, quia
quamvis duobus illis præci-
se spectatis, quæ sunt ut di-
xi, retinere commissæ pe-
cuniæ hinc dominium inde
periculum; liceat vi con-

tractus exigere lucrum, lo-
quendo per se, quatenus in
eum finem instituta est com-
missio non tamen ex his
duobus, & præcise vi illo-
rum committens habet ca-
pitale sibi sic certum, ut il-
lud à ministro licire possit
repetere casu quo fortuito
pereat.

4 Diffi-
cultas.

86

Imo è contra; * quia id
manifeste repugnat secundæ
illi conditioni quæ est reti-
nere super se periculum.
Quatenus videlicet retinere
super se periculum capitalis,
idem est ac exponere tali
modo capitale, ut si pereat,
pereat committenti, ut pote
domino; non autem pereat
ministro, utpote qui non eius

* Imo id
repugnat.
2 condi-
tioni.

334 DE VSV LICITO

dominium habet; &, ex hypothefi; non est in culpa amiffionis eius. At vero sic exponere capitale (vti fert intrinfeca neceffaria commiffionis conditio) & velle tamen ita fibi certum effe capitale, ut fi pereat non fibi pereat, fed poffit repeti; tum repugnat dictæ conditioni, tum est per fe injuftum. Siquidem vi contractus dictæ commiffionis, minifter nec jure naturæ obftrictus est, nec propria voluntate fe obftrinxit ad tantum onus, quantum est fervare fuo periculo capitale, ipfumque reftituere, etiamfi absque culpa fua pereat. Si enim ad hoc ille

vel obstrictus est ex natura rei, vel se obstrinxit volens; hoc est, si periculum huiusmodi super se sumpsit; consequenter falsum hoc ipso est retineri periculum à committente. At si non in se periculum retinet committens; non est iustus & licitus commissionis contractus. Igitur, &c. non ergo sola nuda, ut dixi, commissio efficere potest certitudinem capitalis cum fructu repetendi; nec mihi vsquam, ut etiam dixi, propositum fuit, ut id quomodocunque dicerem.

Sed vero^e ut certum fiat committenti suum capitale simul cum fructu, dixi eius-

4 Difficultas.

87

f Sed ut sit saluio capitale addenda est affectu ratio, eius que preteritum.

dem capitalis affecuratio-
nem sic adiungendam esse
commiffioni, ut ministro pro
eius præftanda fecuritate,
pretium idoneum affignet
committens ; idemque in
eum finem libera voluntate
acceptet minifter, fufcipient
etiam bona fide onus præ-
dictum. Hoc namque mo-
do, & hoc pofito pacto,
cum obstringat fe minifter
fub conditione dicti pretij,
hinc bona fide, hinc fponte
ad fibi commiffam, & à fe
receptam pecuniam fuo pe-
riculo feruandam, & exhi-
bendam cum opus fuerit fal-
vam & integram : nulla ei
fic volenti fit injuria, fi fub
conditione dicti affignati, &
acceptati

acceptati pretii, censeatur
committens eximi speciali-
ter ab ea communi lege,
qua res dicitur perire domi-
no suo.

4. Diffi-
cultas.

88

Neque ^g vero defunt in
hanc rem exempla, in qui-
bus conventionum isti jam
propositæ similium æquitas
agnoscitur, & omnium ju-
dicio approbatur. Vfus nam-
que frequentissimus est, qua-
lem nemo improbat, ut si
ex una parte Ioannes ob-
tempestatem in mari, vel pi-
ratas, vel periculum aliud
simile, metuit ne pereat na-
vis cum suis mercibus: & ex
altera parte Petrus offerat se
Ioanni securitatem navis &
mercium, suo præstaturus

g Exem-
plum asse-
curatio-
nis ex pre-
tio.

F f

periculo, sub conditione
pretij convenientis pro data
securitate sibi tribuendi.
Contractus iste censetur ni-
hil continere contra justi-
tiam; quia periculum æqua-
le subit utraque pars hinc lu-
crandi, hinc perdendi: pro
Petro namque lucrum in in-
certo est, ac similiter dam-
num: lucrum quidem ei erit
ex recipiendo pretio secu-
ritatis, casu, quo navis non
perierit; damnum autem erit
casu quo perierit navis. Ac
è contra pro Ioanne sic cer-
tum est non ipsi perituram
navim, &c. si perierit; ut
posito, quod non perierit,
certum etiam sit futurum ei
damnum ex pretio securitatis

nihilominus dando. Autores ^{4 Difficultas.}
non cito, qui passim occur-
rent; estque doctrina recep-
tissima; videat tamen qui
voluerit Bonac. de contra-
ctibus disp. 3 quæst. 9,
puncto 3. 89

Aliud ^{h Aliud exemplum ex censu vitalitij.} etiam exemplum
si placet afferam, in can-
dem rem apprime idoneum,
sumptum à contractu cen-
sus, ut vocant, vitalitij, quo
scilicet, v. g. Ioannes data
sua pecunia emit à Petro jus
accipiendi ab eo non modo,
ut solet, quatuor exempli
causa pro centum, sed etiam
sex, vel octo, &c. singulis
annis toto vitæ suæ tempo-
re. Censeturque istiusmodi
contractus passim, etiam

Romæ, nihil continere contra iustitiam; eo quod utrinque res est in incerto; & hinc inde periculum æquale est lucrandi atque perdendi: quatenus ex una quidem parte Ioannes non nisi uno, vel duobus annis forsitan supervicturus est; & hac hypothefi Petrus post exiguum tempus, & paucis pro censu solutis pensis potietur tota pecunia, facietque eam suam: sed ex altera parte fortasse Ioannes idem tot annos vivet, at eatenus Petrus tot vitalitii census pensa soluturus est; ut in iis totam acceptæ à Ioanne pecuniæ summam, & fortassis insuper de suo plurimum consu-

mat. Videatur Bonac. qui ^{4 Diffi-}
supra de contract. disput. 3 cultas.
q. 4 puncto vnico ; § 18
cum aliis quos ipse sequitur.

In hoc secundo exem-
ploⁱ Petrus merito & cum ^{i Expo-}
iustitia possidebit eam pecu- ^{nuntur}
niam ui contractus vitalitii, ^{expressis}
etiam si Ioannes primo , vel ^{condicio-}
secundo anno decedat. At- ^{nes censur}
que ex opposito Ioannes ^{vital.}
idem dum erit in vivis , et si
plures longe annos , quam
speraret Petrus , vixerit ; li-
cite ac iuste ui eiusdem con-
tractus pensa recipiet vitali-
tii census in singulos annos
exhibita ; quin & iuste po-
terit eadem exigere. Petrus
vero ipse vicissim tenebitur
ea illi fideliter solvere ; etiam

4 Diffi-
cultas.

si (quod non est impossibi-
le, estque in casu nostro non
leviter notandum) sum-
mam totam à Ioanne ac-
ceptam amiserit fortuito,
etiamque sine sua culpa.

1. Item
contractus
affecura-
tionis na-
vis, &c.

In primo¹ autem exem-
plo Ioannes merito, & cum
iustitia repetet à Petro vi-
contractus affecurationis,
pecuniam quæ navi & mer-
cibus æquivaleat, casu quo
illæ perierint : sic enim ille
tunc ex hypothesis perie-
runt, ut non Ioanni, quam-
tumvis alioqui domino, pe-
rierint, sed Petro, et si non
domino : quia hic sub condi-
tione dicti pretij, pro eis
præstitit securitatem. Petrus
autem ipse, etiamsi salvæ

sint navis & merces, licite
sumet, quin & cum iustitia
poterit vi eiusdem contra-
ctus exigere pretium sibi
pro assecuratione pactum,
etsi de suo nihil realiter, sed
solum in spe contulerit
Ioanni.

4 Diff.
cultas.

91.

Quidni igitur^m in nostro
negotio committens vi con-
ventionis pro assecuratione
factæ, merito & cum iusti-
tia repetat à ministro capita-
le simulque fructum, etiam-
si capitale perierit sive ex
culpa, sive absque culpa ip-
sius ministri? Et poterit pla-
ne sic repetere non secus
ac Ioannes prioris exempli
(num. 90.) jure pretij, ut
conventum fuit, pro assecu-

m Confe-
quens
inde fit ad
committ-
entem.

4 Diffi-
cultas.

n Estque
duplex in
eius fa-
vorem ra-
tio.

ratione dati, repetit iuste pecuniam æquivalentem navis perditæ, perditisque mercibus: & sicut Ioannes alter exempli posterioris, pensa iuste repetit vitalitij census, etsi multo plura, quam solvenda cogitasset Petrus, & quamvis Petrus idem capitale fortuito amiserit. Ratioⁿ autem in particulari quoad nostrum committentem est; primo quia tunc, id est stante ea conventionē, capitale non committenti, ut dixi, quamvis domino; sed ministro perit propter pactam ab eo securitatem: quemadmodum si perit navis, perit non domino, sed ei qui sub conditione pretij

pro securitate recipiendi, ^{4. Diff. cultas.}
 suscepit in se periculum eius
 omne. Secundo quia dicta
 conventio non minus com-
 mittenti (sub onere solven-
 di, ut dictum est, pretij) fa-
 vet ad ius repetendi capitalis
 quantumvis & quoquomo-
 do amissi : quam (sub onere
 representandi semper saluum
 capitale) faveat ministro
 ad ius recipiendi annui pro
 assecuratione pretii, etiam
 si foeliciter nullum actu fue-
 rit capitalis amittendi peri-
 culum. Item æque mini-
 strum obstringit (sub condi-
 tione dicti pretij) tum ad
 servandum suo periculo ca-
 pitale, tum ad solvendum
 annum fructum : ac obstrin-

git committentem ad pretium illud (sub spe capitalis integri, cum opus fuerit, recipiendi simul cum fructu) modo explicato præstandum ; etsi foeliciter ministro nullum acciderit periculum amittendi capitalis. Favet, inquam , ea conventio perinde vtrique , ac pariter obstringit vtrunque, servans omni ex parte iustitiam ; erga ministrum quidem hinc propter spem recipiendi pretij annui pro assècuratione ; inde etiam ob spem capitalis foeliciter perstituri , ac minime amittendi : erga committentem vero propter certitudinem oneris , quod subit , nempe solvendi quot

annis pretii pro affecuratio-
ne capitalis.

4 Diffi-
cultas.

92

Dicet quis. ° Commit-
tens hoc modo nullum subit
periculum ; habet namque
omnia sibi certa, & fructum
scilicet & capitale.

o Obiic.
omnia sic
fore certa
pro com-
mittente.

Resp. 1. ^p Habet ille etiam
è contra sibi certum, ut di-
xi, onus, quod est solven-
di pretii, &c. quod quidem
onus æquiponderat peri-
culo.

p Resp.
certum
quoque il-
li esse
onus, &c.

Resp. 2. ^q Nec etiam
in priori exemplo Ioannes
(num. 90) periculum ul-
lum subit ex vi contractus
initi cum Petro ad affecura-
tionem navis & mercium ;
habetque eatenus omnia si-
bi certa: sed è contra (quod

q Alia
resp. sum-
pta ex duo-
bus exem-
plis su-
pra.

æquiponderat) habet certum sibi onus, quod est solvendi Petro, ut conventum est, affecurationis pretium, sive pereat navis, &c. sive non pereat. Ergo, quod hinc sequitur, ad justitiam contractus affecurationis, non est necesse, ut is in cuius favorem est affecuratio, aliquod vi contractus periculum subeat (quin imo propterea quæritur affecuratio, ut non sit periculum) sufficitque ut subeat onus periculo æquivalens. Quod idem cernitur in exemplo posteriori (eodem num.) quia similiter Ioannes pecuniam suam tribuens, nullum subit periculum; nisi generale,

generale, quod explicabo ^{4. Diffi-}
 statim num. 93; imo nec ^{cultas.}
 subit onus ullum, præter
 id quod est pecuniam suam
 tribuendi: cum tamen acci-
 dere possit, ut longiorem,
 quam speraretur vitam vi-
 vens, capitale suum & ain-
 plius, in fructu annuo pin-
 guiori, sui census recipiat,
 cum notabili Petri damno.
 Quare igitur potius ex parte
 committentis in nostro ne-
 gotio, periculum aliquod
 requiratur particulare ad iu-
 stitiam causæ eius, & non
 sufficiat dictum onus; etiam
 si forte minister damnum
 utcunque patiatur? Qua-
 muvis & periculum suum vi
 contractus aliquod subit

350 DE VSV LICITO

4 Diffi-
cultas.

committens (videlicet ge-
nerale illud , quod Paulo
ante commemoravi, & num.
ut dixi, 93 explicabo) si
necesse omnino est, ut ali-
quod etiam ipse periculum
subeat.

93

r. Obiic.
esse dis-
crimen ex
duplici

Dicet iterum aliquis. Est
discrimen, tum primo quia
fieri potest ut minister nul-
lum habeat lucrum ex pecu-
nia committentis : tum se-
cundo quia pretium affecu-
rationis ab eo non accepit
nisi in spe. Respondeo^s sed
contra primum est, quod fie-
ri similiter potest, ut Petrus
ille ex pecunia Ioannis nul-
lum habeat lucrum ; vel
etiā ut eam amittat fortuito.
Igitur in hoc nulla est causa

falli-
ori.

discriminis. Contra^t secundum est, quod si minister pretium affecurationis reciperet in re, ac non tantum in spe, ut num. 17 dicebatur; id sine dubio sufficeret, ut censeretur absolute minister obligatus ad capitale præstandum saluum; sicut ille qui supra ad navim & merces, &c. Atqui spes illa, ut ibidem est, ut puto, satis probatum, æquivalet reali soluto pretio. Igitur, &c. Præterea contra istud secundum est, quod minister quidem suscipiens à committente pecuniam simul etiam cum ea suscepit sponte periculum istud; neque suscepit gratis, sed cum spe lucrandi

4 Difficultas.

t Refellitur, 2.

Diffi-
cultas.

n Com-
mittens
per-
iculum
generale.

plurimum, eaque sic probabili, ut aestimata fuerit æquivalere huic periculo, tanquam eius redimendi pretium sufficiens; unde nec ulla ei fit injuria. Committensⁿ vero quantamcunque cautionem adhibeat; revera tamen generale quoddam semper subit periculum; quatenus minister, & simul quicumque ad securitatem in subsidium ei sunt, possunt absolute loquendo casibus variis amittere quidquid facultatum habent: & sic non erit, iis decoctis, unde possit committens fructum vel capitale sumere. Istud, inquam generale (si sic placet vocari) periculum subit ne-

cessario committens dum
suam exponit commissioni
pecuniam ; & hoc pericu-
lum est pretio æstimabile.
Sed * periculum particulare
(prout ipsum ex opposito
vocare licet) ne teneatur
subire committens id est , ne
capitale perdere teneatur ,
quandiu ministro eiusque
prædibus facultates erunt ad
solvendum sufficientes ; emit
sibi contra illud securitatem
suæ pecuniæ , assignans mi-
nistro ad illud redimendum
conveniens pretium , quale
minister sponte acceptat su-
mens eatenus in se sciens
ac volens id periculum.
Non ergo ei fit injuria, quod

4. Diffi-
cultas.

x Et re-
dimit pe-
ric. par-
ticulare

★ Diffi.
cultas.

354 DE VSV LICITO

ad capitale restituendum tenetur; fieret vero committenti, si capitale simul cum ipsius assecurati capitali pretio cogeretur amittere. Vide inferius num. scilicet 99 aliquid in hanc rem fortasse clarius; quia ibi facta exquisitori contractus huius analyfi demonstrabitur eius æquitas, & omnimoda iustitiæ in eo debite servata æqualitas. Vide & num. 94.

94

Denique ex his agnoscent hi qui num. 83 volebant propositionem à me restringi; agnoscent, inquam, non fuisse cur censerent restringendam, quæ quodammodo fuit potius

amplianda. Licet enim y in superioribus fortassis non sic expresse intelligeretur; nunc tamen expressius intelligitur ministrum, inito asssecurationis pacto, cessisse iuri quod alioqui potuisset obtendere, dicendo periisse capitale fortuito, non sua culpa; & ideo teneri illum, vi dicti pacti, ad capitale restituendum, quocunque casu pereat: sic enim ipse voluit in eo pacto quatenus in eo propter spem hinc assignati pro periculo pretij, hinc lucri majoris pro suis operis & industria sciens & volens acceptavit periculum omne sumere in se. Pactum^z vero huiusmodi nullatenus à vera

4 Difficultas.

y Minister acceptans premium asssecurationis pro capitali cedit iuri suo, &c.

z Pactum quo minister acceptat

4 Diffi-
cultas.

per. af-
fec. & ce-
dit iuri
suo & c.
est iustū.

a Exem-
plum à lo-
catione
decima-
rum.

æqualitate iustitiæ recedere
probant rationes allatæ ha-
ctenus tum ex natura con-
tractuū fortis & sponsionis;
tum ab exemplis in contra-
ctu asssecurationis navis, &
census vitalitii: quibus alii
possunt addi quotidiani, ^a ut
locationis ecclesiasticarum
v. g. decumarum; qua sub
rationabili pensione, certo
tamen solvenda, traduntur
colligendi simulque redi-
mendi fructus earum incerti
nempe incerti non modo
propter casum exundationis
fluvij, aut grandinis, &c.
Verum etiam ob anni fortui-
tam sterilitatem. Quanquam
enim locator excipiat peri-
culum grandinis, & simi-

lium casuum ; non tamen excipit casum sterilitatis anni. Quin imo sat frequenter nullum excipit, ac ne grandinis quidem, &c. sed tunc pensionem exigit minorem; quo modo noster etiam committens lucrum ex pecunia sua commissa exigit minus, quam exigeret, si periculum relinqueret non redemptum. Ista certe, quæ sic exposui, videntur mihi nunc sat habere lucis, ut clare ostendant, vi commissio- nis, cum asssecuratione, eiusque pretio, &c. licitum esse committenti, ut præter annum lucrum capitale quoque recipiat. Attamen si quis adhuc moleste

4. Diffi-
cultas.

ferat poni & astrui tan-
quam licitum vi commissio-
nis, &c. id quod vi mutui
foret certissime vsurarium:
relegat num. 73 sub literula,
t, ibique agnoscat lucrum
idem, quoad substantiam &
quantitatem, vno agendi
modo provenire licite; qua-
muis alio modo non possit
provenire nisi cum vitio
vsuræ.

95

b Sunt
qui ob an-
teceptam
opinionē
non libe-
ter ista in-
telligant.

Porro Lectorem^b opto
hic enixe rogatum, ut ig-
noscat si visus vtcunque fue-
rim solito prolixior, & for-
sitā molestus in ingerenda
præsertim ac sæpius insinuā-
da vi paritatis in istis quas
adhibui similitudinibus com-
mittentis & ministri cum

navis periclitantis domino,
 eiusque affecuratore; item
 cum habentibus contractum
 census vitalii; nec non cum
 locatore & conductore de-
 cumarum, &c. Sic enim
 egi quia novi non deesse in-
 genia, quæ sic addicta sunt
 anteceptæ cuidam suæ opi-
 nioni (obscuræ nimirum &
 incertæ notitiæ) ut quæcun-
 que ex adverso sunt, etiamsi
 clare certoque probata, qua-
 muis non difficulter appre-
 hendant, non tamen intel-
 ligant libenter, ideo solum
 quia non placent. ° Quo fit
 ut in isto dissertationis libel-
 lo nihil sibi videantur legere
 nisi usuram ideoque sint, qui
 sic affecti, strenue clamitent

*c Imo dā-
 nent licet
 immerito.*

360 DE VSV LICITO

4. Diffi-
cult 5.

CHARITATEM ipsam, heu !
desiuisse turpiter in infamem vsuram : & alij per famam alia jactent. Sed abundet quisque in suo sensu, quantum ei libuerit. Nemo tamen vnquam efficiet ut, primo contractus commissionis sit contractus mutui ; & secundo , ut contractus sortis , qualis ille est , cui annexa est affecuratio, ineat absque periculo sicut & sine spe : & tertio, ut aliquid magis aduersetur vsuræ , quam aduersentur ea quæ in hoc libello differta sunt ; nisi quid magis aduersetur malo , quam id quod malum summum remedium est, & funditus radices eius aufert. Aut igitur

igitur quisquis is est cui sic placet gratis insultare, impingat iniustitiæ crimen omni contractui fortis; aut istum, quem ego exposui finat ab iniustitiæ adeoque ab usuræ labe immunem esse.

5 Diffi-
cultas.

QVINTA DIFFICULTAS.

*Quod contractus iste commissi-
onis, prout à me exposi-
tus est, coïncidat cum con-
tractu Trium.*

87

NOn defuere^d qui con-
tractum commissio-
nis, prout is explicatus est

H h

d Obje-
tur con-
tractus i-
stus coïnci-
dere cū
contractu

5 Diff.
cultas.

zritem, &
continere
tres con-
tractus.

à me incularent velut omni-
no coïncidentem cum con-
tractu, ut dicitur Trium; id
est complectente contractus
tres; proindeque simul dam-
nandum cum eo, utpote
quem existimant passim Do-
ctores esse revera vsurarium;
sic enim illi. Coincidere ve-
ro illum cum isto, putarunt;
quatenus, ut aiebant, non
intelligitur posse eum fie-
ri, quin contineat explicite
vel implicite contractus om-
nes tres, quos iste continet.
Nam in primis continet, ut
aiebant, contractum socie-
tatis (qui cæteris præsupo-
nitur) inter committentem,
& eum qui commissam ab
illo suscipit pecuniam: cum

non possit non societas esse 5. Diff.
cultas.
vbi duo sic inter se conve-
niunt ad negotiandum, ut
vnus pecuniam; alter ope-
ras & industriam contribuat:
& hoc ipsum, ajebant, do-
cet D. Tho. citandus nu-
mero 100. Deinde continet
contractum, quo lucrum,
secundum quod solet com-
muniter fieri, non quidem
summum, sed mediocre tan-
tum, distribuitur in tres par-
tes, quarum una ministro
assignatur pro pretio affecu-
rationis capitalis. Tertio
continet contractum, quo
è tribus dicti lucri partibus
una ministro eidem tribuitur
pro pretio operarum eius, &
industriæ; & committenti

3. Diffi-
cultas.

97

e Resp. id
fieri posse
per men-
tem.

etiam una pro fructu suæ pecuniae.

Resp. i. Non est ^e difficile, ut per mentales conceptus, & quasi metaphysice res per una simplex dividatur in plures (prout ego ipse num. 99 proponam analysim istius contractus) divisio tamen ea mentalis non facit rem in se ac secundum se, sic esse actualiter divisam, & multiplicem. Quemadmodum enim attributa ipsa divina quantumvis modo concipiendi nostro distinguantur ab invicem, ut Omnipotentia à Bonitate, Bonitas à Iustitia, iustitia à Misericordia, &c. hæc omnia tamen physice in se nihil sunt aliud,

quam una simplicissima Dei substantia. Pari modo, servata proportionē, contractus iste cummissionis est contractus vnus in se ac vere simplex, quo nimirum committens, pecuniam suam acceptanti ac spondenti libere ministro ea lege tradit, ut mediante lucro inde, ut solet, futuro, partim affecuret sibi capitale, partim operas & industriam compenset ministri; & partim etiam aliquid certi, sed mediocre in suum emolumentum derivet, quasi per spem lucri pinguioris emens sibi lucrum certum exiguum. Istiusmodi vero conditiones ita sunt per modum vnus indivisibiliter in

Difficultas.

sed in re est hic vnus tantum & simplex contractus.

5. Diffi-
cultas

uno contractu iunctæ cum traditione pecuniæ ; ut sint essentialia eidem contractui ; quatenus hic non mireretur , si vel una earum deesset : unde fit ut contractus ipse non possit esse nisi unicus in se simplex per absolutam inseparabilitatem eorum , quæ illum integrant. Atque hinc patet incommoda , quæ forte possent consequi contractum Trium , sub eo titulo quo Trium est , non consecutura contractum istum commissionis penitus in se , ut ostendi , simplicem.

98

5. Resp.
contractu
trium ad-
mitti à
probat
auctoribus

Resp. 2° contractum illum Trium immunem ab omni usura censeretur à proba-

tis autoribus, ut Bonacina 5 Diff.
cultas.
de contractibus. q. 3 puncto
11, prop. vnica, vbi plurimos
refert pro se autores; & Bul-
læ Sixti 5 optime satisfacit,
ut videbitur inferius num.
109. Ergo quamuis contra-
ctus iste commissionis coïn-
cideret, ut obiicitur, cum
contractu Trium; nulla ei
foret inde injuria. Probo^h ta-
men vlterius minime ipsum
ita coïncidere. Nam in eo
triplici, vt omnes intelligunt,
initur societas, societas au-
tem est *conventio duorum vel
plurium pecuniam, vel indu-
striam, &c. conferentium ad
lucrum commune.* Atqui lu-
crum in contractu nostro
commissionis, proprie solum

*h Et in-
super of-
tenditur
non cum
eo coïn-
cidere nos-
trum.*

spectat ad committentem; quatenus quoad ministrum est solum assignata merces, & stipendium, & pretium hinc operarum & industriæ, hinc periculi ab eo suscepti pro capitali. Hoc modo autem, & quoad hanc partem ille contractus evidenter est non societatis, sed locationis, & assecurationis; etiam si loco dicti pretii ac stipendii assignentur, ut dictum est, lucri partes duæ ex tribus, aut quacunque alia proportionem &c. quod quidem eo fine agitur, ut minister diligentior fiat spe lucris maioris. Lege Bonacinam de contract. disp.

his ita positis responsio facilis est ad id quod ex D. Thoma obijcitur cum enim D. Th. dicat *committit pecuniam suam vel mercatori, vel artifice per modum societatis cujusdam*; non intelligit ibi esse perfecte proprieque sumptam societatem; sicut eam ex Bonacina paulo ante definivi; sed solum intelligit sicuti exprimit, modum societatis cujusdam; hoc est, non societatem, sed societatis modum: hic vero modus ex iis quæ proxime dixi, facile agnoscitur; quatenus ibi est *conventio duorum sicuti est in societate*, quamvis non sit *conventio ad lucrum commune*, qua ratione

5 Difficultas.

noster
quoad modum est
societatis.

5 Diffi-
cultas.

370 DE VSV LICITO
deficit à veritate societatis:
adde quod ibi est conven-
tio proprie conductionis &
locationis operarum & in-
dustriæ, quæ non tam so-
cium, quam servum & mi-
nistrum (ut citatus num. 3
D. Tho. vocat) respiciunt.
Vide num. 100.

*Æqualitas justitiæ in isto con-
tractu commissionis & si-
mul affecurationis debite
servata facile patet, facta
eiusdem contractus analysi,
ut sequitur.*

99

*Contra-
tus expo-
nitur per
singulos
nodos, ut
fiat evi-
dens, in
eo nihil
usuræ cõ-
tineri.*

Primo ¹ contractus iste
est contractus commis-
sionis, ut num. 4 explica-
tum est ex mente D. Tho.

mæ non solum in opusc. ⁵ Diffi-
cultas.
73 cap. II; verum etiam
(ut num. 100 referam) in
2^a 2^e q. 78 art. ad 5: & in eo
servantur examuffin condi-
tiones illæ duæ, quas exi-
git S. Doctor; nempe in
primis dominium commissæ
pecuniæ; ac deinde eius-
dem amittendæ periculum
retinet super se committens.

Secundo in eodem con-
tractu periculum quod est
ne capitale pereat commit-
tenti, redimit ipse commit-
tens, ut explicatum est à
num. 87; & sic retinet ille
ipsummet super se pericu-
lum; quatenus ad illud re-
dimendum assignat ministro
pretium iudicio sapientum

372 DE VSV LICITO

5 Diffi-
cultas.

conveniēns ; videlicet partem lucri , ut solet , probabilissime futuri , qualem ille ultro acceptat eo fine.

Tertio in eodem contractu committens assignat ministro stipendium pro eius operis & industria ; videlicet partem aliam eiusdem futuri lucri , iudicio similiter sapientum convenientem.

Quarto in eodem contractu committens emit sibi à ministro , mediante probabilis spe lucri majoris , partem ex eodem lucro totali sumendam , certam quidem , sed exiguam , nempe determinandam ex iudicio sapientum , aut ex lege , &c.

Quinto

Quinto contractus idem ^{5. Diff.} ^{cultab.} quoad istud, quarto loco dictum caput, est quodammodo contractus, ut dicitur fortis & sponfionis; quatenus ex una parte, commit- tens quidem tribuit suam pecuniam, simulque expo- nit periculo generali, quod est (ut num. 93 dicebam) amittendi eam & fructus eius, casu quo minister, & qui ei sunt in subsidium ad cautionem, eo deveniant, ut amissis propriis facultati- bus decocti, non sint solven- do: quod quidem periculum est pretio æstimabile. Ac in- super idem committens sus- cipit in se onus, quod est condonandi partes lucri, ut

5 Diffi-
cultas.

374 DE VSV LICITO

dictum est, secundum spem
probabilitem futuri duas;
unam quidem pro industria
& operis, alteram vero pro
periculo particulari, quod
redemptum esse intendit,
nolens ut capitale censea-
tur sibi perire, quandiu mi-
nister seu per se, seu per eos,
quos ille ad cautionem adhi-
buit prædes, habebit unde
illud reparet. Ex altera
vero parte, minister ipse sub
ea proposita spe, sponte ac
libere suscipit in se onus
hinc servandi, hinc reddendi
capitatis, hinc solvendi pen-
sum fructus annui. Atque
ita est vtrinque periculum,
vtrinque onus, & vtrinque
spes lucrandi, quanquam

non sine perdendi periculo: sicuti est in contractibus fortis communissime approbatis, v. g. navis cum mercibus juxta dicta num. 88, &c. affe-curatae; nec non census vitalitii, ac locationis decimarum, &c. Sexto ex vi & natura hujus contractus minister tenetur ad servandum suo periculo, & saluum, cum opus fuerit, reddendum capitale, simulque ad fructum solvendum. Neque in hoc injuria fit illi, qui sub spe tum dicti pretij, tum lucri majoris, non modo sponte ac libere suscepit onus, ut dictum est, hinc fructus annui solvendi, hinc in fine reddendi capitalis;

Diff.
entitas.

verum etiam cessit juri suo, quod esse posset in contrarium. Imo è contra fieret injuria committenti, si pretium assecurati capitalis, ipsumque simul capitale cogeretur amittere. Hac, inquam, sic disserta contractus analysi facile patet eius æquitas, & justitiæ in eo æqualitas omnimoda servata; quanta sane, vel qualis est in aliis contractibus assecurationis, vel etiam sortis & sponfionis. Nam nullum quidem ex enumeratis in particulari sex capitibus assignari potest, in quo non apprime fervetur justitia perfecta: impossibile vero est ut ex pluribus ita justitiam ser-

vantibus conditionibus in-^{6 Diff.}
tegre-^{cultas.}tur contractus vnus,
quin omni ex parte quoad se
justitiā servans. Ergo (quod
ex his manifeste sequitur)
contractus iste longissime
abest ab omni suspicione
vsuræ.

SEXTA DIFFICULTAS.

De autoritate D. Thomæ sumpta ex opusc. 73, de quo plurimi dubitant, an sit vere D. Thomæ necne.

100

Improbarunt^m quamplu-
rimi quod ego meam istam
dissertationem de vsu
pecuniæ sub contractu com-
^{m Obi.}
^{ciunt}
^{opusc. 73}
^{non esse}
^{D. Tho.}
^{ma.}

6 Diff.
cultas.

missionis licito, voluerim
 niti præcipue autoritate D.
 Thomæ vnica, & ea qui-
 dem dubiæ fidei; quatenus
 opusculum ex quo eam
 sumpsi, non satis constat
 esse D. Thomæ, & multi
 censent revera non esse: di-
 xeruntque, plurimum inde
 huic sententiæ derogatum,
 quod non alia probetur au-
 toritate quam supposititia.

n Resp. 1.
 non deef-
 se locum
 eius aliū
 similem
 ex 22.

Resp. 1. ° non mihi defuit
 expressum in eandem rem
 aliud eiusdem D. Thomæ
 testimonium ex 2^a 2^a q. 78
 art. 2 ad 5, his verbis. Ille
 qui committit pecuniam suam
 vel mercatori, vel artifice per
 modum societatis cuiusdam
 non transfert dominium pe-

cunia suæ in illum; sed remanet eius; ita quod cum periculo ipsius mercator de ea negotiatur, vel artifex operatur. Et ideo sic licite potest partem lucri inde provenientes expetere tanquam de re sua.

6 Difficultas.

Istud, inquam, testimonium ex S. Doctore non defuit; & saltem hæc ex 2^a 2^e auctoritas non mihi præripietur, quamvis illa forte posset præripi, quæ est ex opusculo; de hoc tamen statim in 2 responsione. Sed illud ex opusculo malui testimonium adhibere ob aliquod majoris ad rem meam claritatis commodum; nempe claritatis contentæ in istis potissimum verbis. *Quia tunc commissa*

6. Diff.
cultas.

est pecunia, vel res alia sicut seruo & ministro, qui de re domini negotiantur ad utilitatem domini sui: & in istis, quia sicut rei propriae partum recepit, non tanquam partum numismatis ex numismate immediate; sed partum ipsarum rerum, quae per numismata sua sunt acquiritae iusta commutatione. In his, inquam, existimavi esse ad rem meam aliquid maioris claritatis, quatenus in eis exprimitur cui & quomodo fiat commissio, nempe sicut seruo & ministro, cum quibus, eo quod illi, ut sic non sint socii, non initur propriae societas; sed si qua initur, est solum in speciem

societas, & quoad modum, ^{6 Difficultas.}
 ut habet D. Thomas, sed de
 hac re vide num. 98. Et se-
 cundo exprimitur quo titu-
 lo partem lucri possit com-
 mittens recipere licite, nem-
 pe tanquam numismatis ex
 numismate partum non im-
 mediatum, sed solummodo
 mediatum; videlicet ut par-
 tum earum rerum quæ per
 numismata acquisitæ sunt:
 quæ duo sic expressa mihi
 profunt vel maxime, & suffi-
 cere visa sunt: unde nec exi-
 stimavi necessarium esse mi-
 hi ut referrem testimonium
 aliud, præsertim studens
 brevitati.

IOI

Resp. 2. Quoad ° fidem ^{o Resp. 2}
 huius opusculi, quod nem- ^{opusculi. 73}
 esse D.

6 Diffi-
cultas.

Thoma si
est opusc.
4.

pe illud sit verum certum-
que scriptum D. Thomæ;
non autem suppositium &
apocryphum; ego invenio
capite eius 19 in fine, hæc
verba, & *de his* (nempe de
differentia inter usuram &
furtum & rapinam) *alias*
scripsimus in septimo præcepto
decalogi diffusius; & ideo hæc
ad præsens sufficiant. Ac sub-
inde opusculo 4, quod est
de duobus charitatis, & de-
cem legis præceptis; inve-
nio in explicatione septimi
præcepti, *non furtum facies*,
diffuse agi de prædicta diffe-
rentia. His porro sic per-
spectis, & bene collatis in-
vicem, videtur mihi pror-
sus, & absque ullo dubio

certum, duo hæc opuscula
videlicet 73 & 4, vnius eiuf-
demque autoris esse opuscu-
la, quisquis ille tandem sit
autor. Vnde quia nemo
(quod sciam) dubitat, quin
D. Th. germanum scrip-
tum sit opusculum 4; neces-
se est ut consequenter nemo
dubitare debeat, quin simi-
liter opusculum 73 sit ger-
manus D. Thomæ foetus.

Ob eandem rationem vi-
delicet ob citationem opus-
culi 4 in opusculo 73 Ma-
gister Petrus de Bergamo
Ordinis Prædicatorum do-
ctor celeberrimus, qui tabu-
lam auream, sive indicem
in omnia D. Thomæ opera
digessit, ipso initio libri qui

384 DE VSV LICITO

est tomus vltimus , in fine
catalogi omnium opusculo-
rum , quæ enumerat agens
de septuagesimo tertio , sic
ait. *Hoc vltimum opusculum,*
quia neglectu quorundam,
cum aliis S. Thomæ opusculis
impressum non fuit ; cum ta-
men ut à peritis antiquiori-
bus Patribus sacri Ordinis fra-
trum Prædicatorum accepi-
mus , absque dubio sit opuscu-
lum eius : atque in eodem
opusculo cap. 19. alleget opus-
culum 4 de decem præcep-
tis decalogi , &c.

102

Cum igitur hæc ego nos-
sem , & non dubitarem ,
quin eadem nossent illi præ-
sertim , qui divo Thomæ
dant operam viri docti ; mi-
nime

nime hæsi anceps, quin indubitanter ex eo opusculo testimonium acciperem. Neque p tenuit me quod opusculū ipsum vidi cūsum characteribus minusculis; propterea ad lectorem ante opusculum

6 Difficultas.

p Nec obest quod opusc. 73 impressū est minori characterē.

41 annotatur huiusmodi characteribus impressa esse opuscula quæ dubia sunt, ut hoc signo ab eis quæ certa sunt, distinguantur: non inquam, id me tenuit; quia etiam in serie istorum, quæ characteribus cūsa sunt minoribus aliqua reperiuntur, quæ maioribus impressa sunt, ut opusculum 57, quod est officium de festo corporis Christi; item opusculum 58 de venerabili Sacramento

6 Diffi.
cultas.

386 DE VSV LICITO

Altaris; item opusculum 69, quod est expositio in librum Boætii de Hebdomadibus; item opusculum 70, in quo sunt quæstiones præclaræ super librum de Trinitate eiusdem Boætii. Et è contra in eadem serie opusculum 67 de emptione, & venditione ad tempus, invenitur minutis impressum characteribus; cum in eius tamen titulo adjungatur. *Et est absque dubio S. Thomæ* Series igitur hæc ab opusculo 41 cœpta pro distinguendis mediante caractere hinc minuto, hinc majori opusculis veris ab apocryphis, videri potest non tantæ universaliter esse fidei, ut non

suas patiatur exceptiones, ac 7 Diffi-
cultas.
eatenus possit, imo debeat
permittere opusculum ip-
sum 73 esse verum D. Tho-
mæ scriptum, attento præ-
sertim insigni de veritate
eius testimonio P. Magistri
de Bergamo: quin & stan-
te ipsius D. Thomæ, citan-
tis videlicet in opusculo 73
opusculum 4, autoritate,
qualis potest per se cuique
sapienti merito esse indubi-
tatae fidei.

Non igitur fuit ex eo ca-
pite, cur ob testimonium ex
opusc. 73 à me sumptum fie-
ret reprehensio; eo vel ma-
xime quia simile aliud eiuf-
dem efficaciae, licet clarita-
tis non omnino paris è 2 2

Diffi-
cultas.

388 DE VSV LICITO
mihi suppetit ; quale , ut su-
perius dixi , non mihi præri-
pietur ; etsi forsitam præripi
illud contingeret : adeoque
perinde rem meam effice-
rem ex isto , atque ex illo :
imo quia cumulata iuvant,
& illud , ut puto , mihi satis
asserui ; ambobus eandem
cumulatius efficio.

SEPTIMA DIFFICULTAS.

*De Innocentii 3 decreto prave
intellecto, & Panormitani
truncata, ut aiunt, auto-
ritate.*

103

q Obic.
male usur
patum in

IMpingunt⁹ hic mihi duo
simul per modum vnius ;

7 Diffi-
cultas.
noc. 3 re-
simoniæ
duplici de
causa.

hinc scilicet prave intelle-
ctum, & prave item vsur-
patum Innoc. 3 mandatum
cap. per vestras, à me addu-
ctum num. 43 & sequenti-
bus; hinc Panormitani ver-
ba dimidiate solum relata
quoad favere videbantur; &
suppressa quatenus erant ve-
re contraria. Nam Innoc.
quidem, ut volunt, primo
cum ait *de parte honesti lucri*
&c. indicat ineundam esse
cum mercatore societatem
à viro & vxore; tum quia
non est cuiuslibet, inquiunt,
socii accipere, nisi partem
lucris; tum quia, ut etiam
volunt, non potest honestum
esse lucrum, nisi ex honesta
societate; nec esse potest

7 Diffi-
cultas.

honestas societas ubi capitalis
intercedit affecuratio. Igitur
Pontifex iis verbis non mo-
do non favet, sed etiam re-
pugnat volenti capitale sibi
affecuratum. Secundo quia
Pontifex post datum man-
datum de pecunia mercato-
ri committenda, subdit quo
fine id mandaverit, ubi ait,
*ne occasione dotis detente uxor
à viro dimissa, seu vir qui
dimisit uxorem, adulterii
reatum incurrat.* Sic vero di-
cens indicat se non ita man-
daturum, nisi necessitas vr-
geret præcavendi adulterii.
At hoc posito verba Ponti-
ficis, quæ pro me ego retu-
li, *mandamus... vel saltem
alicui mercatori committi, ut*

de parte honesti lucri &c. non favent universaliter, quia non sic universaliter periculum instat adulterii, sive alterius facinoris hac via præcavendi.

Difficultas.

104

Quoad vero Panormitanum, duos mihi textus eius obiiciunt ex iis quæ habet in explicatione dicti capitis per vestras: qui quidem textus destruunt aperte, ut putant, id quod ego volui fultum ipsius Panormitani auctoritate. Primus textus ita se habet. *Ego non credo quod talis sit honesta & licita societas; quoniam contingere posset; quod ponens operam sentiret damnum in operis amissis, & in capitali pecunia; quod est*

r Obii.
etiam præ
re adhi-
bitum pa-
norm. se-
stim.

7 Diffi-
cultas.

contra naturam societatis, cum societas sit quaedam fraternitas... hæc autem societas esset potius leonina. Et subdit ex glossa quadam, quæ dicit. Ad hoc ut societas sit honesta, & licita interponentem pecuniam, & ponentem operam, oportet quod ponens pecuniam sentiat de lucro, & de damno. Alter textus ita se habet. Nec etiam credas quod sit licitum à principio pacisci, ut habeat deponens, decem pro centenario, vel etiam aliam quantitatem, sicut faciunt quaedam viduæ credentes hoc licere; & solent aliqui ad earum defensionem allegare istum textum, cum illa opinione Ioannis Andree. Certe hoc

non est licitum alicui : quia 7 Difficultas.
non licet ex pacto quantum-
cunque minimum capere ex pe-
cunia, si non subiicit se periculo.

Resp.^c ad id quod est ex 105
 Innoc. 3; & dico primo ver- f Resp. ab
 ba illa Pontificis *de parte ho-* Innoc.
nesti lucri, &c. non magis *mandatā*
 importare ineundam esse so- *fieri com-*
 cietatem, ut isti volunt; *missionē,*
 quam importent, ut ego in- *non ve-*
 tellexi, commissionis ineun- *advers.*
 dum contractum, qui iuxta *valunt,*
 dicta num. 98, nonnisi in *societate.*
 speciem & quoad modum
 aliquem est societas. Neque
 possunt illi probare suam ex-
 plicationem, sicut ego meā,
 quam ex ipsis mandati Pon-
 tificii verbis clare sumo,
 vel saltem alicui mercatori

7. Diffi-
cultas.

¶ Quorū
non valet
ratio 1.

committi : optime igitur , & ad mentem Innocentii explicui , cum dixi commissio- nis ineundum esse contra- ctum. Isti autem sine funda- mento intelligunt de socie- tate ineunda , nempe tali, qualem num. 98 definivi ex Bonacina. Nec enim eo- rum valet ratio prima , quod nimirum socii sit non reci- pere nisi partem lucri : pari- namque modo commit- tens vi contractus commis- sionis iuxta dicta num. 99, non nisi partem lucri re- fert. Vnde licet socius non nisi partem lucri recipiat ; non tamen è converso ne- cessarium est , ut quisquis partem solum recipit lu-

cri, sit hoc ipso socius 7 Diffi-
cultas.
 proprie sumpto hoc nomi-
 ne; & aliunde potest etiam
 is qui partem lucri recipit
 vicem habere servi & mini-
 stri, & recipere partem illam
 velut stipendium, quod pro-
 prie non est socii.

Nec^a est efficacior altera a Nec 2.
 eorum ratio, quod scilicet
 lucrum esse nequeat hone-
 stum, nisi ex honesta socie-
 tate: perinde namque ho-
 nestum est ex honesta com-
 missione. Atque ad hoc fa-
 cit pro me vel maxime glos-
 sa ad has voces *honesti lucri*.
Non enim, inquit, tenetur fæ-
nerari dotem, & de usuris
alere uxorem, sed convertat
eam in societatem honestam,

396 DE VSV LICITO

7. Diffi-
cultas.

vel aliquod commercium, & ex lucro honesto eam alat. Certissime autem commissio est genus honesti commercii, quo (juxta D. Thomæ doctrinam num. 3) servus aut minister committentis, de pecunia eius negotiantur in eiusdem utilitatem.

x Neque
3.

Neque^x 3 eorumdem ratio est magis idonea, dum dicunt societatem esse non posse honestam, ubi capitalis intercedit affecuratio. Quidquid enim sit de societate, qualem ego in meo contractu commissionis non admitto, nisi in speciem, & quoad modum quendam, juxta dicta num. 98; non est dubium, quin jure communi possit

possit à committente commissioni adjungi asssecuratio capitalis sub conditione pretii convenientis, prout magis intelligitur ex dictis à num. 87: quamvis ultro fateor minime sufficere asssecurationem, quæcunque esse posset, ex parte ministri absque speciali ad hoc ipsi ex parte committentis assignato pretio; & de hoc uide num. 109.

7 Difficultas.

106

Dico 2° ad id quod aiunt finem propter quem Innocentius mandavit committi pecuniam, &c. fuisse non tam ut servaretur mulieri sua dos à periculo; secuta, quam ut provideretur de medio idoneo contra peri-

y Refellitur quod aiunt ideo Innocentium id mandasse ut impediret periculum adulteri non quod res foret de se licita.

398 DE VSV LICITO

7 Diffi.
cultas.

culum adulterij. Quid enim?
An forte putant hi doctores, id quod est mercatori pecuniam committi, ut inde possit pars lucri recipi, esse de se rem illicitam; eandemque solum ex honesto fine, qui est, obuiam ire periculo adulterii, fieri licitam & honestam? Quod si ita censent, perinde est ac si dicant; faciamus mala, ut inde eveniant bona: & ego num. 43 ex alibi probatis retuleram, electionem malam, seu medij per se mali, nullam ex honesta intentione sumere posse honestatem, imo intentio quantumvis alioqui ex obiecto bona malitiam ex medio ma-

lo sumit, ut ibidem habetur:
& Rom. 3 Paulus Apostolus.
Sic ait, & non (*sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere*) faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio justa est. Vnde & Innocentius, prout ego num. eodem 43 insinua-
bam, dum ita mandavit de dotis pecunia, supposuit rem esse natura sua licitam; non vero fecit esse licitam: imo si hæc de se fuisset illicita, reddidisset eo ipso Pontificis mandatum illicitum: id vero nullus patietur dici. Non ergo fas est explicatio-
nem huiusmodi recipere, quæ sic repugnat honestati morum, & veritati rei.

L l ij

7 Diff.
cultas

Ergo quod ex his confe-
quens est ; non ego prave
intellexi decretum Inno-
centii , neque prave vsur-
pavi.

107

Idem
tenet au-
tor quod
Panor-
mit. in
duob. tex-
tib. qui
objiciun-
tur.

Resp. ² ad id quod obii-
ciunt ex Panormitano , tex-
tus illos ambos non minus
favere mihi , quam illi fa-
veant , quos ego ipse retule-
ram. Nam quidquid in his
quæ obiiciuntur docet Pa-
normitanus , ego perinde li-
benter admitto , sicut illud
quo in eis docet , quos ipse
adduxi : cum scilicet dicit ego
non credo quod talis sit ho-
nesta , & licita societas , &c.
videlicet illa , quam retule-
rat immediate ante , sive ex
Ioan. Andrea , sive præser-

tim ex Hostiensi ; qui ut
ait , tenuit expresse valere
pactum , ut deponens pecu-
niam non sentiat damnum in
capitali , quamuis postea ad-
dat , Quod si capitale esset
perditum casu fortuito , debe-
ret deponens dimittere in foro
animæ. Ac similiter in 2 tex-
tu cum dicit , certe hoc non
est licitum. . . . Si non subii-
cit se periculo. Ego , inquam ,
(ut ex dictis num. 86 patet)
idem sentio penitus : & ita
non mihi est in iis verbis
contrarius Panorm. Sed pe-
rinde in iis , uti dixi , mihi
favet ac in alijs , quæ ego
retuli : ideo autem perinde ,
quia sicut ego primum (num.
42 ex Hostiensi & Andrea ,

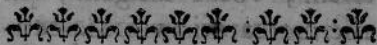
7 Diffi-
cultas.

VOL

7 Diff.
cultas.

licet illi non sic expressis-
sent) existimavi mercatori
dotem committi non peri-
culo viri & mulieris ; eo
quod simul , ut satis expref-
feram , volui assignandum
esse mercatori à viro & vxo-
re pretium congruum asse-
curationis pro capitali ; sic
etiam existimavi & existimo
deponentem seu commit-
tentem debere dimittere si
capitale fortuito pereat ; ni-
si subjecerit se periculo. At
non immerito simul existi-
mavi committentem ipsum
satis periculo se subiecisse,
cum illud redemit assignato
pretio congruo. Sic enim
revera *sentit ille de damno,*
sicut de lucro. Et ita non mi-

hi locis allatis aduersatur 8 Diff.
cultas.
Panormitanus nec ego cen-
sendus sum dimidiare eum
citasse, quasi metuerim vel
dissimulaverim.

OCTAVA DIFFICULTAS.

*De cap. naviganti; & de
Bulla Sixti 5 qua incipit,
detestabilis.*

108

VIm^a contra me fece-
runt aliqui præcipue a Obii.ex
cap. navi-
ganti &
ex bulla
Sixti 5.
ex duobus. Primum est;
caput *naviganti*, ubi Gre-
gorius 9 sic ait, *Naviganti;*
vel eunti ad nundinas certam
mutuans pecunie quantita-

tem, pro eo quod suscipit in se periculum recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ex quo illi arguebant eum à fortiori censendum esse usurarium, qui mercatori suam ita pecuniam tradit, ut eius amittendæ periculum totum reiciat in mercatorem. Alterum est bulla Sixti 5, quæ incipit detestabilis avaritia, in qua continentur ista præsertim. Damnamus & reprobamus omnes, & quoscunque contractus, & conventiones & pactiones posthac ineundos seu ineundas per quos seu quas cauebitur personis pecunias; animalia, aut quaslibet alias res, societatis nomine traden-

tibus, ut etiam si fortuito casu quamlibet jacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat; sors ipsa seu capitale semper saluum sit, & integrum à socio recipiente restituatur, &c.

8 Difficultas.

109

Ad primum ^b responsio est in promptu; quia ut ait Panormitanus ad illud capitulum. Occasione mutui non potest recipi aliquid ex pacto etiamsi mutuans suscipiat in se periculum, &c. Et sic etiam intelligit D. Thomas opusculo 73 cap. 6, & 14. Iste igitur qui sicut habetur in bulla sub contractu mutui (utpote mutuans) pecuniam suam tradidit; non potest, propter mutui ratio-

^b Sed caput navis clare intelligitur de mutuante.

8 Diffi.
cultas,

nem ipsam, aliquid sumere supra sortem. Sed non inde sequitur eum similiter sumere non posse qui pecuniam suam tradidit contractu commissionis; est enim disparitas, quia iste est ad negotiandum, ille ad nihil sperandum. Adde quod perperam obiicitur periculum à committente, in meo casu, reiici in mercatorem; hoc enim falsum est, quando pro eo redimendo periculo pretium congruum à committente datur mercatori, seu ministro.

e Et bul-
la Sixti
non ad
versatur
contractui
in quo
pro capi.

Ad 2° respond. cum Bonaci. (quem citavi num. 98) dicente *damnari societatem quoties periculum capitalis stat*

penes accipientem ob solum
societatis contractum; secus
si periculum reiiciatur in acci-
pientem per contractum lici-
tum affecurationis. Et addit,
quod summus Pontifex non
intendit condemnare contra-
ctum iure communi licitum;
ut patet, inquit, ex decisione
Rotæ apud Farinacium, & ci-
tat alios autores.

Responderi^d potest bre-
viter & clare, ad verba per
quos, seu quas cauebitur, &c.
distinguendum esse. Nam
alia est pro capitalis affecu-
ratione cautio, qua credi-
tori cavetur à recipiente;
alia, qua recipienti ab ipso
creditore cavetur. Pontifex
igitur, contractus eos dam-

8 Diffi-
cultas.

culi affe-
curando
assignatur
pretium.

d Duplex
affecura-
tionis ge-
nus, unū
non suffi-
cit alteri
sufficit.

408 DE VSV LICITO

3 Diffi-
cultas.

nat in quibus recipiens ca-
vet creditori; non autem eos
in quibus creditor ita cavet
recipienti, ut pretio assigna-
to conveniente redimat pe-
riculum, eoque redempto,
capitale, sibi affecuret: in
hoc enim nulla est injustitia,
prout exposui num. 87 ac
deinceps. Porro ex his faci-
lis erit ad alia similia ex
Concil. mediolan. aut aliun-
de obiicienda responsio.

1 *Urgetur
obiectio;
sed ex so-
lutione
confirmā-
tur supe-
riora.*

Dices. ¹ Pontifex addit
expresse & clare *omnes &
quoscunque contractus, &c.*
Atqui in iis verbis ita gene-
ralibus includitur necessa-
rio commissionis contractus
ille à me jactatus. Igitur,
&c. Respondeo verba illa
non

non sic esse intelligenda
 vniversalissime, ut per ea
 censeretur debeat Pontifex pro-
 hibere atque damnare con-
 trahendi modum omnem &
 quemcunque ex omnibus
 possibilibus, quo saluum
 habeatur ac legitime possi-
 deatur capitale, & aliquid
 insuper: sed solum intelli-
 genda esse vniversaliter qui-
 dem quoad modos omnes
 quos ipse Pontifex mox in-
 dicat à se in specie reproba-
 ri, cum subdit *Ne de cætero
 societates ineantur sub huius-
 modi pactibus, & conventio-
 nibus quæ usurariam pravi-
 tatem sapiunt, districte inter-
 dicimus, & prohibemus:*
 non autem quoad eos mo-

§ Diffi-
cultas.

dos quibus initi contractus ex iure communi liciti sunt, neque sapiunt pravitatem vsurariam. Alioqui foret ille simul, & æque censendus damnare modum, quo per contractum v. g. annui redditus constituti, vel census Montium, vel census vitalitij potest quis, omnium sensu, innocenter, & absque vsuraria pravitate prorsus vlla non solum habere, sed & possidere, aliquando capitale ipsummet integrum simul cum fructibus capitalibus ac ter æqualibus; ac demum recompensationem ex eadem re duplicem ac triplicem, &c. ut dicebam num. 72, & 73. Cum ergo eate-

nus necessario sint modi aliqui ab illo prætenso bullæ rigore excipiendi; non potest, ut puto, singulariter ostendi modum istum, qui per commissionem agitur cum asssecuratione pro periculo fortis; & à Pontifice, ut patet, minime in bulla exprimitur, contineri tamen in eiusdem bullæ rigore; nisi aliunde is ostendatur sapere pravitatem usurariam. At, si aliunde id ostendi debet, ergo ad id bulla præcise nihil facit; quod intendo. Id vero aliunde ostendi, seu probari, est mihi quidem hæctenus ignotum. Igitur, &c.

Adde quod ^m in rigore ^m *Alia solutio.*

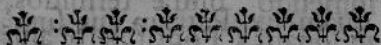
M m ij

8 Diff.
cultas.

8 Diffi-
cultas.

sumendo bullæ terminos,
ut sonant ; Pontifex ibi agit
de *tradentibus pecunias, ani-
malia, aut quaslibet alias
res, societatis nomine, &c.*
Contractus vero commis-
sionis de quo ego, non est
societatis nisi quoad modum
quendam imperfectum ex
dictis num. 98, & 100. Er-
go, &c.

NONA DIFFICULTAS.

*Quod materiae morales non
agitantur convenienter ar-
bitrariis, abstractis & me-
taphysicis rationibus; sed ex
Patrum & Conciliorum do-
ctrina.*

110

NOn sine indignatio-
ne aliqui obiecerunt
egisse me imperite, cum in
quæstione de usuris, quæ
maxime ad mores pertinet;
egi subtilibus quibusdam, &
arbitrariis, iisdemque so-
phisticis (ut aiebant) ratio-
nibus arte quadam velut ma-

e Obic.
modum
agendi
meis suis-
se nimis
metaphi-
sicum.

9 Diff.
cultas.

thematica deductis aliunde
quam ex Patrum aut sum-
morum Pontificum vel Cō-
ciliorum, aut Scripturæ fa-
cræ doctrinam, prout omni-
no decuisset convenienter
ad res morales. Et ista fuit
una è præcipuis in meam
dissertationem iurgandi cau-
sis.

f Sed id
criminis
facile pur-
gatur.

Verum^f si modus agentii
meus tum quoad principia,
tum quoad artem ratioci-
nandi attendatur sincere,
atque sine præjudiciis, nulla
suberit eo ex capite materia
suggillandi, vel objurgandi,
meo saltem iudicio; nam
in primis non est dubium,
quin sicut in physicis & me-
taphysicis, aliisque scientiis

realibus principia aliqua sunt generalia, & vniversalia, qualia sunt. *Omne totum est maius sua parte. Natura nihil agit frustra, & similia.* Ita in moralibus necesse est principia reperiri vniversalia, quale est istud, *summ cuique tribuendum est; & istud, Volenti non fit iniuria; & istud, qui vtitur iure suo nulli facit injuriam, & similia.* Quæ quidem sicut & illa alia possunt eo titulo abstracta vocari, quo ex multis de termino singulari propositionibus velut collectis in vnã summam formatur & extrahitur, siue abstrahitur propositio una de termino vniversali; quæ propter hunc

9 Diffi-
cultas. ipsum formationis sui mo-
dum, vocari potest abstracta.

g Primo
quoad ra-
tiones
quas ajunt
abstractas Nunc s igitur si quis ista
principia vocat abstracta;
ideoque rationes ex eis ad
particulares casus petitas
velit abstractas vocare;
ita vocet ut placuerit, sic
tamen ut non ideo dam-
nandas putet: quia potius
ob idipsum veritatis firmi-
tatem habent illæ eo mayo-
rem, quo certiores aut
etiam evidentiores habent
colligationem cum iis prin-
cipiis. Non igitur eo titulo
est vllatenus reprehenden-
da mea dissertatio, quod ra-
tiones aliquas huiusmodi ab-
stractas vsurpet.

h 2 Quo-
ad ratio- Deinde h quod ajunt egis-

se me subtilibus, arbitrariis, ^{9. Diffi-}
iisdemque sophisticis ratio- ^{cultas.}
nibus: optarem sane, ut ^{nes, ut}
notassent ex eis mihi ali- ^{ajunt,}
quam falsitate laborantem. ^{subtiles,}
Nam esse subtilem, & esse ^{sophisti-}
arbitrariam, non sunt vitia ^{cas.}
argumentationis: non pro-
babunt autem esse sophisti-
cam, ni prius probent aut è
falso eam duci principio, aut
induci contra leges bene ar-
gumentandi. At nondum id
probavit quisquam, saltem
quod viderim.

Tertioⁱ quod aiunt, arte ^{i Quo-}
quadam velut mathematica ^{ad ratio-}
deductis: quasi specialiter ^{cinandi}
in moralibus usum eius ar- ^{artē quasi}
tis damnantes, qui familia- ^{mathem.}
ris est Geometris; ut nimi-

rum ex definitionibus, & positis postulatis quibusdam theorema vel problema eliciatur. At si artem istam in moralibus damnant, quam tolerant ac recipiunt facile in aliis quibuscunque scientiis: necesse est ut æque damnent in iisdem moralibus usum syllogisticæ artis, quam ipsi Theologi non modo licite, sed & laudabiliter vsurpant. Sed quia Theologi, sunt etiam Theologi dum suas doctrinæ moralis Christianæ conclusiones explicant & probant, perinde ac ubi explicant sacra fidei mysteria: consequens est ut perinde laudabiliter ad res morales atque

ad ipsa mysteria syllogisticam artem vsurpent. Atqui illa etiam est syllogistica (si bene quemadmodum decet attendatur) quæ speciem gerit modi agendi, ut dixi, Geometrarum, imo ista expeditissima est, & certissima clarissimaque syllogistica. Igitur, &c.

Et¹ hinc meo quidem iudicio facile patet minime esse reprehendendum (quæ-
muis in eum totum videatur
obiurgatio prædicta dirigi)
modum argumentandi, quo
ego sum vsus disponens ini-
tio sex propositiones, quasi
postulata totidem; & mox
propositionem septimã sub-
jungens, quam ex eis elicui,

⁹ Diffi-
cultas.

¹ Ex quo
& purga-
tur argu-
mentandi
modus
meus per
⁷ propo-
sitiones.

9 Diffi-
cultas.

velut in eis contentam; hæc enim eatenus eo certior est, quo non arbitraria est, ut objicitur; seu non pro meo mero arbitratu elicita; sed elicita est cum necessitate sequelæ; quamvis alioqui sicut subtiliter (quod non nego) ita solide: aut si quis è contra, vitium esse contendat in ea sequela; ostendat vitium; & sic ei licebit rationem illam vocare sophisticam. Sed nondum vidi qui ostenderit.

II 2.

Quarto, quod incusant quasi rationes aliunde sumpserim, quam ex Patrum, aut summorum Pontificum &c. doctrina. ^m Resp. I, in moralibus perinde ac in reliquis

*m Ratio-
nes autor
sumpsit*

liquis Theologicis receptissimas esse rationes legitime ductas ex propriis non solum fide, verum etiam naturaliter notis principiis: & ego quidem non nisi tales adhibui, cum hactenus principia non usurpaverim, nisi moralia naturalis ductu rationis legitime nota; prout inspicienti patebit. Resp. 2. adhibitas à me fuisse rationes etiam sumptas à doctrina Patrum, & summorum Pontificum: nisi quis D. Thomam è numero sanctorum Patrum, & Innocentium 3 è numero summorum Pontificum velit expungere. Neque defunt etiã suis locis relata idonea scrip-

7 Difficultas.

*moralis
& ex doctrina Patrum, summorum Pontificum
& script.*

9 Diffi-
cultas.

422 DE VSV LICITO

turæ sacræ testimonia ; ut
& sacrorum Canonum, &
Canonistarum, &c. Conci-
liorum, fateor, non adhi-
bui ; sed nunquid sufficiunt
cætera, quæ adhibui ? quis
enim teneatur, præsertim
studens brevitati, omnia &
omnis generis comportare
suæ causæ præsidia ; dum-
modo comportet, prout
ego comportavi, quæ abun-
de sufficiant ? Ac insuper ac-
curate, ego, ut puto, & ef-
ficaciter solvi omnia quæ in
cōtrarium vel actualiter ob-
iici, vel obiici posse agnovi.

n *Quan-
ta vis ar-
gumenta-
tionis per
7 prop.*

Denique ⁿ opto ut pen-
set cordatus quisque, ac sen-
sate judicet, quanta sit &
cenferi debeat vis rationis

ex principiis moralibus receptissimis clare ac sine ambagibus (ut est illa mea septem comprehensa propositionibus) deductæ, simulque habentis adjunctam sibi fidem autoritatis D. Thomæ, ac sacrorum Canonum &c. & insuper stantis invicte post superatas, hoc est, solutas debite objectiones. Atque his bene attentis, est, ut puto, satisfactum omnino præsentì objurgationi.

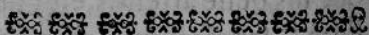
Cæterum ° ignoscet, lector, si quid præfidentia tibi forsitan visum fuerit inesse stylo isti meo præter consuetudinem, utcunque in speciem fortiori. Non potui, fateor, lucem dissimu-

o Excusatio au-
toris.

9 Diffi-
cultas.

p Et sub-
missio ad
ecclesiam.

lare, quam cerno vel cerne-
re mihi videor in ista, quam
exposui de vsu licito pecu-
niæ sententia: p quamvis
eam tamen ingenue, sicut
me ipsum, omniaque mea
senſa volo subdita iudicio ſa-
pientum, ac præſertim ſan-
ctæ matris Eccleſiæ, quæ
eſt firmamentum, & colum-
na veritatis.

DECIMA DIFFICULTAS.

*Quod objectiones initio re-
censitæ ac solutæ, factæ fue-
rint ab ipso dissertationis
autore.*

113

q Obiectio
contra ob-
iectiones.

NON levis q hæc uisa
est difficultas, quod

ego ipse objectiones, quas ^{6 Diffi-} in superioribus proposui, cultas. concinnaverim ad placitum hoc & illo modo, quo solutionem agnoscebam habituras faciliorem; imo alias dissimulaverim, quarum solutio futura fuisset non ita facilis: ideoque sum reprehendendus; & solutiones ipsæ à me datæ, sint eatenus habende velut nullius momenti.

Resp. in primis debuerunt illi, qui sic reprehendunt, afferre nunc; hoc est post visas eas objectiones, meliorem aliquam aliam insolubilem, aut solutionis difficillimæ; sic namque ostenderent, me vel nescisse vel

r Sed quare non afferrent ipsi meliorem obiectum.

10 Diffi-
cultas.

3 D. Tho-
ma con-
cinnator
ipse fuit
suarum.

diffimulasse , ac non bona fide egisse : nondum tamen vidi , qui talem attulerit. Deinde^s etiam cogitare potuerunt illi , ipsum quoque D. Thomam (ut & solent autores omnes) concinnatorem fuisse eorum , quæ singulos articulis per omnia sua opera sibi obiicit ; nec ea sumpsisse concinnata ab aliis autoribus : unde enim id illi probarent ? Non est igitur ex eo præcise capite contra me locus reprehensionis. Et aliunde si quis animo libero perpendat^t obiectiones quas ego in superioribus solvendas mihi proposui : facile agnoscet rem à me ita sincere confectam ;

1 Bona fi-
de in his
egit au-
tor.

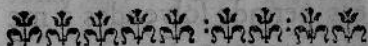
ut nihil omiserim eorum, quæ possent vtcunque face-
re ad augendam & acriter
insinuandam difficultatem;
sicut meæ semper fuit con-
suetudinis: & faterer vltro
esse me obnoxium repre-
hensionem, si quid huiusmodi
nunc omissem. Sed nemo
hactenus (quod sciam) of-
tendit vel fuisse à me tale
quippiam omisum; vel so-
lutiones fuisse minus ido-
neas ad ea quæ quoad vim
difficultatis expresseram. De-
nique " in istis ipsis difficul-
tatum obiectiõibus quas
ab aliis oppositas amici, ut
num. 65 dixi, mihi retule-
runt; quas & solide, ut pu-
to, non minus, quam facile

u Quid
ad alias
fuisse,
cognosci?
potest ex
resp. ad
ad istas,
quæ iam
fuerant
præoccur.

7. Diff.
cultas.

para, &
nihil de
novo hic
dictum.

solvi; agnosci poterit fuisse
eas perinde solvendas à me
tunc ingenue, sicuti nunc, si
adfuisset qui tunc vel prius
ita proposuisset: idque eo
magis agnosci poterit quo
(si quis bene advertat)
fuerunt obiectiones istæ ip-
sæ à me tunc omnes præoc-
cupatæ: quidquid enim hic
explicatius, & fursius dixi
ad solutionem; dixeram
tunc pressius quidem, & in
summa, sed dixeram tamen
in substantia, quod ad rei
sufficiebat veritatem. Addo,
satisfactum, ut puto, esse
nunc difficultati huic deci-
mæ, simulque præcisam om-
nem inde sumptam repre-
hendendi materiam.

VNDECIMA DIFFICULTAS

*De pecunia per commissionem
ad negociandum accepta,
& mox tatem data in do-
tem filiae: & de viro prin-
cipe sortiente nomen com-
missi respectu hominis cu-
iusdam de plebe.*

114

SVnt qui ex me ipso * su-
mant quo sententiam
contractus commissionis re-
prehendant : ex eo enim
quod aliquoties ut num. 17,
& 24, indicavi modum in-
ter alios istum, quo minister
pecuniam acceptam tutari
posset à periculo amissionis,

x Obiic.
ex meis
dictis cō-
tractum
commiss.
esse inva-
lidum.

11 Diffi-
cultas.

430 DE VSV LICITO
nimirum si eam v. g. daret
in dotem filiae : obijciunt
acriter sic. Contractus com-
missionis est vt minister per
pecuniam acceptam nego-
tietur pro committente. At-
qui dare pecuniam in dotem
filiae non est negotiari. Er-
go minister, ipseque, si in
id consentiat, committens
dans eam pecuniam in do-
tem filiae commissi, facit
contra contractum commis-
sionis ; ergo hic eo casu est
nullus, neque dat ius ad re-
cipiendum aliquid supra for-
tem. Et similiter eadem ra-
tione erit nullus, si cum eo
ineatur qui v. g. acceptam
pecuniam in ludo aut volup-
tatibus infumet. Addunt

vero insuper alii, rem esse II Difficultas.
inauditam & contra sensum
communem, ut v. g. vir &
magistratus in civitate aut
regno primarius, aut alius
nobilis, vel etiam Princeps
accipiens meam pecuniam
dicatur meus, qui sum ho-
mo nihili, commissus & mi-
nister & servus, &c. Er-
go, &c.

Resp. I. rem esse^y mihi y I Resp.
cum huiusmodi commissio,
qualem ego censeo & judi-
cio esse virum probum; nec
oppositum infertur ex natu-
ra contractus cum eo initi:
hoc autem ita posito, ego
non teneor scrutari genus
negotiationis quod ille insti-
tuet, nec materiam circa

11 Diffi- quam instituet, nec modum
cultas. quo instituet; quis enim, &
quo iure ad id me obstrinxit?

22 Resp. Resp. 2. id quod² ego ci-
tatis in objectione locis dixi
de pecunia, commissio ad
negotiandum à me tradita,
& mox ab eodem data in
dotem filiaë; ideo dixi, quia
tunc difficultas esse videba-
tur de periculo ne commis-
sus amitteret commissam pe-
cuniam; & ego attuli mo-
dum, quo eam tutaretur ab
eo periculo; non quod sua-
serim, aut aliter autor ipsi
fuerim, ut eam daret in do-
tem, &c.

23 Resp. Resp. 3. commissus qui
pecuniam istam dat in do-
tem filiaë, non solum eam
hoc

hoc modo tutatur à periculo amissionis, quod ego tantum insinuabam; sed etiam eodem modo, & eadem opera negotiatur optime ac sapientissime. Cum enim ille dotem filiae daturus non habeat ex hypothesi, praesentem, numeratam ad id necessariam pecuniam; neque velit (nimirum ob splendorem familiae, aut aliud genus commodi) latifundia sua, & praedia dividere, aut officium magistratus dimittere, &c. id ei solum superest subsidii, ut commissionis, aut similis contractus titulo, tantum accipiat pecuniae, quantum sufficiat iuxta leges, ad redditum faciendum annuum,

434 DE VSV LICITO

quem filiæ vult constituere. Id vero dum ita præstat, sine dubio iuxta suum intentum res suas facit meliores mediante mea pecunia, sine qua non ita faceret meliores. At facere suas mediante pecunia (& haud dubie non sine industria) res meliores, est negotiari ex dictis num. 6. Ergo is revera hoc modo negotiatur pro se quidem; ut patet, pro me vero juxta initum commissionis contractum. Ex his porro quæ sic respondi ruit vis tota objectionis quoad primam partem: & saltem quod attinet ad commissum ludis aut voluptatibus deditum, sufficit prima responsio.

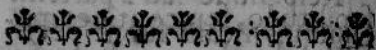
Resp. nunc^b ad 2 partem.

11 Diffi-
cultas.

Quisquis meam sumit pecu-
niam facturus ea mediante
res suas meliores (alioqui
enim eam non sumeret)
constituitur eo ipso meus
debitor ; quid vero magnum
vel mirum est , si dum sciens
ac volens constituit se meū
debitorem , simul etiam
sciens & volens constituat
se meum in eo genere com-
missum ?

b Resp.
ad 2 par-
te object.

DVODECIMA DIFFICULTAS

*De similitudine mutui quæ
videtur aliquibus contine-
ri in commissione.*

II5

c Sumi-
tur diffi-
c. mutui
similitu-
dine.

OBiiecerunt plurimi, & quidem acriter, ex eo capite quod est *mutui similitudo*, contra eum quem hactenus defendi contractum commissionis, & in hunc modum dicebant. In doctrina D. Thomæ, superabundantia omnis quæ non tantum ex mutuo suscipitur; sed etiam quæ est ex mutui similitudine, est *vsuraria*.

Atqui commissio est mutui
similitudo, seu continet mu-
tui similitudinem. Ergo su-
perabundantia ex commis-
sione est in doctrina D. Tho-
mæ usuraria : de majori non
est dubium ; extant enim
textus ad hoc innumeri.
Probatur minor ; nam in
opusc. 73 cap. II, ipso initio
dicitur incidere usuram in
commissione numismatum,
ob duas rationes, quarum
prima est hæc, *Quia nihil
videtur differre secundum na-
turam rei, committere pecu-
niam bonæ fidei alterius, &
mutuare eandem : Sed qui dat
mutuo pecuniam propter lu-
crum aliquod ; etiam si peri-
culum propriæ sortis super se*

12 Diff.
cultas.

accipiat, *usura vitium com-*
mittit, ut habetur extra eo-
dem capitulo naviganti. Qua-
re similiter qui committit pe-
cuniam suam bonæ fidei alte-
rius spe lucri, usuram com-
mittit.

ad Resp.
minoris
probatio-
nem esse
non ex D.
Th. sed
ex aliis.

Resp. Argumentum^d istud, quod ad minoris probationem est; à D. Thoma refferri (ut & cœperam dicere num. 3) non ex propria mente, sed ex mente eorum de quibus immediate ante dixit, *Videtur quibusdam usura vitium incidere. Vnde miror quâ fiat ut viri oculati objectionem sumant pro solutione D. Thomæ. Et revera D. Thom. quæstionem illam solvens addit sta-*

tim ex propria mente distin-
guendo, & ait sic. *Ad hoc*
mibi videtur dicendum quod
aut commissio fit pecunie ita
quod transfertur dominium
in toto vel in parte rei com-
missæ in potestatem eius cui
comittitur. Aut ita fit commis-
sio quod non transeat domi-
nium; sed remanet tota res
commissa in dominio commit-
tentis. Primo modo est vitium
usurae... & in hoc assimilatur
mutuo, ut ratio prima appro-
bat. Sed secundo modo potest
sperari lucrum sine vitio usu-
ræ, quia tunc est commissæ pe-
cunia, vel res alia sicut servo
& ministro, qui de re domini
negotiantur ad utilitatem do-
mini sui, &c. ut retuli cita-

12 Diff. to num. 3.
cultas.

Ista certe sufficiunt abunde ex clarissima doctrina D. Thomæ, ut propositæ difficultati satisfiat: solum addi potest ad formam solutionis, concessa majori distinguendo minorem, sicut eam D. ipse Thomas distinxit. Ac

e mutui
similitu.
ut in quo
respon. ex
D. Th.

ne iterum^e fiat æquivocatio quoad mutui similitudinem; advertat Lector similitudinem illam in hoc à D. Thoma poni, quod licet mutuum quidem ab illa prioris modi commissione differat, quatenus hæc pecuniam fidei alienæ committit spe lucri; mutuum vero, dum alienæ fidei rem committit, spem omnem lucri exclu-

dat ; eo quod fiat omnino
gratis. In hoc tamen assimi-
latur, quod sicuti mutuum
ita illa commissio dominium
transfert. Ait enim D. Th.
Et in hoc assimilatur mutuo,
ut ratio prima approbat; nem-
pe illa ratio quæ ad minoris
probationem allata fuit.
Longe igitur abest, ^f ut
commissio ista quam ex D.
Thoma ego sumpsi, & ex-
plicui ; nempe commissio
secundi generis assimiletur
mutuo, cum, ut ex toties
dictis constare potest, hæc
pecuniæ commissæ domi-
nium nullomodo transferat,
sed vero totum retineat.
Hinc autem res clara est
non modo nullam in expli-

12 Diffi-
cultas.

f Commissio
nullam
habet mte
tui simi-
litudinē;
ergo nec
usuram
ex D. Th.

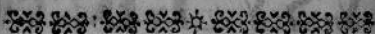
442 DE VSV LICITO

cato haftenus commissæ pecuniae contractu contineri mutui rationem veram ; sed nec mutui similitudinem ullam. Vnde & ulterius in D. Thomæ doctrina certissime infertur nullam in eodem contractu usuram contineri : utpote cum ex eius doctrina, tum ut retuli num. 54, & 83, tum, ut statim referam, usura ibi non sit, ubi nec mutuum nec mutui similitudo est : siquidem ille 2 2 q. 78 art. 1 in corp. usuram definit *pecunia mutuata pretium* ; dicit enim sic, *secundum se illicitum est pro usu pecunie mutuata accipere pretium, quod dicitur usura.* Hæc s̄ omnia (ut

num. 112 dixi) subdo li- 5. Aute-
ris itera-
sa submis-
so.
bens iudicio sanctæ Matris
Ecclesiæ.

*Laus Deo Virginique
Deiparæ.*

Errata Typographica.

PAg. 13, lin. 17 & cui, ei cui.
33, 4 *ossitij*, officij. 40, 6 *ducen-*
da, deducenda. 117, 12 *at*, aut.
120, 6 *tunc*, tunc non, 136, 8
conducto, conducta. 157, 5 *simul*,
sicut. 160, 13 *leuit*, velit. 169 6,
15, is. 211, 4 *ex hoc*, ex hac. 225,
17 *panum*, pannum. 252, 1 *concessus*,
concessis. 276, 3 *negat*, neget. 279,
1 *benefico*, beneficio. 289, 7 *utque*,
atque. 300, 17 *literula*, literula c.
340, 16 *at*, ac. 354, 4 *capital*, capi-
*tal*is. 364, 6 *per*, per se. 371, 4
art. art. 2. 400, 15 *quo*, quod.

